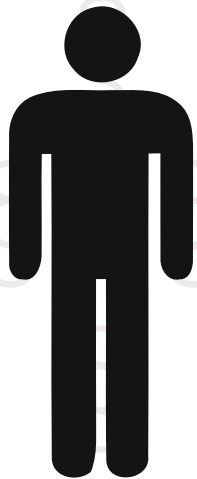

Why can't I live with my sister?

En kvalitativ undersøgelse af, hvordan ændringer i udlændingeloven påvirker uledsagede mindreårige asylansøgere's mulighed for privat indkvartering samt hvordan dette påvirker de mindreåriges hverdagsliv, herunder deres oplevelser og håndtering af en tilværelse på et børneasylcenter.

Maria Vestergaard Aabye & Line Sophia Jensen

Kandidatuddannelsen i socialt arbejde • Aalborg Universitet
3. september 2014 • Vejleder: Marianne Skytte • Anslag: 239.199

1	Introduktion og problemfelt	5
1.1	Nye muligheder for asylansøgere i Danmark	5
1.2	Begrænsninger for en lille udsat gruppe	6
1.3	Fagfolk er bekymrede	7
1.4	Eksisterende forskning	8
1.5	Problemstilling	10
2	Uledsagede mindreårige asylansøgere	13
2.1	Flugten til Danmark	13
2.2	Modtagelsen og den første tid i Danmark	13
2.3	Mulighed for privat indkvartering	15
3	Retlig status i Danmark – barn eller asylansøger?	17
3.1	Udlændingeloven versus serviceloven	18
3.1.1	Inddragelse og skolegang	20
3.2	'Privat indkvartering' versus 'offentlig indkvartering'?	22
3.3	Den dobbelte identitet	25
4	Mestring i et resiliensperspektiv	27
4.1	Resiliens	28
4.2	Antonovskys salutogenetiske model	29
4.2.1	Oplevelsen af sammenhæng (OAS)	30
4.3	Mestringens vilkår	32
5	Videnskabsteori og metode	34
5.1	Videnskabsteoretisk positionering	34
5.1.1	Kritisk hermeneutik med et fænomenologisk islæt	34
5.2	Tilgang til feltet og indsamling af empiri	35
5.2.1	En kvalitativ tilgang til feltet	35
5.2.2	Udvælgelse af informanter	36
5.2.2.1	Fravalg af to informanter	37
5.2.2.2	Fravalg af interviews med andre informantgrupper	38
5.2.3	Præsentation af informanter	39
5.2.4	Interviewguide og gennemførsel	41
5.3	Metodekritiske refleksioner	43
5.3.1	Kritiske overvejelser omkring udvælgelsesprocessen	43

5.3.2	Refleksioner og erfaringer omkring interviewene.....	44
5.3.2.1	Børn og unge, der er vant til interviewformen – på godt og ondt	45
5.3.2.2	Sproglige udfordringer	45
5.3.2.3	Det overordnede udfald af interviewene	46
5.3.2.4	Fravalg af andre kvalitative metodetilgange	47
5.4	Analysestrategi.....	48
5.4.1	Tematisering i bearbejdning af indsamlet empirisk materiale	48
5.4.2	Analysestruktur og arbejdsspørgsmål	49
6	Analyse.....	51
6.1	Den første tid i Danmark og konfrontationen med lovens bestemmelser	51
6.1.1	”Why can’t I stay with my sister”	51
6.1.2	En tilværelse præget af uforudsigelighed	55
6.2	Udfordrende omstændigheder på et børnecenter.....	56
6.2.1	Børnecenter – ikke et sted for børn	57
6.2.2	Medbestemmelse skaber mening i tilværelsen	60
6.2.3	Erfaringer sætter spor og påvirker livssyn	62
6.3	Relationernes betydning.....	64
6.3.1	Trøst, omsorg og en vished om at det nok skal gå	65
6.3.2	Gode minder og glæde vækkes hos familien.....	69
6.3.3	Rammer og struktur i hverdagen	70
6.3.4	Netværket	72
6.3.4.1	Den daglige voksenkontakt	72
6.3.4.2	Venskaber og den svære kommunikation.....	75
6.3.4.3	Når venner bliver afgørende for mestring	77
6.4	Beskyttende faktorer	80
6.4.1	Kompetencer	80
6.4.2	At kunne noget og at drage nytte af det.....	81
7	Perspektiverende konklusion.....	87
7.1	Ulogisk information sætter spor i mestringen	87
7.2	Et hårdt miljø er nedbrydende	88
7.3	Den herboende familie giver tryghed, men kan også hæmme mestringen.....	89
7.4	Den daglige voksenkontakt er afgørende	90
7.5	Kompetencer giver selvværd og modstandskraft	91

7.6	Fare for at blive objekt i sit eget liv	92
7.7	Er lovændringen hensigtsmæssig?	93
Referencer		96
English summary		100
Bilag		102

1 Introduktion og problemfelt

1.1 Nye muligheder for asylansøgere i Danmark

I efteråret 2012 indgik daværende regering, bestående af Socialdemokraterne, SF og Radikale sammen med Liberal Alliance og Enhedslisten, en aftale omhandlende asylansøgere i Danmark: ”Øget fokus på udrejse – nye muligheder for asylansøgere”. Aftalen er en udmøntning af aftalen om Finansloven for 2012. Partierne indgik asylaftalen med et fælles ønske om, dels at skabe bedre forudsætninger for en vellykket integrationsproces for de asylansøgere, der får opholdstilladelse, dels at halvere sagsbehandlingstiden samt at give asylansøgere mulighed for at arbejde og bo uden for asylcentre efter seks måneder ophold på et asylcenter. Disse tiltag skulle tilsammen bidrage til at *”(...) asylansøgere får en mere værdig behandling her i Danmark,”* og ambitionen var, at aftalen kunne skabe *”(...) nye muligheder for asylansøgere under deres ophold her i landet”* (Justitsministeriet, 2012a). Som det står i aftalen, blev der afsat 286 millioner kroner årligt til initiativer *”til forbedring til asylansøgernes vilkår, herunder udflytning fra asylcentre”*. I foråret 2013 blev lovforslaget med de nødvendige lovændringer vedtaget i folketinget (Justitsministeriet, 2012b).

Den del af asylaftalen, som vi i nærværende speciale tager udgangspunkt i, er det faktum, at det nu er nedskrevet i den danske udlændingelov, at alle asylansøgere skal have opholdt sig i Danmark i mindst seks måneder, før de kan flytte i egen bolig eller indkvarteres privat uden for asylcentre.

”§ 42 1. Udlændingestyrelsen træffer efter ansøgning afgørelse om, at en udlænding, som har indgivet ansøgning om opholdstilladelse i medfør af § 7, kan indkvartere sig privat eller få tilbud om en selvstændig bolig i tilknytning til et indkvarteringssted omfattet af § 42 a, stk. 5, indtil udlændingen meddeles opholdstilladelse, udrejser eller udsendes, hvis

1) udlændingen har opholdt sig i Danmark i mindst 6 måneder fra indgivelse af ansøgning om opholdstilladelse i medfør af § 7 (udlændingeloven, § 42 1).

Lovændringen muliggør således, at alle asylansøgere efter seks måneders ophold på et dansk asylcenter, med visse forbehold og gennem en række forpligtelser, kan bosætte sig i egen bolig eller indkvarteres privat uden for asylcentre. Denne lovændring er, af diverse humanitære organisationer og bevægelser overordnet set, blevet modtaget positivt, da den anses for at være en forbedring af vilkårene for asylansøgerne (Røde Kors, 2013 & Petersen, 2012).

Til trods for at aftaleparternes ambition var at styrke asylansøgerees muligheder i Danmark, synes den nærmere som en begrænsning for en lille gruppe asylansøgere, nemlig de uledsagede mindreårige.

1.2 Begrænsninger for en lille udsat gruppe

Ifølge Udlændingestyrelsen ansøgte 354 børn under 18 år i 2013 om asyl i Danmark uden at være i følgeskab med deres forældre (Udlændingestyrelsen, 2014a). Det er de såkaldte uledsagede mindreårige asylansøgere. De uledsagede mindreårige asylansøgere har således det til fælles, at de søger asyl uden deres forældre eller andre voksne, der anses for at være trådt i forældrenes sted (Udlændingestyrelsen, 2012). Barnet bliver indkvarteret på særlige børneasylcentre. Her skal det opholde sig sammen med andre børn i samme situation, mens asylsagen behandles af de danske myndigheder.

Uledsagede mindreårige asylansøgere betegnes ofte som en særligt udsat gruppe. De har ofte flygtningerelaterede tab og traumer i bagagen og står ansigt til ansigt med en fremmed kultur og et fremmed sprog, som de er nødsaget til at forholde sig til uden at kunne støtte sig til deres forældre eller andre primære omsorgspersoner (Svendsen, 2013: 93). Nogle kommer til Danmark ved en tilfældighed, mens andre kommer hertil, fordi de har herboende familie, slægtninge eller familiært netværk. For denne gruppe er det som oftest en del af deres grundlag for søge asyl, at de ønsker at blive forenet med familien (Røde Kors, 2014b & Justitsministeriet, 1992).

Siden 1992 har det været en mulighed for de uledsagede mindreårige asylansøgere, der havde herboende familie at blive privat indkvarteret hos familien hurtigst muligt efter deres ankomst til Danmark (Justitsministeriet, 1992: 3). Den private indkvartering byggede altid på en faglig vurdering. Det var en børnefaglig vurdering af det enkelte barns forhold samt relation til de herboende slægtninge, der var udslagsgivende for beslutningen omkring barnet. Vigtigst af alt var selve matchningen mellem barn og familie, der til en hver tid skulle være til barnets bedste (Dyhr, 2014a & bilag 1: 'Standard for tilsyn med privat indkvartering').

Før lovændringen kunne barnet i de tilfælde, hvor det blev vurderet, at det var til dets bedste, hurtigst muligt komme ud til sit familiære netværk og bo. Praksis har ifølge Røde Kors, der har en særlig enhed, som arbejder med etablering, tilsyn og rådgivning i forbindelse med de private indkvarteringer, fungeret upåklageligt de seneste 20 år. Således har børn, der er flygtet til Danmark uden deres forældre, haft mulighed for at bo i et familiært miljø hos slægtninge, der

er godkendt som trygge og stabile hjem for børnene (Justitsministeriet, 1992: 3 & bilag 2: 'Brev fra Røde Kors til Justitsministeriet').

Sådan er det ikke længere. Efter implementeringen af asylaftalen skal de indkvarteres på et børnecenter de første seks måneder af deres ophold i Danmark, eller indtil der træffes afgørelse i deres asylsag. Der foreligger ingen konkrete argumenter for denne ændring. Røde Kors gjorde i november 2013 Justitsministeriet opmærksom på, at asylaftalen havde konsekvenser for en velfungerende praksis, der har været til gavn for mange uledsagede mindreårige asylansøgere i Danmark gennem de sidste 20 år (bilag 2: 'Brev fra Røde Kors til Justitsministeriet'). Der har efterfølgende været telefonisk dialog mellem Justitsministeriet og Maja Rettrup Mørch, der er sekretariatschef i Røde Kors' asylafdeling. Ifølge sekretariatschefen, har tilbagemeldingerne fra Justitsministeriet været, at det ikke er muligt at ændre på dette forhold uden at ændre loven, og at der ikke er nogle intentioner eller ønsker om en lovændring (Mørch, 2014). Vi har i forbindelse med vores undersøgelse forgæves forsøgt at få politikere og embedsmænd i Justitsministeriet samt Udlændingestyrelsen til at forklare de bagvedliggende argumenter for lovændringen (bilag 3: 'Mailkorrespondance').

1.3 Fagfolk er bekymrede

Røde Kors bliver opmærksomme på den nye situation, da Udlændingestyrelsen begynder at give afslag på ansøgninger om privat indkvartering med begrundelsen, at de uledsagede mindreårige asylansøgere ikke opfylder asylaftalens betingelse om at have opholdt sig seks måneder på et børneasylcenter. I orienteringsbrevet til Justitsministeriet skriver Røde Kors:

"Vi er meget forundrede over, at lovændringen skulle medføre forringede vilkår for denne helt særlige gruppe, og finder, at det strider imod asylaftalens hensigt om at forbedre vilkårene for de uledsagede mindreårige" (bilag 2: 'Brev fra Røde Kors til Justitsministeriet': 1).

Ifølge asylafdelingen i Røde Kors er målgruppen af uledsagede mindreårige asylansøgere, der ansøger om privat indkvartering, ofte et udsnit af de mest sårbare blandt de i forvejen udsatte, nemlig de yngste og pigerne. De børn og unge, der hører til den særligt sårbare gruppe har, ifølge Røde Kors brug for, at den private indkvartering kan foregå så hurtigt som muligt. Det vurderes ligeledes, at disse børn og unge har brug for et trygt alternativ til centerindkvartering eller om nødvendigt, anbringelse (bilag 2: 'Brev fra Røde Kors til Justitsministeriet').

Tyve års praksis på området har bidraget med den erfaring, at langt størstedelen af de børn, der hidtil er blevet indkvarteret privat, har draget nytte af denne mulighed.

”Det at kunne opholde sig ved slægtninge i kendte og overskuelige familiemæssige rammer har medført en betydelig stabilisering af deres generelle psykosociale situation, og dermed har det forebygget en negativ udvikling og marginalisering af børnene og dermed senere behov for ekstra støtteindsats” (ibid.: 2).

Børnepsykologer i Røde Kors er ikke i tvivl om, at det kan virke direkte traumatiserende for børnene at have herboende slægtninge, som både kan og vil påtage sig at indkvartere dem samtidig med, at formalia forhindrer dette i at finde sted. Derudover har muligheden for at kunne indkvartere de unge privat været et væsentligt element i Røde Kors’ forsøg på at efterleve barnets bedste. Alternativet vil for mange af de pågældende børn være mangel på den tryghed, der følger af at kunne vokse op i familiemæssige rammer. Således står børnepsykologer, socialrådgivere og andre fagpersoner, der dagligt arbejder med denne gruppe børn uforstående over for lovændringen. Og de er ikke blot uforstående, de er direkte alvorligt bekymrede for børnenes psykiske helbred (ibid.). Ligeledes pointeres det fra Røde Kors’ side, at erfaringer viser, at stabilitet fra starten af opholdet i Danmark, vil skabe en bedre etablering i familien og det danske samfund, hvilket kan have indflydelse på barnets senere integration og funktion i samfundet. Der ligger således en samfundsmæssig bekymring i tråd med bekymringen for barnets udvikling. Røde Kors påpeger således også, at konsekvenserne kan medføre en negativ udvikling og marginalisering af børnene, hvilket kan skabe omkostninger til særlig støtte på længere sigt.

1.4 Eksisterende forskning

Lovændringen bekymrer altså fagpersoner, men hvad siger forskning på området? I 1990’erne italesættes det nye barndomsparadigme i forskningsmæssigt regi. Børn bliver hermed anset for at være selvstændige, handlende og kompetente aktører, som skal studeres i sin egen ret (Kampmann, 2003: 79f). Der sættes fokus på børns muligheder og evner til at udforme egen hverdag samt skabe og opretholde sociale relationer. Det har dog indtil for nyligt været meget begrænset, hvor mange studier i relation til barndomsforskningen, der omhandler børn, der er migreret, flygtet eller på anden vis, er flyttet fra et land til et andet (Bak, 2013: 19f & Vitus, 2011: 19). Således har der kun i meget begrænset omfang været fokus på barndommen blandt børn, der har erfaringer med migration i forhold til at belyse børnenes egne refleksioner omkring dette. De undersøgelser, der findes, handler i stor udstrækning om integrationsprocesser og børns mulighed for at integrere sig i et givent land (Red Barnet, 2010 & Hannemann, 2003).

Der foreligger ingen eksisterende forskning omkring ovenstående konkrete problematik og vi har heller ikke været i stand til at fremfinde undersøgelser, omhandlende uledsagede mindreåriges asylansøgers livsvilkår og opvækst i asylprocessen generelt. Kathrine Vitus, der i mange år har arbejdet med undersøgelser omkring asylansøgere og særligt asylsøgende børn, påpeger, at der i det hele taget ikke synes at være nyere forskning i forholdene for uledsagede asylsøgende børn (Vitus, 2011: 20).

Til trods for, at der stadig kun er begrænset international forskning omkring asylsøgende børn generelt, er der dog de seneste år, særligt i det skandinaviske lande, kommet en øget interesse for disse asylsøgende børns hverdag og 'her-og-nu-liv' (Bak, 2013: 20). Der er således en stigende interesse for disse børns dagligdag, som den opleves af børnene selv, hvorfor barndomsstudier omhandlende asylsøgende børn, i langt højere grad end tidligere, bygger på børnenes egne fortællinger, tegninger, fotos, dagbøger mm., der alt sammen er med til at formidle deres hverdagslivsoplevelser (Bak, 2013: 31).

Et større svensk studie fra 2010 har set på asylsøgende børns velfærd. Studiet påpeger, at forskning på området viser, at forholdene i modtagerlandet efter flugten har større betydning for barnets fysiske og psykiske helbred end forholdene før flugten (Andersson et al., 2010). Undersøgelsen viser således, at selve modtagelsen af barnet samt deres livsvilkår under asylprocessen spiller en afgørende rolle i forhold til barnets fremtid. Faktorer, der har indflydelse på barnets liv, er eksempelvis ringe muligheder for skolegang samt krænkelse af rettigheder og racisme, der alle påvirker barnet og gør det sårbart (Bak, 2013: 27). Undersøgelsen viser også, at børnenes psykiske problemer kan nedbringes over længere tid, hvis de tilbydes gode fysiske rammer, en struktureret hverdag, samt muligheden for at bevare og indgå relationer, hvilket står i modsætning til længerevarende ophold og ventetid på skiftende asylcentre (Smith Nielsen et al., 2011: 96f).

I dansk kontekst har blandt andre Kathrine Vitus samlet den eksisterende danske videnskabelige viden om asylsøgende børns forhold i Danmark, herunder undersøgelser af børns hverdagsliv på danske asylcentre. Vitus selv har undersøgt, hvordan ventetid påvirker børn på asylcentre. På et asylcenter er tiden centreret og struktureret omkring asylansøgerens asylbehandlingssag, som der ventes afgørelse i. Mange børn oplever, at denne ventetid gør dem rastløse, fortvivlede og trætte i den forstand, at de har svært ved at finde lyst eller motivation i forhold til aktiviteter som eksempelvis skolegang (Vitus, 2011: 100ff). Børnene oplever at leve

i en "tom tid", der bare skal "slås ihjel", hvilket ifølge Vitus er en konsekvens af og mangel på kontrol over egne handlemuligheder i forhold til tid. Børnene har ofte svært ved at forestille sig en fremtid, hvilket gør tilværelsen meningsløs. Og hvis børnene hverken engagerede sig i nutiden eller fremtiden kan det være svært at realisere sig selv, hvorfor de med Vitus' ord "oplever at være og blive ingen" (Vitus, 2011: 107).

1.5 Problemstilling

Den nye praksis, som følge af lovændringen, har nu været virkeligheden for uledsagede mindreårige asylansøgere i halvandet års tid. Der foreligger, som sagt, endnu ingen konkrete undersøgelser af, hvilke konsekvenser lovændringen har for de uledsagede mindreårige på længere sigt. Men fagfolk er bekymrede og forskningen taler sit tydelige sprog i forhold til vigtigheden af, at asylsøgende børn tilbydes en opvækst i gode og stabile rammer. Ventetiden er et uundgåeligt vilkår som asylansøger, men stabilitet, struktur og indhold i hverdagen synes afgørende for børnenes trivsel her og nu, og på længere sigt.

Hvad der er det rigtige for det enkelte barn, bør ifølge Røde Kors, altid bygge på en vurdering af hensynet til det konkrete barns bedste (bilag 2: 'Brev fra Røde Kors til Justitsministeriet'). Faktum er dog, at det med lovændringen er blevet lovbestemt, at der altid skal gå mindst et halvt år før en privat indkvartering kan finde sted, med mindre barnet får opholdstilladelse inden da. Et halvt år, hvor de uledsagede mindreårige asylansøger er tvunget til at opholde sig på et børneasylcenter. Det er således ikke længere en børnefaglig vurdering fra sag til sag, men derimod lovgivning, der afgør barnets indkvartering. En lovændring, der bryster sig af at forbedre forholdene for asylansøgere i Danmark, kan således potentielt skabe forhold for udsatte børn og unge, der ikke vurderes at være til deres bedste.

Vi er i nærværende speciale interesserede i at belyse denne problematik, idet vi finder det interessant at belyse, om der reelt er grund til bekymring for barnets bedste i denne henseende. Sociologen Maren Bak udtrykker et behov for, at forskning i forhold til migrationsbørn udgår fra et perspektiv, der omhandler asylsøgende børns handle- og modstandskraft, også kaldet resiliens (Bak, 2013: 28). Vi finder det, med inspiration fra ovenstående, interessant at undersøge, hvordan de uledsagede mindreårige asylansøgere, med herboende familie, oplever og håndterer deres tilværelse på et børneasylcenter. Dette for at udlede, hvordan de mestrer den særlige situation at have herboende familie, som både kan og vil påtage sig at indkvartere dem

samtidig med, at ændringer i udlændingeloven forhindrer dette i at finde sted i op til seks måneder. Vores forskningstema lyder i forlængelse heraf:

Ændringer i udlændingeloven påvirker uledsagede mindreårige asylansøgere muligheder for privat indkvartering. Vi finder det interessant at undersøge deres retlige status som børn i Danmark samt på hvilken måde ændringerne for privat indkvartering, og dermed børnenes liv på et børneasylcenter, opleves og håndteres af de mindreårige asylansøgere, der har herboende familie.

For at belyse dette tema har vi valgt at arbejde ud fra nedenstående to forskningsspørgsmål:

1. Forskningsspørgsmål

Hvordan fremstår hensynet til barnets tarv i de retlige vilkår omkring uledsagede mindreårige asylansøgere i Danmark?

Forskningsspørgsmålet stilles på baggrund af det faktum, at loven om, at asylansøgere skal opholde sig på et asylcenter i seks måneder, gælder alle. Der skelnes således ikke mellem børn og voksnes behov til trods for, at der i mange år har været et særligt tilbud til de uledsagede mindreårige asylansøgere, da disse ansås for at være ekstra sårbare og udsatte. Dette har vækket vores interesse i forhold til at belyse, hvilke retlige vilkår, der generelt er for uledsagede mindreårige asylansøgere i Danmark. Vi ønsker således at undersøge, hvordan der i forskellige lovgivningsområder tages hensyn til den særlige situation, som uledsagede mindreårige asylansøgere befinder sig i, samt at belyse eventuelle sammenstød i de logikker, som præger udlændingelovens og servicelovens børnesyn. Denne analyse forefindes i kapitel tre 'Retlig status – barn eller asylansøger?'.

2. Forskningsspørgsmål

Hvordan påvirker de nye retlige vilkår for privat indkvartering uledsagede mindreårige asylansøgere hverdagsliv, herunder deres oplevelser og håndtering af en tilværelse på et børneasylcenter?

Dette forskningsspørgsmål udgør specialets hovedfokus og besvares i den primære analyse. Denne bygger på kvalitative interviews med fire uledsagede mindreårige asylansøgere, der alle

har herboende familie. På baggrund af problemfeltet samt vores umiddelbare underen over, at et tilsyneladende velfungerende tilbud til uledsagede børn, der søger asyl i Danmark, er blevet afskaffet, finder vi det interessant at undersøge, hvordan situationen påvirker børnene selv. Med udgangspunkt i børnenes egne fortællinger ønsker vi således at belyse, hvordan en tilværelse på et børnecenter mestres, når børnene samtidig er bevidste om, at de har herboende familie. I forbindelse med specialets analysestrategi præsenteres fire arbejdsspørgsmål, der bidrager til at besvare dette forskningsspørgsmål.

2 Uledsagede mindreårige asylansøgere

Af de 7.557 registrerede flygtninge, der søgte asyl i Danmark i 2013, var 354 børn under 18 år. Disse søgte af forskellige grunde asyl uden deres forældre eller andre voksne, der kan siges at være trådt i forældrenes sted. Langt de fleste af de uledsagede mindreårige asylansøgere er større børn og som oftest drenge i alderen 15-17 år. En majoritet, der svarer til ca. 80-90 %. I 2013 kom de uledsagede mindreårige asylansøgere oftest fra Afghanistan, efterfulgt af Marokko og Syrien (Udlændingestyrelsen, 2014a).

2.1 Flugten til Danmark

Der kan være mange forskellige grunde til, at børn er på flugt uden deres forældre og dermed også baggrunde for at søge asyl i Danmark. Fælles for dem alle er dog, at de befinder sig i et fremmed land uden deres forældre eller primære omsorgspersoner. Børnene har ofte været udsat for mere eller mindre traumatiske hændelser på selve flugten eller i deres hjemland. Nogle flygter grundet risiko for forfølgelse på grund af etniske tilhørsforhold eller forældrenes politiske orientering. Andre flygter fra krigshærgede lande af frygt for at miste livet eller for at undgå ufrivillig militærtjeneste. Endelig bliver nogle børn sendt til Europa af familien med håbet om en bedre fremtid. Børnenes baggrunde for at søge asyl i Danmark er således mangeartede og komplekse. Selve rejsen hertil kan også foregå på utallige måder og kan tage alt fra få dage til flere måneder og år. Ofte er flere personer involveret i selve flugten, som ofte vil bestå af både lovlige og ulovlige rejseetaper. Rejsen er for mange yderst farefuld og med stor risiko for mishandling og udnyttelse (Svendsen, 2013: 93f & Red Barnet, 2010: 7).

Et uledsaget flygtningebarn kan have forældre eller nær familie i hjemlandet eller i et andet land, men de kan også være forældreløse. Barnet kan også være rejst ind i Danmark sammen med en forældre eller en anden voksenperson, som enten forlader barnet ved ankomsten eller som dør under opholdet (Hannemann, 2003: 63). Det er forskelligt, om det uledsagede barn kender til familiens situation og hvor de befinder sig. Nogle har telefonisk kontakt, nogle sender penge hjem og andre har mistet familien (Red Barnet, 2010: 7).

2.2 Modtagelsen og den første tid i Danmark

Udlændingestyrelsen giver som udgangspunkt uledsagede mindreårige under 15 år tilladelse til at rejse ind i Danmark, også selvom de ikke er i besiddelse af pas eller visum. For de 15-18-årige beror tilladelsen på en konkret vurdering af barnets tilknytning til Danmark og ligeledes til barnets hjemland (Statens net, 2014). I praksis opholder flere af de mindste uledsagede

asylansøgere sig i et familiært netværk, før de danske myndigheder får kendskab til deres ophold i Danmark (Dyhr, 2014a).

Små børn anses ikke for at være i stand til i tilstrækkeligt omfang at kunne gøre rede for rejserute, oplysninger om familien i hjemlandet og eventuelt i Danmark samt for deres motiv for at søge asyl. Oplysninger om de mindre børn bygger derfor som udgangspunkt på udtalelser fra den person, der har ledsaget barnet til politiet. Der udfærdiges på den baggrund en rapport om barnet, som senere vil indgå i Udlændingestyrelsens beslutningsgrundlag. I de tilfælde hvor det vurderes, at den mindreårige er i stand til at læse og skrive udfylder den mindreårige et asylansøgningsskema med sit asylmotiv. Hvis ikke, hjælper en repræsentant fra Røde Kors. Skemaet vil danne udgangspunkt for den senere samtale med Udlændingestyrelsen (Statens net, 2014 & Røde Kors, 2014b).

Mens udlændingemyndighederne behandler ansøgningen, indkvarteres barnet på et børnecenter. Det vil sige et asylcenter for uledsagede børn og unge under 18 år. Der er på nuværende tidspunkt tre børnecentre i Danmark: Center Vestervig i Thisted, der drives af Thisted Kommune, samt Center Vipperød i Holbæk og Center Gribskov i Græsted, der drives af Røde Kors (Udlændingestyrelsen, 2014b). Langt de fleste asylcentre drives generelt af Røde Kors, der siden 1984 har haft en samarbejdsaftale med Udlændingestyrelsen omkring drift, indkvartering og procedure for asylansøgernes indkvartering på asylcentre. Finansieringen af centrene kommer fra Udlændingestyrelsen og afhænger af antallet af ansøgere (Røde Kors, 2014b). På Center Vipperød, der fungerer som et modtagecenter, er der plads til 50-60 børn og unge. De fleste bor sammen to og to med eget toilet og bad på værelset. Centret er døgnbemandet (Masson, 2013). Grundet et stigende antal uledsagede mindreårige asylansøgere har centret over længere tid været overbemandet med op imod 90 børn og unge (Dyhr, 2014c). Center Vestervig er en kommunal institution under Thisted Kommune og fungerer som et opholdscenter. Center Vestervig har plads til i alt 92 børn og unge (Dyhr, 2014a). Center Gribskov fungerer på nuværende tidspunkt som særcenter for nordafrikanske gadedrenge (den2radio, 2014).

Størstedelen af de uledsagede mindreårige, der søger asyl i Danmark efter udlændingelovens § 7 og 8, får tildelt midlertidigt ophold. Det er dog altid et midlertidigt ophold på fire år. Hvis barnet stadig er mindreårigt efter de fire år, skal der søges igen. Opholdstilladelsen kan derefter forlænges med et år, hvis betingelserne for ophold stadig er opfyldt, frem til ansøgeren bliver myndig (Udlændingestyrelsen, 2011). Når den uledsagede mindreårige fylder 18 år, vil

betingelserne for ophold som udgangspunkt frafalde, da det særlige grundlag for opholdstilladelse ikke længere vil være til stede. Dette, da de er blevet myndige og derfor skal søge asyl på ny som voksne asylansøgere (udlændingeloven § 9c stk. 3, 1-2). Denne foranstaltning sætter uledsagede mindreårige asylansøgere i en position, hvor deres tilværelse også efter tildelt opholdstilladelse, er præget af uvished om deres fremtid.

2.3 Mulighed for privat indkvartering

En del af de mindreårige, der søger asyl i Danmark, har som sagt mere eller mindre nære familiemedlemmer i Danmark. Der er på nuværende tidspunkt ikke overblik over, hvor stor en andel det rent faktisk drejer sig om, men ifølge vores oplysninger udgør gruppen omkring 20-30 % (Dyhr, 2014b). Da de uledsagede mindreårige asylansøgere betragtes som en særligt sårbar gruppe, blev det i 1992 som sagt besluttet, at de, der havde herboende familie, skulle tilbydes et alternativ til indkvartering på et børnecenter, mens deres asylsag var under behandling (Justitsministeriet, 1992). Ordningen bygger på en vision om, at børnene skal have mulighed for at opholde sig i et for dem passende, sociokulturelt og familiepræget miljø i præasylfasen. Den herboende familie kan være søskende, onkler eller i nogle tilfælde, en nær ven af familien. Privat indkvartering kræver som sagt, at familien godkendes af deres hjemkommune, Udlændingestyrelsen og Røde Kors. Godkendelsen indebærer blandt andet, at boligen skal kunne rumme hele husstanden, at slægtningene kan finansiere opholdet for barnet og at myndighederne i det hele taget vurderer, at privat indkvartering hos familien er det bedste for barnets tarv (Statens net, 2014 & Dyhr, 2014b).

I forbindelse med privat indkvartering er det i praksis Røde Kors, der fører tilsyn med barnet. Dette foregår som udgangspunkt fire gange årligt med tre måneders intervaller, indtil den mindreårige får ophold. De privat indkvarterede børn bliver tilbudt de samme økonomiske ydelser samt undervisningstilbud, som de børn, der bor på børnecentrene. Familien får regelmæssig støtte, råd og vejledning, samt undervisning og supervision (bilag 1: 'Standard for tilsyn med privat indkvartering'). Der er dog ingen økonomisk støtte til familierne. Når barnet får ophold og dermed overgår til kommunen, ændrer indkvarteringen karakter til en såkaldt netværksanbringelse. I lighed med enhver anden netværksanbringelse i Danmark modtager familien som udgangspunkt stadig ingen økonomisk støtte, ud over det, der svarer til de omkostningsudgifter, der følger med at have barnet boende (jf. serviceloven, § 66a, stk. 2). Ovenstående forhold vedrørende privat indkvartering er som udgangspunkt de samme efter

asylaftalens virke. Forskellen er, at alle uledsagede mindreårige asylansøgere med herboende familie, nu skal indkvarteres på et børnecenter i op til seks måneder, før de kan få gavn af ordningen.

3 Retlig status i Danmark – barn eller asylansøger?

Den 20. november 1989 vedtog FN's Generalforsamling Konventionen om Barnets Rettigheder, populært kaldet Børnekonventionen. Danmark underskrev og ratificerede Børnekonventionen i 1991. Den danske stat valgte at realisere ratifikationen af konventionen gennem en såkaldt normharmonisering. Det vil sige, at gældende ret overordnet vurderes at være i normharmoni med Børnekonventionen. Opfyldelsen af Danmarks forpligtelser vil dermed ske gennem en gradvis tilpasning af lovgivningen. Ratifikationen betyder, at Børnekonventionen er juridisk forpligtende gennem tre forhold: formodningsreglen, fortolkningsreglen og instruktionsreglen. Med ratifikationen har Danmark således forpligtet sig til at efterleve konventionens indhold ved at have dette som hensigt i lovgivningen, ved at fortolke retsregler på en måde, der bringer dem i overensstemmelse med konventionen samt ved at administrative myndigheder skal være opmærksomme på at overholde konventionen i afgørelser af sager (Skytte, 2002: 48f).

Den danske stat har således valgt ikke at inkorporere Børnekonventionen i dansk lovgivning. Men med ratificeringen har Danmark, jævnfør artikel 2 og 3 i Børnekonventionen, forpligtet sig til at sikre, at barnets tarv kommer i første række i alle henseender vedrørende beslutninger om børn, herunder også asylsøgende børn. Dermed har Danmark blandt andet forpligtet sig til at sørge for særlig beskyttelse af uledsagede mindreårige, der søger asyl i landet (Børnekonventionen, art. 20 & 22). Det indebærer blandt andet, at denne gruppe børn og unge skal behandles på samme måde som alle andre børn i Danmark samt have de samme rettigheder som andre forældreløse eller anbragte børn og unge (Børnekonventionen, art. 2 & 3). I 2005 tilføjede FN's Børnekomité en række kommentarer til Børnekonventionen vedrørende uledsagede mindreårige asylansøgere. En del af disse kommentarer uddyber og pointerer det ansvar, staterne har over for denne særligt udsatte gruppe af børn og unge (Committee on the Rights of the Child, 2005).

Den danske stat mødte senest i 2013 stor kritik fra Europarådets menneskerettighedskommissær. Kritikken gik blandt andet på, at barnets tarv ikke altid kommer i første række, når det gælder asylsøgende børn. I forhold til de uledsagede mindreårige asylansøgers levevilkår i Danmark anses de dog af Europarådet overordnet set for acceptable.

“(...) living conditions and the support provided to unaccompanied and separated minors in Denmark have been assessed as generally adequate (...) Separated minor migrants can request accommodation outside a refugee center after having applied for asylum and while the procedure is under way, should they have relatives living in the country” (Muiznieks, 2014: 9).

Denne pointe er interessant, da Muizniek netop påpeger muligheden for privat indkvartering under asylbehandlingstiden som positiv i forhold til asylsøgende børns rettigheder i Danmark. Med de ændringer i udlændingeloven, der blandt andet påvirker de uledsagede mindreårige asylansøgere mulighed for privat indkvartering, finder vi det interessant at se nærmere på de rettigheder, som de uledsagede mindreårige asylansøgere generelt tilskrives i dansk lovgivning. Nedenstående er således en besvarelse af vores første forskningsspørgsmål.

Da de uledsagede mindreårige asylansøgere har rettigheder, der spænder over mange forskellige områder, har vi valgt at identificere nedenstående fokusområder i de retlige grundlag. Røde Kors udtaler i forbindelse med de ændrede muligheder for privat indkvartering, at de blandt andet er bekymrede for barnets tarv i denne henseende. Dermed finder vi det *for det første* interessant at belyse, om gældende dansk lov generelt er præget af en forståelse af de uledsagede mindreårige asylansøgere som både børn og asylansøgere. Ved at se på henholdsvis udlændingeloven og lov om social service (herefter serviceloven) bliver det tydeligt, hvordan de asylsøgende børn og unge kategoriseres retligt i Danmark.

For det andet ønsker vi at belyse, hvilke boligmæssige såvel som sociale miljøer, der ifølge dansk lovgivning anses for afgørende for et barns opvækst og udvikling. Vi inddrager i den forbindelse en række overvejelser omkring muligheden for 'privat indkvartering' som et alternativ til den 'offentlige indkvartering' i form af et børnecenter.

Vi vil løbende inddrage principper fra FN's Børnekonvention samt FN's Børnekomités rapport fra 2005 med kommentarer til selve konventionen. Børnekonventionens værdi ligger i, at en række relevante folkeretlige regler omkring børn er samlet i ét retlig bindende instrument og at barnets stilling som retssubjekt er blevet understreget på en række punkter (Skytte, 2002: 47f). Dette gør det relevant at se gældende ret og praksis i Danmark i lyset af konventionen.

3.1 Udlændingeloven versus serviceloven

Som vi var inde på i problemfeltet, har der i løbet af de senere år været fokus på de vilkår, vi i Danmark tilbyder asylansøgende børn. Der afholdes løbende konferencer og debatmøder, hvor netop forståelsen af barnets tarv i forhold til denne gruppe børn og unge er i fokus (Center for Udsatte Flygtninge, 2014 & Asylbørn Ud Nu, 2012). 'Barnets tarv' er altså, også i forhold til

asylsøgende børn, et omdiskuteret begreb, som meningsudfyldes blandt fagfolk, politikere og forskere. Begrebet barndom og spørgsmålet om barnets bedste er dog i forskningsmæssigt regi ikke et nyt fænomen. Børn blev tidligere betragtet som en homogen gruppe, der var underordnet en anden gruppe, som oftest familien. Familien blev opfattet og behandlet som en enhed i modsætning til en gruppe af individer (James et al., 1999: 9-13). I løbet af 1990'erne italesættes det nye barndomsparadigme, som sagt, i forskningsmæssigt regi. Hermed forsøger man at gøre op med den hidtil dominerende forståelse af børn som *becomings* til en forståelse af børn som *beings*. Børn anses hermed som selvstændige og kompetente aktører, som skal studeres i deres egen ret (Kampmann, 2003: 79f). Et væsentligt karaktertræk ved denne nye barndomsforskning er et udpræget fokus på børns muligheder og evner til at udforme egen hverdag, samt skabe og opretholde sociale relationer (Bak, 2013: 19).

Dette syn på barnet synes at præge serviceloven. I servicelovens kapitel 11, § 46, stk. 3 påpeges det, at: *"Støtten skal bygge på barnets eller den unges egne ressourcer, og barnets eller den unges synspunkter altid skal inddrages (...)"* (serviceloven, § 46, stk. 3).

Der fremkommer her en anerkendelse af barnet som subjekt og et kompetent individ. Barnets synspunkt tæller og skal derved indgå i beslutninger vedrørende barnet. Det børnesyn, der synes at præge serviceloven¹ er, at barnets verden tages alvorligt og barnet har ret til at blive forstået og anerkendt ud fra sine egne præmisser (James et al., 1999: 44f). Der synes således at være tydelighed omkring forståelsen og tilgangen til udsatte børn og unge i Danmark, herunder deres rettigheder, som ifølge Socialministeriets² vejledning om servicelovens regler om støtte til børn og unge *"er udformet i overensstemmelse med konventionerne"* herunder Børnekonventionen (vejledning nr. 3 til serviceloven, 2011: stk. 9).

Uledsagede mindreårige asylansøgere italesættes ofte som en særligt udsat og sårbar gruppe (Svendsen, 2013: 93f). De er alene i Danmark uden primære omsorgspersoner, hvorfor den danske stat i henhold til Børnekonventionen har et særligt ansvar for beskyttelsen af barnet. Men da vi i forbindelse med specialet ønskede indsigt, i hvilke rettigheder vi i Danmark tilskriver uledsagede mindreårige asylansøgere, fandt vi det uklart, i hvilken udstrækning asylsøgende børn generelt er dækket af servicelovens bestemmelser i lighed med andre udsatte

¹ Vi forholder os i nærværende speciale til lovgivning på området og tager ikke stilling til det praktiske sociale arbejde.

² Nu Ministeriet for børn, ligestilling, integration og sociale forhold.

børn og unge i Danmark. I servicelovens paragraf § 2 står der, at *"Enhver, der opholder sig lovligt her i landet, har ret til hjælp efter denne lov"* (serviceloven, § 2). Betegnelsen *enhver* må antages også at rumme børn, der søger asyl i landet. I afsnit 17 i vejledning 3 til serviceloven fremgår det derimod, at de ministerielle fortolkninger af loven er, at:

"Børn og unge, der opholder sig på asylcentre, vil som udgangspunkt høre under udlændingemyndighedernes område, men servicelovens bestemmelser finder stadig anvendelse på disse børn og unge. Udlændingesservice fastsætter med udgangspunkt i servicelovens bestemmelser og i samarbejde med kommunalbestyrelserne niveauet for de sociale foranstaltninger, der iværksættes i forhold til børn, der opholder sig på asylcentre" (Vejledning nr. 3 til serviceloven, 2011: stk. 17).

Udlændingestyrelsen kan, i samarbejde med kommunerne, iværksætte foranstaltninger til særligt udsatte asylsøgende børn med udgangspunkt i servicelovens bestemmelser til trods for, at de *som udgangspunkt hører under udlændingemyndighedernes bestemmelser*. Disse formuleringer fremstår uklare og lægger i høj grad op til fortolkninger, der gør det svært at gennemskue praksis. Som vi senere vil vise, forekommer formuleringer om asylsøgende børns rettigheder ligeledes vage og svære at fortolke entydigt i udlændingeloven, hvorfor asylsøgende børns rettigheder i Danmark synes ugenomsigtige.

Med henvisning til henholdsvis servicelovens bestemmelser vedrørende særlig støtte til udsatte børn og unge samt udlændingeloven har vi i det nedenstående udvalgt et par områder, der kan eksemplificere disse uklarheder samt de logikker og hensyn, der fremkommer i de to lovgivninger og dermed give et indblik i asylsøgende børns rettigheder i Danmark.

3.1.1 Inddragelse og skolegang

I servicelovens kapitel 11 om særligt udsatte børn og unge findes formålsparagraffen § 46, der indeholder en række overordnede områder for støtte til børn og unge i Danmark med henblik på at sikre deres fremtid bedst muligt. En måde at sikre dette på, er blandt andet at inddrage barnet i sager vedrørende barnets eget liv. Det understreges som tidligere nævnt, *"at barnets eller den unges synspunkter skal altid inddrages med passende vægt i overensstemmelse med alder og modenhed"* (serviceloven, § 46, stk. 3). Dette princip ses også i Børnekonventionens artikel 12, som påpeger, at barnet skal sikres muligheden for at udtale sig i enhver sag, der vedrører barnet samt at barnets synspunkter og interesser altid skal inddrages i beslutninger omkring barnet (Børnekonventionen, artikel 12, stk. 2). Ifølge udlændingeloven har børn, der kommer til Danmark og søger asyl sammen med deres familie ikke krav på at blive hørt i forbindelse med

asylbehandlingsprocessen (Vitus & Lidén, 2013: 92). Børnene indgår som en del af familieenheden, hvilket generelt præger udlændingeloven (se eksempelvis udlændingelovens § 9 stk. 4-12). Dermed synes asylsøgende børn, der kommer til Danmark med deres familie at blive betragtet som en homogen gruppe, hvis synspunkter og interesser er underlagt familiens. Det forholder sig anderledes i asylsager vedrørende uledsagede mindreårige, da de netop søger asyl alene. Er de fyldt 12 år, skal de ifølge udlændingeloven interviewes af Udlændingestyrelsen i forbindelse med deres asylansøgning. Hvis de er under 12 år, skal Udlændingestyrelsen vurdere om en samtale skal finde sted. Ved en samtale skal børn under 12 år tilbydes en repræsentant, som kan ledsage dem under interviewet (udlændingeloven, § 56a, stk. 2). I hvilket omfang barnets udtalelser influerer på beslutninger, der træffes, kan vi af gode grunde ikke udtale os om her. Men til forskel fra serviceloven, står det ikke nedskrevet i udlændingeloven, at den uledsagede mindreårige asylansøgers synspunkter altid skal inddrages i beslutninger vedrørende barnets asylsag. Det står således ikke nedskrevet, i hvilken udstrækning barnets udtalelser skal vægtes i den endelige afgørelse eller andet, der understreger vigtigheden af at få barnets synspunkter frem. Er den uledsagede mindreårige asylansøger under 12 år, er barnet ikke engang garanteret at få sine synspunkter frem, da det vil være op til ansatte i Udlændingestyrelsen at vurdere nødvendigheden af dette. At børn i Danmark anses for at være individer med ret til at fremføre synspunkter i beslutninger vedrørende dem selv, er således ikke et gennemgående princip, når det drejer sig om børn, der søger asyl i Danmark.

Skolegang er ifølge serviceloven ligeledes en måde at sikre de bedste vilkår for et barns opvækst på. Ifølge servicelovens formålsparagraf er det således vigtigt, at *”understøtte barnets eller den unges skolegang og mulighed for at gennemføre en uddannelse”* (serviceloven, § 46). Udsatte børn og unge skal dermed have mulighed for at gennemføre en uddannelse på linje med andre børn i landet, da skolegang anses for at være afgørende for barnets fremtid. Dette er i tråd med Børnekonventionens artikel 28 og 29 vedrørende barnets ret til undervisning samt at undervisningen skal sikre, at barnet udvikler sin personlighed og sine evner. Her står blandt andet, at staterne skal *”(...) opmuntre til udviklingen af forskellige former for uddannelse, der følger efter grunduddannelsen”* samt *”gøre højere uddannelse opnåelig for alle (...)”* (Børnekonventionen, artikel 28, stk. 1b-1c).

I den danske udlændingelov fremgår det, at asylsøgende børn i den undervisningspligtige alder skal deltage i *særskilt tilrettelagt undervisning* (udlændingeloven, § 42g). Som oftest foregår denne undervisning i særlige skoler for asylsøgende børn, tilhørende asylcentre.

Undervisningsniveauet er her lavere end på almindelige folkeskoler og undervisningstimerne færre. Eleverne har derfor ikke mulighed for at gå til eksamen og modtager dermed ikke noget afgangsbevis efter endt skolegang (Vitus & Lidén, 2013: 89ff). Dermed synes muligheden for at gennemføre en såkaldt højere uddannelse ikke i samme grad at være tilstede for asylsøgende børn i Danmark, som den er for børn med dansk statsborgerskab. Det kan diskuteres, hvorvidt udlændingelovens hensyn til børns skolegang er i tråd med Børnekonventionens princip om barnets ret til uddannelse, da asylsøgende børn *har* mulighed for at gå i skole. Men med undervisning på et lavere fagligt niveau end i folkeskolen begrænses de asylsøgende børns muligheder for en videregående uddannelse. Der synes derfor ikke at være tvivl om, at der i forbindelse med asylsøgende børns ret til skolegang er et brud med Børnekonventionens artikel 2 om, at der ikke må forskelsbehandles (Vitus & Lidén, 2013: 91).

Med dette eksempel synes lovgivningernes forskellige hensyn og logikker at træde frem. Serviceloven har til hensigt at rådgive og støtte udsatte borgere i Danmark ved at tilbyde en række serviceydelser. Formålet er at forebygge sociale problemer. Heri ligger dels en forståelse af, at vi borgere har et fælles ansvar for hinanden samt at indsatser skal være forebyggende med henblik på, at alle så vidt muligt skal kunne tage hånd om sig selv (serviceloven, § 1, punkt 1-2, stk. 2). Uddannelse giver bedre forudsætninger for et efterfølgende arbejde, hvormed den enkelte kan bidrage til fællesskabet. Udlændingeloven bygger på en anden logik, da hensigten er en helt anden. Her er logikken, at den danske stat ikke kan lukke alle ind i landet med henblik på ophold, hvorfor der er nødt til at være begrænsninger i forhold til indvandringen. Der tages således hensyn til, at det på den ene side skal være muligt at søge og tildeles asyl i Danmark samtidig med, at afslag skal kunne retfærdigøres. Heri synes der at fremkomme en logik omkring, at det ikke er alle, der søger asyl, som ender med at få ophold og dermed skal skabe sig en fremtid i landet. Dermed er asylprocessen ikke bygget op omkring det fælles hensyn og ansvar for børns udvikling og skolegang, hvorfor skolegang heller ikke som udgangspunkt tilbydes med henblik på senere videregående uddannelse, et arbejde og en tilværelse i Danmark.

3.2 'Privat indkvartering' versus 'offentlig indkvartering'?

Med henvisning til formålsparagraffen § 46 i serviceloven er det afgørende at *"sikre kontinuitet i opvæksten og et trygt omsorgsmiljø, der tilbyder nære og stabile relationer til voksne, bl.a. ved at understøtte barnets eller den unges familiemæssige relationer og øvrige netværk"* (serviceloven, § 46).

Dansk lovgivning vedrørende udsatte børn og unge understreger således betydningen af trygge omsorgsmiljøer samt nære stabile relationer til voksne. Samtidig påpeges det, at familiemæssige relationer og barnets øvrige netværk er afgørende for at sikre netop disse forhold. Også i Børnekonventionen understreges familiemiljøet som betydningsfuldt for børns opvækst. Der står således *”at barnet med henblik på fuld og harmonisk udvikling af sin personlighed bør vokse op i et familiemiljø, i en atmosfære af glæde, kærlighed og forståelse”* (Børnekonvention, præambel).

Familieenheden bliver også her forbundet med en vis form for kontinuitet og stabilitet, som er vigtig for at sikre en harmonisk og stabil opvækst. Denne pointe understreges i en af de kommentarer, som FN’s Børnekomité har tilføjet vedrørende uledsagede mindreårige asylansøgere. Her står blandt andet at:

“Unaccompanied or separated children are children temporarily or permanently deprived from their family environment (...) and shall be entitled to special protection and assistance provided by the relevant State. (...) In particular, due regard ought to be taken of the desirability of continuity in a child’s upbringing and to the ethnic, religious, cultural and linguistic background” (Committee on the Rights of the Child, 2005: 12).

Det er betydningsfuldt at sikre kontinuitet, tilhørsforhold og relationer, hvilket således står i kontrast til et liv med mange skift, boligmæssigt såvel som socialt. En anden kommentar fra Børnekomitéen lyder:

“The ultimate aim in addressing the fate of unaccompanied or separated children is to identify a durable solution that addresses all their protection needs, takes into account the child’s view and, wherever possible, leads to overcoming the situation of a child being unaccompanied or separated” (Committee on the Rights of the Child, 2005: 20).

Her tydeliggøres det, at en af de vigtigste opgaver, som stater, der har underskrevet Børnekonventionen skal løse, er at identificere *holdbare* løsninger for det uledsagede barn, der søger asyl i landet. Holdbare løsninger, der sikrer de behov for beskyttelse som barnet måtte have. Er dette muligt, vil den uledsagede mindreårige asylansøger ifølge Børnekomitéen have bedre forudsætninger for at håndtere sin særligt sårbare situation.

Ordningen om privat indkvartering fra 1992, som blev et reelt alternativ til den offentlige indkvartering, byggede på tanken om, at indkvartering hos familie som udgangspunkt var det bedste for de udsatte mindreårige asylansøgere med herboende familie. Derudover var

hensigten, at *"der skulle ske en afklaring af børnenes forhold samt udarbejdes en individuel plan med henblik på langsigtede løsninger for barnet"* (Justitsministeriet, 1992: 35). Formålet med at etablere denne ordning synes således som udgangspunkt at være i overensstemmelse med de principper og retningslinjer, som er formuleret i Børnekonventionen. Herunder opvækst i et trygt og omsorgsfuldt familiemiljø, muligheden for en holdbar og stabil tilværelse samt at der for det enkelte barn skal udarbejdes en individuel plan ud fra barnets behov. Muligheden for privat indkvartering synes direkte at være i tråd med et krav som FN's Børnekomité i 2005 tilføjede til Børnekonventionen.

"A child who has adult relatives arriving with him or her or already living in the country of asylum should be allowed to stay with them unless such action would be contrary to the best interests of the child" (Committee on the Rights of the Child, 2005: 12).

I serviceloven samt i internationale konventioner om barnets stilling som retssubjekt er der således en forståelse af, at børn har de bedste opvækst og udviklingsbetingelser i et kontinuerligt og trygt familiemiljø. Er der en reel mulighed for det, bør sådanne vilkår derfor tilstræbes. Af samme grund har Danmark haft et sådant tilbud til de uledsagede mindreårige asylansøgere med herboende familie i mange år. Før lovændringen ville op i mod 20 % af det samlede antal uledsagede mindreårige asylansøgere på de danske børneasylcentre, på nuværende tidspunkt, have haft mulighed for at blive privat indkvarteret hos herboende familie (Dyhr, 2014c). Men dette særlige hensyn er ikke længere gældende i dansk udlændingelov. Der bliver ikke længere skelnet mellem uledsagede mindreårige og voksne, der søger asyl i Danmark i denne henseende. Og forståelsen af, at børn som udgangspunkt bør vokse op i et familiemiljø vægter hermed heller ikke længere højere end ideen om, at asylansøgere skal opholde sig på et asylcenter, mens deres asylsag behandles.

I Børnekonventions artikel tre understreges vigtigheden af at sikre et barns interesser. Samfundet skal blandt andet sikre barnets tarv, når der træffes beslutninger og staten er forpligtet til at varetage særlige regler, der beskytter barnet og er nødvendige for barnets tarv. Tages der udgangspunkt i dette princip samt artikel 12 vedrørende barnets ret til at blive hørt, synes der at være fokus på *barnet* i ental samt de omstændigheder, der knytter sig til det enkelte individ. Dette lægger op til, at myndigheder og andre, der har med den uledsagede mindreårige asylansøgers ophold i landet at gøre, i alle tilfælde skal træffe beslutninger ud fra, hvad der er den bedste løsning for barnet, herunder hvilken form for boligplacering, der tjener til barnets bedste. For langt de fleste af de uledsagede mindreårige asylansøgninger med herboende

familie synes lovændringen at have begrænset mulighederne for, at det sociale arbejde omkring disse børn og unge bygger på vurderinger af det enkelte barns behov og dermed på bedste vis fremmer det enkelte barns trivsel under asylbehandlingstiden. Kun de helt små eller meget traumatiserede børn kan i sjældne tilfælde undgå et ophold på et børnecenter ved, at myndighederne beslutter at foretage en egentlig anbringelse. Dette er et eksempel på, at serviceloven i visse tilfælde tildeles forrang i behandlingen af asylansøgende børn. Spørgsmålet er i den sammenhæng, hvornår et barn, der søger asyl i et land uden sine forældre og som ofte har traumatiserende oplevelse i bagagen, trives så dårligt, at det ikke er ansvarligt at indkvartere dem på et børnecenter? Hvornår er det slemt nok? Da udsatte mindreårige asylansøgere generelt anses for at være en særligt udsat og sårbar gruppe, kan der argumenteres for, at der i alle tilfælde burde foretages en socialfaglig vurdering af det enkelte barn og herudfra tages en beslutning omkring, hvad der er det bedste for barnet.

3.3 Den dobbelte identitet

Med henvisning til ovenstående eksempler synes FN's Børnekonvention og børneperspektivet generelt at have marginal indflydelse på dansk udlændingelov (Vitus & Lidén, 2013: 84). Dette i modsætning til servicelovens kapitel om udsatte børn og unge. Der er således forskel på, hvilke hensyn og rettigheder vi i Danmark tildeler børn og unge. Asylsøgende børn hører, som alle andre børn, under flere lovgivninger, men uklarhederne og dilemmaerne omkring denne gruppe børn og unge er en konsekvens af sammenstød mellem forskellige hensyn og logikker i henholdsvis serviceloven og udlændingeloven.

Børn, der søger asyl i Danmark, hører i dag som udgangspunkt under udlændingelovens bestemmelser, hvor børnerettigheder altså ikke spiller en nævneværdig rolle. Og dette til trods for, at asylsøgende børn, herunder de uledsagede mindreårige, betragtes som en særligt udsat gruppe børn og unge. Børnenes position som asylansøgere synes, med henvisning til ovenstående eksempler, at vægte højere end hensynet til deres individuelle rettigheder, hvilket ligeledes ses i udlændingelovens generelle opfattelse af asylsøgende børn, som tilhørende familieenheden fremfor at blive betragtet som selvstændige individer. Dermed synes de retlige dilemmaer i forhold til uledsagede mindreårige asylansøgere at bunde i, at de i dansk lovgivning er havnet i kategorien 'asylansøger'. Den danske asylpolitik og asylsøgende børns rettigheder i Danmark er et resultat af mange års politiske interessekampe omkring forståelsen af asylansøgning og grænsekontrol generelt (Vitus & Lidén, 2013: 80-83). Og når det kommer

til disse børn, dominerer udlændingelovens hensyn til indvandringskontrollen således over hensynet til barnet (ibid.: 86).

En ting er, hvad der står i national lovgivning såvel som i internationale konventioner omkring asylsøgende børns rettigheder. Vi kan som forskere, fagpersoner og politikere diskutere, hvad der er bedst for barnet, herunder om der med udlændingelovens krav om seks måneder på børnecenter tages hensyn til de uledsagede mindreårige asylansøgere's tarv. I dette speciale finder vi dog, at det særligt interessante er at fokusere på, hvordan de uledsagede mindreårige asylansøgere selv oplever og håndterer deres hverdag under de betingelser, som Danmark retligt tilbyder dem. Dette er derfor fokus i specialets følgende kapitler, hvor udgangspunktet er børnenes håndtering af den ændrede praksis omkring muligheden for privat indkvartering.

4 Mestring i et resiliensperspektiv

Vi går til undersøgelsen med en forståelse af, at børnene har været og fortsat er udsat for en række belastende og sårbarhedsskabende faktorer, der gør dem til en særligt sårbar gruppe børn og unge. Vi er derfor interesserede i at belyse både faktorer omkring deres tilværelse, der kan være belastende og udfordrende samt faktorer, som kan være betydningsfulde for, at de kan 'tåle' eller 'mestre' det, de går igennem (Gjærum, 2000: 107). Vi har kun begrænset viden om deres situation, før de kom til Danmark, og kan af gode grunde ikke sige noget om deres fremtid. Vi fokuserer derfor på deres livssituation fra de kom til Danmark. Vi lader os inspirere af filosofien bag resiliensperspektivet og dets fokus på faktorer, der på forskellig vis har indflydelse på børnenes modstandskraft. Det vil sige, hvordan de oplever at mestre deres hverdag til trods for de belastende omstændigheder. Modstandskraften ses som et udtryk for den adfærd, børnene udviser. Den er afhængig af samspillet mellem risikofaktorer omkring barnet og de beskyttende faktorer og ressourcer, de trækker på og har omkring sig og som dermed modvirker sårbarheden. Mestring skal altså forstås som en helhedsforståelse af konteksten, der er omkring barnets livssituation. Der er hermed tale om et dialektisk forhold mellem de faktorer, der er omkring barnets livssituation (Guldager, 2011: 51-53).

Vi anvender resiliensperspektivet i vores analyse, da dette perspektiv bygger på en forståelse af, at et individ kan klare sig godt, til trods for alvorlige belastninger. Perspektivet ligger i tråd med det børnesyn, der præger nutidens forskning omkring barnet som individuel aktør og ekspert på sit eget liv. Børneperspektivet er således et bevidst valg i vores teoretiske tilgang til feltet og undersøgelsen, hvor børn anses som ligeværdige medspillere (Schultz Jørgensen, 2011: 9), og som aktive individer, som ved hjælp af indre og ydre ressourcer har indflydelse på deres egen livssituation (Luthar & Cicchetti, 2000: 863).

Definitionen af resiliens og kriterierne for denne udvikling er omdiskuteret (Luthar et al., 2000). Vi har som udgangspunkt valgt at lade os inspirere af Suniya S. Luthar og Dante Cicchettis arbejde med begrebet, men inddrager også andre teoretikeres input. Grundlaget for at vurdere, hvordan de uledsagede mindreårige synes at klare sig, det vil sige, hvordan de hver især mestrer de belastninger, de udsættes for, bygger i nærværende undersøgelse på i hvor høj grad informanten fortæller om sin hverdag som forståelig og håndterbar. Vi inddrager i den forbindelse Aaron Antonovskys salutogenetiske model om 'oplevelsen af sammenhæng' (Antonovsky, 2000). Derudover inddrager vi Hilchen Sommerschildts model over mestringens vilkår (Sommerschild, 2000: 66-68).

Vi vil i det følgende give en kort introduktion til henholdsvis resiliensperspektivet, Antonovskys 'oplevelse af sammenhæng', samt Sommerschilds mestringsmodel i henhold til brugen af det teoretiske fundament i analysen.

4.1 Resiliens

Resiliens refererer til en *"dynamic process encompassing positive adaptation within the context of significant adversity"* (Luthar et al., 2000: 543).

Der er således tale om en to væsentlige forhold i forståelsen af resiliens. Der er tale om en proces, der bevirker, at et individ udvikler en positiv tilpasning, til trods for at det har erfaringer med situationer præget af betydelig modgang. Hvilket vil sige situationer, der indebærer en relativ høj risiko for, at barnet udvikler problemer eller afvigelse (ibid.). Resiliens er ikke et personlighedstræk og er ofte relateret til barnets omgivelser. Der skelnes mellem tre typer af faktorer, der bevirker, at et barn udvikler resiliens: 1) attributter/egenskaber hos barnet selv, 2) familiære aspekter og 3) karakteristika i barnets større sociale omgivelser (Luthar et al., 2000: 544).

Der skelnes i resiliensforskningen mellem beskyttende faktorer og risikofaktorer. Påvirkninger eller faktorer, der synes at være en belastning for barnet, er eksempelvis en opvækst i et fattigt og voldeligt boligområde, en inkonsistent eller meget autoritær opdragelse eller mangel på tilknytning til en stabil voksen. Det kan ligeledes være faktorer hos barnet selv, såsom stort temperament eller lav intelligens. Faktorer, der til gengæld synes at være beskyttende for barnet, er eksempelvis nære relationer og tilknytninger til mindst én voksen (i vores forståelse af tilknytning trækker vi på Sommerschild, se nedenfor). Sociale såvel som faglige kompetencer i eksempelvis skolen eller inden for idræt anses ligeledes for at være beskyttende for barnet (Gjærum, 2000: 78). Beskyttende faktorer hos barnet selv kan være det at have en optimistisk tilgang til sig selv og sine omgivelser, en høj intelligens samt oplevelsen af at have indflydelse på sin tilværelse (Luthar & Cicchetti, 2000: 859-863). Ligeledes er barnets oplevelse af selvværd en vigtig faktor i forhold til barnets resiliens (Christie, 2000: 219). Særligt for børn, der har været udsat for krigstraumer og flugt har man fundet, at oplevelsen af tilknytning til en gruppe og det at omgås med jævnaldrene synes at være centrale faktorer for barnet. Oplevelsen af at blive forstået og set af andre samt at indgå i et værdifællesskab synes således at have en beskyttende effekt (ibid.: 220, 225).

Det er varierende, i hvilken udstrækning de forskellige faktorer har indflydelse på det enkelte individ. En god og støttende relation til en voksen på skolen er eksempelvis mere fordelagtig

som en beskyttende faktor for unge, der er vokset op i et fattigt miljø eller på en institution med manglende omsorg. Hvis barnet i forvejen er omgivet af stressfyldte eller risikofyldte miljøer, kan en sådan relation således være meget afgørende for oplevelsen af mestring i hverdagen (Luthar et al., 2000: 860). Der kan ligeledes være typer af belastende situationer, som nogle beskyttende faktorer har en svag effekt over for. Et barn, der står midt i en højspændt krigssituation, vil således have mere gavn af kunne bevare roen end at kunne trække på sine skolefaglige kompetencer. Med resiliens søges, som vist, et kontekstuel perspektiv på mestring. Resiliens er altså ikke et personlighedstræk, der er derimod tale om, at individer manifesterer resiliens i deres adfærd og livsmønster. Det understreges i den forbindelse, at selv et individ, der synes at have mange styrker og beskyttende funktioner til sin rådighed, ved længere tids påvirkning af negative input fra sine omgivelser risikerer at miste sin styrke (Luthar et al., 2000: 858). Dette er relevant at have for øje, når vi gennem uledsagede mindreårige asylansøgere udtalelser søger at identificere faktorer, der ud fra deres synspunkt synes at være afgørende for deres oplevelse af at kunne håndtere deres situation. Da vi netop ønsker at belyse, hvordan de fortæller om at mestre de belastninger, de udsættes for i hverdagen, inddrager vi begrebet *oplevelse af sammenhæng*, som en teoretisk indgang til at identificere disse mestringspotentialer.

4.2 Antonovskys salutogenetiske model

Den israelsk-amerikanske professor i medicinsk sociologi Aaron Antonovsky udvikler i 1979 en teoretisk model, som et nyt bidrag til måden at betragte sygdom og sundhed på med udspring i en mestringsorienteret tankegang (Antonovsky, 2000). For at forstå Antonovskys begrebsapparat er det vigtigt at forstå den væsentlige forskel, der er på en patogenetisk og en salutogenetisk orientering. Den afgørende forskel er, at der med et patogenetisk perspektiv fokuseres på at forklare, hvorfor mennesker bliver syge, mens der i et salutogent perspektiv lægges vægt på, hvad der får mennesker til at bevæge sig mod den positive ende af kontinuet sygdom-sundhed. Et, ifølge Antonovsky, fraværende fokus i den løsningsfikserede patogenetiske tilgang (Antonovsky, 2000: 30). I en salutogenetisk tilgang vil man søge efter en forståelse af det hele menneske og dets håndtering af en udfordrende tilværelse, der således accepteres at være en del af livet (ibid.: 27). Dermed bliver det relevant at fokusere på håndteringen af de udfordringer og stimuli, en sådan tilværelse kan bringe samt hvordan mennesker i større eller mindre grad formår at tilpasse sig et miljø, hvor stressfaktorer er uundgåelige (ibid.: 27, 31).

Som svar på dette udvikler Antonovsky begrebet *oplevelse af sammenhæng*. Begrebet omhandler individers forskellige modstandsressourcer og ifølge Antonovsky er det individets oplevelse af sammenhæng, der er afgørende for, hvordan vi klarer os i livet. Han påpeger således nogle grundlæggende elementer, der skal være til stede, for at mennesker kan mestre.

4.2.1 Oplevelsen af sammenhæng (OAS)

Antonovsky opstiller tre komponenter, der tilsammen er grundlaget for en stærk oplevelse af sammenhæng i tilværelsen: *begribelighed, håndterbarhed og meningsfuldhed*.

Begribeligheden omhandler en overordnet forståelse af tilværelsen og de stimuli, der påvirker den. Det handler om et individs oplevelse af input som forståelige og sammenhængende, frem for tilfældige og uforklarlige (Antonovsky, 2000: 35). En person med en stærk og veludviklet begribelighed vil have tillid til, at tilværelsen er forudsigelig, og *”at der er stor sandsynlighed for, at alting vil gå så godt, som man med rimelighed kan forvente”* (ibid.: 13). Ved gentagne gange at erfare, at mødet med tilværelsen lever op til ens forventninger, vil der dannes en stærk oplevelse af forståelighed samt en forventning om, at fremtidens stimuli er forudsigelige eller som minimum passer ind i en sammenhæng og kan forklares (ibid.: 13).

Håndterbarhed henviser til et individs oplevelse af at besidde eller på anden vis have de ressourcer til rådighed, som det kræver at håndtere de udfordringer, det møder. Det kan således både være ressourcer, som individet selv råder over, eller ressourcer, der kontrolleres af en anden, som individet har tillid til. I samspil med begribeligheden vil personer med en stærk grad af håndterbarhed have tillid til at kunne klare livets problemer og føle sig rustet til at håndtere svære ting i tilværelsen. Dette i modsætning til at føle sig som et offer og uretfærdigt behandlet (ibid.: 36).

Meningsfuldhed er den tredje og ifølge Antonovsky, den mest centrale komponent for et individs oplevelse af sammenhæng i tilværelsen. Meningsfuldhed *”(...) henviser til den udstrækning, i hvilken man føler, at livet er forståeligt rent følelsesmæssigt, at i hvert fald visse af de problemer og krav, tilværelsen fører med sig, er værd at investere energi og engagement i, at de er udfordringer, man glæder sig over i stedet for byrder, man hellere ville være foruden”* (Antonovsky, 2000: 36).

For at det giver mening at engagere sig skal en handling eller adfærd være udtryk for en eller anden form for medbestemmelse, sådan at tilværelsen giver mening, og man føler, at de valg man tager, eller ikke tager, påvirker udfaldet. ”*Hvis vi oplever at vores handlinger ikke har nogen virkninger i verden, mister den sin mening for os*” (ibid.: 109). Medbestemmelse bliver derfor grundlaget for meningsfuldheden. Et menneske med en stærk oplevelse af meningsfuldhed kan tydeligt identificere områder i deres liv, som er betydningsfulde, og som de engagerer sig i, kognitivt som følelsesmæssigt (ibid.: 36).

De tre dimensioner er uløseligt forbundet, hvorfor en generel modstandsressource nødvendigvis må omfatte alle typer af komponenter. Det kan dog forekomme, at en person ikke er lige højt placeret i alle komponenter. Antonovsky understreger i denne sammenhæng, at til trods for at alle komponenter er nødvendige, er de ikke lige vigtige. ”*Det motiverende element som meningsfuldheden bidrager med, ser ud til at være centralt*” (ibid.: 40), og til at være drivkraften til at styrke de andre komponenter, hvis disse som udgangspunkt er svagere (ibid.: 39). Meningsfuldheden er således væsentlig for den overordnede oplevelse af sammenhæng og påvirker de to andre komponenter i enten opadgående eller nedadgående retning. Således vil en styrket meningsfuldhed i form af livsmod og engagement ofte være en drivkraft for individet til at ville forstå og søge efter ressourcer til at håndtere udfordringer. Ifølge Antonovsky ser begribeligheden ud til at være næst vigtigst, da håndterbarhed afhænger af forståelse (ibid.: 39).

Der kan således udledes forskellige grader af styrken af ens oplevelse af sammenhæng, målt efter begribelighed, håndterbarhed og meningsfuldhed. En person med en overordnet stærk OAS er ofte kendetegnet ved at have et stærkt selvværd og en stabil og fast identitetsfølelse (ibid.: 44). Oplevelsen af sammenhæng har et kognitivt aspekt, der kommer til udtryk ved individets egen opfattelse og ”*evne til at bedømme virkeligheden*” (ibid.: 35), og vil derfor være et udtryk for, hvordan mennesket ser og opfatter verden og sit liv. Personer med gode mestringssevner og med en stærk OAS har således et grundlæggende optimistisk livssyn, med en tro på, at tilværelsen har sammenhæng, hvor livsbegivenheder bliver opfattet som noget, man kan klare, og som man tør kaste sig ud i (ibid.: 34). Netop af denne grund finder vi Antonovskys begreb om oplevelsen af sammenhæng relevant i nærværende speciale. Ved hjælp af de nævnte teoretiske værktøjer har vi mulighed for at identificere informanternes mestringspotentialer ved at belyse deres oplevelse af sammenhæng gennem deres udtalelser.

Det vil sige i hvor høj grad de i deres fortællinger giver udtryk for at forstå deres situation, at have troen på, at der kan findes en løsning samt at finde det meningsfuldt at gøre forsøget.

4.3 Mestringens vilkår

Børnepsykiater Hilchen Sommerschild finder, at mestring som udgangspunkt består af to hovedkomponenter: *tilknytning* og *kompetencer*. Disse to komponenter skal ifølge Sommerschild være repræsenteret i et individs liv for at kunne danne grobund for udvikling af et positivt selvværd. Dette er essentielt for at kunne møde livet med modstandskraft. På baggrund af andre teoretiske input i feltet og egne mangeårige erfaringer udvikler Sommerschild en model over mestringens vilkår, som netop bygger på søjlerne tilknytning og kompetencer.

Det første og vigtigste element i tilknytningen er selve tilstedeværelsen af et nært tilknytningsbånd til mindst ét andet menneske. Dette beskrives som det første og mest elementære element, da der er en afgørende skillelinje mellem det at have én nær fortrolig og ikke at have nogen. Det næste element er familien, som skal symbolisere stabile rammer, tryghed, forudsigelighed og nærhed. Selvom individet som minimum har mulighed for at opbygge et godt mestringspotentiale med den ene tilknytning, vil flere nære relationer påvirke barnets udvikling og gøre det mindre sårbart. Dette er betydningsfuldt, da forudsigelighed og stabilitet giver barnet mulighed for at få ”*overblik over og indflydelse på eget liv*”, hvilket er vigtigt for udvikling af selvværdet (Sommerschild, 2000: 66).

Ligeledes omtaler Sommerschild netværket som betydningsfuldt for barnet. Netværket associeres i modellen med værdifællesskab. ”*Det styrker barnet at møde fælles normer og værdier hos de voksne i sin egen lilleverden og sammen med tilhørsforholdet er det med til at give livet en overordnet mening*” (ibid.: 67). Det er altså betydningsfuldt, at barnet føler et samhørighedsforhold til en gruppe eller et netværk, hvori barnet opnår en følelse af social støtte og værdifællesskab.

Som udgangspunkt handler komponenten kompetencer om at *kunne noget*. Det første led opnås ved, at et individ oplever at magte de opgaver, det stilles over for. Udfordringer skal således harmonere med individets muligheder for at mestre situationen, før barnet føler sig tilstrækkelig. De næste elementer: at *være til nytte*, at *få og tage ansvar* og at *udfolde næstekærlighed* er ligeledes egenskaber og komponenter, der fremmer selvværdsfølelsen (ibid.: 67).

Vi vil inddrage modellen over mestrings vilkår i belysningen af, hvordan de uledsagede mindreårige asylansøgere synes at mestre deres tilværelse i Danmark. Gennem brugen af værktøjer og tankesæt fra ovenstående teoretiske perspektiver finder vi grundlag for at kunne identificere de mestringspotentialer, som knytter sig til de uledsagede mindreårige asylansøgere. Vi ønsker i analysen at belyse, hvilke risikofaktorer såvel som beskyttende faktorer, der synes at præge de unges håndtering og mestring af hverdagen. Ligeledes finder vi det, med inspiration fra teorien, interessant at undersøge relationernes betydning i denne sammenhæng.

5 Videnskabsteori og metode

I det følgende præsenterer vi vores overvejelser omkring, hvordan vi med udgangspunkt i empirisk data vil besvare specialets andet og centrale forskningsspørgsmål. Indledningsvis beskrives vores metateoretiske antagelser og herefter metodiske til- og fravalg, samt de refleksioner, vi har gjort os i den forbindelse. Afslutningsvis redegør vi for specialets analysestrategi med henblik på at tydeliggøre den fremgangsmåde og struktur, som vi har fundet anvendelig til belysning af specialets hovedproblemstilling.

5.1 Videnskabsteoretisk positionering

Det videnskabsteoretiske udgangspunkt har dels betydning for den erkendelsesinteresse, der ligger til grund for specialet og knytter sig ligeledes til måden, hvorpå vi metodisk og teoretisk går til empirien. Dermed er den afgørende for, hvad vi kan undersøge, hvordan vi kan undersøge det og hvilke konklusioner vi kan drage. Vi vil i det følgende argumentere for, at vi placerer os inde for den kritiske hermeneutik, med inddragelse af den del af hermeneutikken, der lægger vægt på det fænomenologiske i form af det oplevede.

5.1.1 Kritisk hermeneutik med et fænomenologisk islæt

Vi går til empirien med en forforståelse, der dels tager udgangspunkt i erfaringsbaserede bekymringer fra fagpersoner, der til dagligt arbejder med de uledsagede mindreårige asylansøgere og dels i relateret forskning på området, som præsenteret i problemfeltet. Dermed møder vi feltet med en skepsis omkring, hvorvidt de ændrede omstændigheder for privat indkvartering i tilstrækkelig grad tager hensyn til børnene og hvilke indkvarteringsforhold, der passer til det enkelte barns behov. Vi har i det foregående kapitel præsenteret specialets teoretiske udgangspunkt i form af mestringsteori i et resiliensperspektiv. Den teoretiske tilgang er ligeledes et centralt element for den forforståelse, vi har som udgangspunkt for det, vi ønsker at undersøge.

Vi har valgt at lade vores empiriske datamateriale bestå af kvalitative interviews med uledsagede mindreårige asylansøgere, der er i den situation, at de har et alternativ til at bo på asylcentre for børn, ved at have familiære relationer i Danmark. Således ønsker vi at belyse problemstillingen gennem udtalelser fra de uledsagede mindreårige asylansøgere selv. Hermed får vi kendskab til oplevelser, synspunkter og ikke mindst håndteringer af dagligdagen, fra de personer, der i praksis mærker lovændringen på egen krop. Heri ses det fænomenologiske islæt, der er centreret omkring subjektive oplevelser. Vi går således til feltet med en betragtning om,

at ingen er mere eksperter på deres liv og forestillingsverden, end de unge selv. Denne sociale virkelighed søges betragtet og fortolket gennem vores forforståelser og teoretiske begreber, der så at sige er de briller, vi har til rådighed og tager på, når vi iagttager fænomenet (Guldager, 2011: 21). Dermed placerer vi os inden for den hermeneutiske position, hvor fokus på forståelse og fortolkning anses for at være grundlæggende vilkår for vores tilgang til verden og forståelsen af den (Højberg, 2007: 310f). Viden er ikke objektiv og endegyldig, hvilket viser sig i princippet om den hermeneutiske cirkel, som betegner vekselvirkningen mellem del og helhed.

Da vi i nærværende speciale taler med asylsøgende børn om en tilværelse, der er bundet op omkring politiske beslutninger, er det oplevede i denne sammenhæng bundet op på magtforhold. Dermed læner vi os op af den kritiske tradition, inspireret af Poul Riceur. Fortolkningen af de unges meningsfuldhed ses hermed i forhold til den situation, de er i og som er præget af dette magtforhold. Specialets kritiske perspektiv, der bygger på bekymringer for, om lovændringen tager hensyn til, hvordan de uledsagede mindreårige asylansøgere kan sikres de bedst mulige omstændigheder for tilværelsen, sættes i spil og udfordres i specialets analyse, hvormed vores forforståelser kan korrigeres og nuanceres i mødet med de nye erfaringer, vi gør os i samtalerne (Juul, 2012: 142). Fortolkningsprocessens formål er ikke at nå ind til en 'sand virkeligheden', da andre fortolkningsmuligheder aldrig vil kunne udelukkes inden for den hermeneutiske tilgang. Derimod er det en proces, hvorigennem man løbende kan kvalificere og justere sine fordomme og forståelser gennem fortolkningen (Juul, 2010: 85-88). Af den grund er der ikke belæg for at tale om reliabilitet, forstået som reproducerbarhed (ibid.: 86). Inspireret af Søren Juuls forståelse af reliabilitet som gennemskuelighed i fortolkningsprocessen, er det derimod vigtigt for videnskabeligheden at være tydelig og gennemsigtig i forhold til valg af teori og empiri samt samspillet derimellem. Dette er noget vi specialet igennem forsøger at overholde. De fortolkninger, vi foretager, skal kunne begrundes i informanternes fortællinger, men kan aldrig valideres endeligt (Juul, 2010: 90).

5.2 Tilgang til feltet og indsamling af empiri

5.2.1 En kvalitativ tilgang til feltet

Da vi ønsker at belyse, hvordan uledsagede mindreårige asylansøgere oplever og håndterer deres tilværelse, har vi fundet det relevant at anvende en kvalitativ tilgang til feltet. Det kvalitative aspekt tilbyder os muligheden for at beskrive, forstå og fortolke den menneskelige

erfarings kvaliteter ved at få en dybdegående viden omkring de unges oplevelser, følelser og særlige håndteringsevner (Brinkmann & Tanggaard, 2010: 17).

Størstedelen af vores empiriske datamateriale består derfor af kvalitative interviews med fire uledsagede mindreårige asylansøgere. Vi skriver størstedelen, da vi i undersøgelsens indledende fase har talt med forskellige fagpersoner og praktikere inden for området, for at blive inspireret og blive klogere på problemstillingen og på feltet. Disse informative interviews benyttes i specialets indledende kapitler.

Inden for den kvalitative forskningsmetode har vi valgt det semistrukturerede enkeltmandsinterview, da vi er interesserede i personlige livsverdener og subjektive erfaringer. På baggrund af de ovenfor nævnte forforståelser og teoretiske ståsted har vi på forhånd formuleret en række temaer, som vi ønsker belyst, da vi finder dem centrale og relevante for at forstå informanternes håndteringsevner (Guldager, 2011: 21). Derudover lægger vi vægt på, at informanterne selv skal fortælle om deres oplevelser og uden vores indblanding lade sig føre videre til nye refleksioner af deres egne fortællinger. Dette, da vi er interesserede i informanternes uanfægtede oplevelser og følelser i forhold til de forskellige elementer, der fylder i deres liv. Hermed åbnes der op for muligheden for, at nye og uforudsete temaer kan blive italesat, hvormed de hermeneutiske og fænomenologiske principper kan praktiseres (Kristensen, 2007: 282).

5.2.2 Udvalgelse af informanter

Umiddelbart efter, at vi blev gjort opmærksomme på lovændringen, tog vi kontakt til det kontor i Røde Kors, der til dagligt arbejder med de uledsagede mindreårige asylansøgere, herunder den private indkvarteringsordning. Efter en række indledende og afklarende møder, besluttede vi i samarbejde med Jens Dyhr og Katarina Eberhard, hvem vi ønskede at tale med. Jens Dyhr og Katarina Eberhard, der til dagligt har kontakt til de unge, havde på forhånd udarbejdet en liste med de uledsagede mindreårige asylansøgere, der har herboende familier. De havde på forhånd sorteret en mindre gruppe fra, som de vurderede til at være for skrøbelige til at kunne deltage, da de netop havde fået afslag på deres asylsag og derfor var meget mærkede af dette.

Vi opstillede selv to kriterier for udvælgelsen af informanter. De skulle være uledsagede mindreårige asylansøgere med familiære eller på anden vis nære relationer i Danmark, som de havde mulighed for at bo hos. I forlængelse heraf skulle alle have erfaring med en tilværelse på et børnecenter og dermed have mulighed for at fortælle om deres oplevelser af at være på et børnecenter på trods af herboende familie. Det var vigtigt for os at få et så bredt spektrum af

denne gruppe som muligt, herunder forskelle i køn, alder, oprindelsesland, boligsituation etc. Hensigten var hermed at få så meget bredde i fortællingerne omkring deres oplevelser, at den viden, vi opnåede ved samtaler med dem, gav så nuancerede belysninger af problemstillingen som muligt.

Vi kom ud fra ovenstående kriterier frem til elleve mulige informanter, heraf ni drenge og to piger. Vi sendte et orienteringsbrev til de elleve mulige informanter, hvori vi forklarede formål samt formalia omkring eventuelle interviews (bilag 4: 'Orienteringsbrev'). Vi blev enige med Jens Dyhr og Katarina Eberhard om, at Katarina skulle foretage en opfølgende telefonsamtale med de mulige informanter. Hermed kunne hun uddybe brevets indhold samt afklare eventuelle uklarheder. På baggrund af orienteringsbrevet og de opfølgende telefonsamtaler, endte vi med at have seks informanter, som alle blev interviewet. To ud af disse seks informanters interview indgår dog ikke i det samlede empiriske datamateriale, som analysen bygger på, hvilket vi kommer ind på neden for.

5.2.2.1 Fravalg af to informanter

De to fravalgte informanter er to gambiske brødre på henholdsvis 6 og 15 år. De kom til Danmark kort tid inden lovændringen trådte i kraft og kunne derfor på lovlig vis flytte direkte ud til deres mors veninde, som efter kort tid blev godkendt til privat indkvartering. Når vi ønskede at tale med dem, skyldes det, at de kom til Danmark lige før loven trådte i kraft og derved kunne sætte ord på, hvordan det er at være kommet direkte ud i privat indkvartering.

Vi er klar over, at et fravalg af et interview kan fremstå suspekt for læseren og for undersøgelsens troværdighed. Af denne grund har vi valgt at redegøre for interviewsituationen og begrundelsen for fravalget i håb om, at læseren ikke sidder tilbage med en fornemmelse af, at interviewet pegede en retning, vi ikke ønskede at inddrage i belysningen af problemstillingen og at dette var baggrunden for fravalget.

Det viste sig, at de var tavse under hele vores tilstedeværelse. Om de var generte, ligeglade, eller ikke forstod os, ved vi ikke, men faktum er, at de ikke svarede på vores spørgsmål. De sagde ingenting og det meste vi kunne få ud af dem, var et træk på skulderen, et nik eller ryst på hovedet. Interviewet er således ikke fravalgt, da indholdet i deres udtalelser var irrelevante, vage eller uforståelige. Det skyldes alene den grund, at de var tavse. Tavsheden kan skyldes mange ting og giver god grund til at reflektere over vores interviewmetode. I denne sammenhæng skal det siges, at dette interview blev foretaget som det sidste, og at metoden var den samme som vi havde haft succes med i tidligere interviews. På baggrund af den enes lave

alder havde vi dog valgt at interviewe dem sammen. Derudover var deres væge til stede under interviewet, hvilket vi i bagklogskabens lys kan tillægge betydning for interviewets udfald. Vi kunne have foretaget spontane ændringer i fremgangsmåden. Vi kunne eksempelvis have bedt værgerne om at lade os være alene med informanterne for at skabe et andet samtaleforum. Vi kunne også have bedt dem om at udtrykke følelser og oplevelser via tegninger i stedet for samtaleformen eller vi kunne have spurgt dem, om de havde lyst til at gå en tur i deres lokalområde, mens vi talte sammen. Disse overvejelser gør vi os nu, men det ændrer ikke ved, at vi i situationen ikke fik det ud af det, vi håbede på. Oplevelsen gav os et indblik i, hvordan udfaldet også kan blive, når man vælger at lade sin empiri udgøre af kvalitative interviews.

5.2.2.2 Fravalg af interviews med andre informantgrupper

Vi har valgt udelukkende at belyse specialets andet forskningsspørgsmål gennem de uledsagede mindreårige asylansøgere perspektiv og udsagn og har i den forbindelse fravalgt interviews med andre informantgrupper. Deres perspektiv har hele tiden været et oplagt valg for os, men dette til trods har vi alligevel overvejet, hvilke andre perspektiver, der kunne belyse problematikken fra en anden vinkel og derved kvalificere vores undersøgelse. Vi har således overvejet at inddrage de uledsagede mindreårige asylansøgere herboende familier, da de ligeledes er direkte påvirkede af lovændringen. Deres synspunkter kunne have været et interessant supplement til børneperspektivet og de unges udsagn. Derudover kunne det have bidraget med andre vinkler og aspekter af lovændringens konsekvenser. Da vores fokus i specialet er de uledsagede mindreårige asylansøgere oplevelser af at skulle håndtere en tilværelse på børnecenter og ikke familiernes dilemmaer og holdninger, har vi dog fravalgt dette perspektiv. Det er de uledsagede mindreårige asylansøgere, som fagpersoner er bekymrede for og derfor deres livsbetingelser og oplevelser af denne tilværelse, vi finder relevant at få italesat.

Af samme grund fravælger vi at lade fagpersoners udtalelser indgå i analysen af informanternes håndteringsmuligheder. Dette kunne have suppleret informanternes udtalelser ved at udgøre et fagligt perspektiv på de unges mestring af tilværelsen. Vi kunne således have interviewet medarbejdere på børneasylcentre i form af repræsentanter fra Røde Kors, lærere, eller pædagogisk- og sundhedsfagligt personale. Disse kunne have belyst, hvilke udfordringer de fra et professionelt synspunkt oplever, at børn og unge med herboende familie skal håndtere i en tilværelse på et børnecenter.

Nedenfor ses en kort præsentation af de fire informanter, der indgår i besvarelsen af vores andet forskningsspørgsmål. Præsentationen bygger på udtalelser fra de unge selv.

5.2.3 Præsentation af informanter

Iniyan er en tamilsk dreng på 16 år, der er flygtet fra Sri Lanka. Da interviewet blev foretaget havde han været i Danmark i to måneder. Han bor på børnecenter i Vipperød.

Han har en voksen storebror i Danmark, som ligesom ham selv, er flygtet fra et liv i Sri Lanka, der grundet spændingerne mellem militær og den tamilske oprørsgruppe LTTE (de tamilske tigre) var utrygt. Han flygtede til Danmark med håbet om at blive genforenet med sin bror.

Da Iniyan ankom til Danmark i starten af 2014, falder han under udlændingelovens nye krav om boligplacering. Hans situation er interessant for denne undersøgelse, da han er boligplaceret på et børnecenter til trods for, at der er lavet en faglig vurdering af hans herboende familie, som er godkendt i forhold til kravene for privat indkvartering. Interviewet med Iniyan foregik på Center Sandholm med tolk.

Mallan er en tamilsk dreng på 12 år. Han flygtede fra Sri Lanka i efteråret 2013. Han har mistet sin mor i en naturkatastrofe i 2004, og sin far i borgerkrigen mellem det srilankanske militær og oprørsbevægelsen LTTE. Hans bror er tilbageholdt af militæret.

Mallan kom til Danmark ved hjælp af en anden tamilsk familie, der tog ham med på deres flight til Europa. Han søgte asyl i Danmark som uledsaget mindreårig asylansøger i december 2013 og er derfor underlagt lovændringerne omkring indkvartering. Han har en voksen storesøster i Danmark, som han til de danske udlændingemyndigheder har ytret ønske om at blive genforenet med. Søsteren bor i egen bolig i Silkeborg med sin mand, der også oprindeligt er flygtet fra Sri Lanka.

Ved interviewet har Mallan været i Danmark i fire måneder. Han opholdt sig i kort tid på Center Sandholm og blev hurtigt rykket til Center Vipperød. Han er interessant for undersøgelsen, da han som en af de yngste, der opholder sig på Center Vipperød, kan fortælle om, hvordan det som 12-årig er at have en tilværelse omgivet af 17-18 årige drenge. Dette, når han samtidig ved, at søsteren befinder sig inden for en kort geografisk afstand og som så vidt Mallan er orienteret, er godkendt til privat indkvartering.

Interviewet med Mallan foregik på Center Sandholm på engelsk.

Karim er 16 år. Han er flygtet fra Afghanistan grundet frygt for egen sikkerhed og personlig forfølgelse. Han har således ikke mistet sin familie og nærmeste omsorgspersoner, men har måttet forlade dem og sit hjem. Karim har en tante i Danmark. Der var på forhånd en aftale mellem Karims forældre og tanten om, at han skulle flygte til Danmark for at bo hos tanten.

Karim fik som konsekvens af lovændringen dog først lov til at bo hos tanten efter seks måneder til trods for, at hun var blevet godkendt til privat indkvartering langt tidligere. I de seks måneder blev han flyttet rundt mellem forskellige børnecentre. Det meste af tiden opholdt han sig på Center Vestervig i Nordjylland.

Da vi interviewer Karim, har han fået ophold og er derved overgået til kommunen. Grundet sin alder bor han nu i en ungdomsbolig tæt ved tantens bopæl. Vi interviewer ham i hans bolig på engelsk.

Da Karim på interviewtidspunktet ikke længere bor på børnecentret, fortæller han således om sine oplevelse af tilværelsen på børnecentret i et retrospektivt perspektiv. Dette kan medføre, at erindringerne er præget af hans nuværende situation samt at oplevelserne kan fremstå anderledes, end de reelt var. Med det in mente er han interessant at inddrage i undersøgelsen, da hans fortælling kan give indblik i, hvordan det er at bo på et børnecenter i de seks måneder, lovændringen dikterer. Derudover kan han også give et indblik i, hvad det efterfølgende har betydet for ham at blive privat indkvarteret.

Nithi er en tamilske dreng på 19 år. Han flygtede fra Sri Lanka i 2009 og forlod dermed landet på et tidspunkt, hvor borgerkrigen stadig var officielt i udbrud. Han er flygtet fra Sri Lanka grundet frygt for egen sikkerhed. Hans mor og morfar befinder sig stadig i Sri Lanka, han har dog ikke haft kontakt med dem, siden han flygtede. Nithi har en tante i Canada, og hun var det tiltænkte endemål med flugten. Han flygtede ved hjælp af en agent og endte af uforklarlige årsager i Danmark. Efter otte måneders ophold på et børnecenter fandt han ud af, at han havde perifer familie i Danmark i form af tantens mands familie. Familiens hjem blev vurderet til at være en bedre boligplacering for Nithi, i perioden, mens hans sag blev behandlet. Nithi blev privat indkvarteret hos familien efter et år på børnecentret og har boet der de sidste fire år. Da vi interviewede ham, havde han endnu ikke fået opholdstilladelse.

Nithi adskiller sig fra de andre informanter på flere måder. For det første har han været i Danmark i fem år og kom dermed hertil, før lovændringen trådte i kraft. Derudover fik han først kendskab til sin familie i Danmark efter otte måneder på børnecentret, hvorfor han i denne periode ikke havde en oplagt alternativ boligplacering til børnecentret. Dermed opfylder han

ikke som udgangspunkt det kriterium, vi opstillede for udvælgelse af informanter, nemlig at være ramt af de nye regler for privat indkvartering.

Grunden til, at vi alligevel finder det interessant at inddrage Nithis udtalelser i vores undersøgelse, er, at han ligesom Karim både har oplevet en tilværelse på et børnecenter og en tilværelse som privat indkvarteret. Derudover er størstedelen af hans tilværelse på børnecentret ikke påvirket af at have herboende familie, som han ikke måtte bo hos. Dette kan bidrage med en anden tilgang til en tilværelse på et børnecenter. Selve interviewet med Nithi foregik i Odense, hvor han bor og går i skole. Nithi taler flydende dansk, hvorfor interviewet foregik på dansk. Hans fortælling om tilværelsen på børnecentret er, ligesom Karims, en beretning om, hvordan han husker at have oplevet forskellige situationer og følelser på børnecentret.

5.2.4 Interviewguide og gennemførelse

Vores informanter er asylsøgende børn, hvorfor de med stor sandsynlighed bærer rundt på mange belastende og personlige oplevelser. Af den grund har vi gjort os mange overvejelser i forbindelse med udarbejdelsen af den interviewguide, der skal lede os gennem samtalerne med de uledsagede mindreårige asylansøgere (se mere om vores forskningsmæssige forforståelser i forhold til interviews med uledsagede mindreårige asylansøgere i 'Metodekritiske refleksioner'). Overvejelserne har blandt andet gået på struktureringsgraden, temaer, varighed og det, at spørgsmålene er rettet mod udsatte børn og unge. Vi har ligeledes overvejet, hvordan vi kan inddrage forskellige former for samtaleteknikker, som vi kan støtte os op ad ved organiseringen og gennemførelsen af interviewene.

I tråd med vores videnskabsteoretiske ståsted samt det forhold, at vi gerne vil have informanternes umiddelbare udsagn om det, der fylder i deres hverdag, har vi som sagt valgt en semistruktureret kvalitativ interviewform, da netop de kvalitative interviews fortrin er deres åbenhed. Gennem formuleringen af vores forskningstema, har vi på forhånd fastlagt formålet med undersøgelsen og hermed også dele af interviewenes tematisering (Kvale, 1997: 99). Vi lægger ud med forholdsvis åbne spørgsmål som: *"Fortæl os, hvordan en normal dag på Vipperød ser ud for dig?"*. Herved får informanten mulighed for at fremhæve gode og mindre gode forhold og oplevelser, som de umiddelbart springer frem i hukommelsen. Det giver os således viden omkring, hvad informanten vælger at fremhæve som de vigtigste aktiviteter, følelser eller oplevelser i forbindelse med en hverdagstilværelse på et børnecenter (Brinkmann & Tanggaard, 2010: 39).

Senere i interviewet bliver vores spørgsmål mere teoretisk funderet, hvorved der kommer mere struktur på det ellers åbne og fleksible interview (Kvale, 1997: 92ff). Vi har operationaliseret de teoretiske begreber således, at det er muligt i praksis at spørge ind til teoretiske temaer gennem en mere hverdagslignende ordlyd. Et spørgsmål, som relaterer sig til mestringsteoretiske begreber lyder eksempelvis: *"Hvad gør du, hvis du savner din familie og bliver ked af det?"*. Spørgsmål af denne art udspringer af en mestringsteoretisk opfattelse af problemstillingen, hvilket kommer til udtryk ved, at den situation, der spørges ind til, implicit definerer en udsathed eller en belastning for informanten i form af et formodet savn af familien. Hensigten med spørgsmålet er at nå ind til, hvordan informanten håndterer en sådan situation (Gehl & Bo, 2011: 284). For eksempel er det interessant, om han har det okay med at være ked af det, om det er en følelse, han ønsker at dele med andre, eller om det er en følelse, der skal væk hurtigst muligt. Da det at kunne mestre sin hverdagssituation, ifølge mestringsteorien, hænger tæt sammen med tryghed og omsorg fra andre mennesker, spørger vi ligeledes ind til deres nære relationer. I den forbindelse tilbyder vi informanterne at skrive personer og navne ned på et stykke papir, vi medbringer. Tanken med dette er at give dem mulighed for at tænke lidt over spørgsmålet og på den måde mærke efter, hvem der har betydning for dem i deres liv i Danmark. Alle spørgsmål er formuleret så neutralt som muligt for at undgå at lede deres svar i en bestemt retning.

Det at være flygtet og samtidig være i et fremmed land uden sine forældre er et barskt emne og kan for nogle være sensitivt at tale om. Det kan for nogle vække ubehagelige minder og for andre være meget personligt (Keselman, 2013). Som afsæt for interviewene har vi derfor opdigtet en lille fortælling om en dreng ved navn Ali. Vi har valgt at vise informanterne tre tegninger, vi har lavet, som illustrerer Alis situation. Første tegning viser Ali, en dreng, der netop er kommet til Danmark uden sin mor og far. Vi spørger informanten, hvad han tror, at Ali føler i dette øjeblik. Den næste tegning viser Ali, der står mellem, på den ene side et børnecenter, og på den anden side Alis onkel sammen med sin kone og børn. Vi fortæller informanten, at Ali har en onkel i Danmark, men at han grundet lovgivningen skal bo seks måneder på et børnecenter, før han kan blive indkvarteret privat. Vi spørger informanten, hvordan Ali mon har det med det. Den sidste tegning viser Ali, der sidder på sit værelse på børnecentret. Vi spørger, hvad informanten tror, at Ali føler, mens han sidder der (bilag 5: 'Illustrationer').

Vi har valgt at indlede samtalerne med historien om Ali af flere grunde. For det første har det til hensigt at fungere som en 'ice-breaker' mellem informanten og os som interviewere. Ved at

tage udgangspunkt i et visuelt objekt, som vi alle kigger på, er det naturligt at tale sammen uden at have øjenkontakt. Ved at tale ud fra en case, som informanten skal forholde sig til i stedet for spørgsmål om deres eget liv, kan vi på en blid måde åbne op for en personlig og for nogle udfordrende samtale. Derudover er det vigtigt, at casen og illustrationerne er så åbne og neutrale som muligt, så informanterne kan lægge det i det, de har lyst til samt at deres ordvalg ikke er påvirket af vores (Kampmann, 2009: 22).

Vi var begge til stede ved alle de gennemførte interviews. Vi fordelte rollerne sådan, at en af os stillede spørgsmål og førte den egentlige dialog, mens den anden stillede supplerende spørgsmål og sørgede for, at vi kom igennem det hele. Vi havde på forhånd overvejet, om det ville være mere behageligt for informanten, hvis vi kun var én interviewer tilstede. Vi ved at det første møde og de første minutter af samtalen er afgørende for, hvordan samtalen udvikler sig og om informanten oplever situationen som tillidsfuld nok til at ville fortælle om sine oplevelser (Kvale, 1997: 132). Vi forsøgte derfor at skabe en åben og afslappet atmosfære fra starten og spurgte ind til nogle dagligdagsting, der ikke til at starte med krævede personlige svar.

5.3 Metodekritiske refleksioner

I det følgende reflekterer vi over ovenstående metodiske valg. Har de virket efter hensigten og hvilke udfordringer, praktiske som principielle, er vi stødt på undervejs? Vi vil indledningsvis redegøre for vores kritiske refleksioner over udvælgelsesprocessen. Herefter de metodemæssige forforståelser, vi havde i forbindelse med at skulle interviewe uledsagede mindreårige asylansøgere samt vores efterfølgende erfaringer. Vi vil afsluttende reflektere over vores metodiske fravalg samt betydningen af disse.

5.3.1 Kritiske overvejelser omkring udvælgelsesprocessen

Vores primære overvejelse og kritikpunkt i forhold til udvælgelse og kontakt til informanter er, at vi ikke selv har været de primære kontaktpersoner. Vi har været afhængige af, at Jens Dyhr og Katarina Eberhard har været bindeled mellem os som forskere og det felt vi ønskede at belyse. Der er en række overvejelser forbundet med dette forhold, som vi ikke kan overse. For det første har det været essentielt at skabe et tillidsforhold til Jens Dyhr og Katarina Eberhard. Vi skulle således gensidigt blive enige om, at den problemstilling, vi ønskede at belyse, var et fælles interesseområde, som begge parter ønskede at investere tid og ressourcer i. Derudover er

informanterne sårbare børn og unge, som Jens Dyhr og Katarina Eberhard har et etisk fagligt ansvar overfor, hvorfor tillidsforholdet og 'godkendelsen' af os, var vigtigt før de skabte kontakt til børnene.

Derudover ligger der et kritikpunkt i selve udvælgelsen. Det, at grovsorteringen af mulige informanter, blev foretaget af medarbejdere i Røde Kors, som har en udtalt holdning til problematikken, kan opfordre til, at der stilles spørgsmål ved neutraliteten. Vi kan ikke vide, om der er udtalte hensigter fra deres side i forhold til at få problematikken belyst på en bestemt måde, som således kan have influeret deres indledende fravalg af mulige informanter.

Vi er ligeledes bevidste omkring den mulige påvirkning og indflydelse, som Katarina Eberhards opfølgende telefonsamtaler med informanterne kan have haft. Jo mere der tales om problematikken, som Røde Kors har en holdning til, jo mere kan informanterne påvirkes i en særlig retning. Herved er der risiko for, at informanternes udsagn til os er influeret af organisationens holdninger. Vi har forsøgt at komme omkring dette i interviewsituationen ved at udelade spørgsmål, der går på informanternes principielle holdninger, men derimod centreret samtalen omkring deres hverdagsliv og oplevelser.

For at undgå mistillid eller andre samarbejdsvanskeligheder har vi haft løbende kontakt og gensidig åbenhed omkring forløbet og beslutninger truffet i denne sammenhæng. Det er ligeledes væsentlig at bemærke, at Røde Kors' funktion i forbindelse med nærværende speciale ikke rækker ud over det ovenstående. Vi har således været ansvarlige og enerådige i forhold til udformningen af forskningsspørgsmål, dataindsamling, databearbejdning, analysestrategi og analyseresultater.

5.3.2 Refleksioner og erfaringer omkring interviewene

De uledsagede mindreårige asylansøgere befinder sig i en særlig situation ved at være asylansøgere, hvis fortælling og baggrund har afgørende betydning for deres fremtid. De er godt klar over, at en enstemmig historie vægter højt i forbindelse med deres asylsag og at disse sager ikke afsluttes fra den ene dag til den anden. Det er således vigtigt, at de holder fast i den historie, de før har fortalt. Af samme grund er det derfor naturligt, at informanterne kan virke skeptiske over for vores hensigter med samtalerne. De ved ikke, hvem vi er og kan derfor blive mistænksomme i forhold til, om deres fortællinger, til trods for en forsikring om det modsatte, på den ene eller anden måde vil indgå i deres asylsag. Da de befinder sig i en svær og kompleks situation, er denne skepsis forståelig og i mange tilfælde nødvendig.

Vi gjorde af den grund meget ud af at fortælle, hvorfor vi ville tale med dem, hvad deres udsagn skulle bruges til samt det forhold, at vi kun var interesserede i deres oplevelser fra den dag, de kom til Danmark, og dermed ikke deres motivation for at søge asyl. Vi fortalte dem ydermere, at deres fortællinger ville blive anonymiseret i specialet. Det var således først, da vi havde en fornemmelse af, at de var med på formål og indhold, at vi gik i gang med selve interviewet. Dog var det for især to informanter tydeligt, at de generelt var skeptiske over for samtaler omkring deres tilværelse i det danske asylsystem.

5.3.2.1 Børn og unge, der er vant til interviewformen – på godt og ondt

I forlængelse af det ovenstående har vi været opmærksomme på, at disse børn og unge er vant til interviewformen, hvilket kan have haft betydning for deres fortællinger. Siden de kom til Danmark, har de været igennem utallige samtaler med politi, udlændingemyndigheder, asylcenterpersonale, læger og psykologer. Der er i den forbindelse en klar dagsorden og på sin vis også rigtige såvel som forkerte svar, i de interview og samtaler de har med asylmyndighederne. Svar som den uledsagede skal vurderes på (Keselman, 2013: 115). Det er altså vigtigt, at de holder hovedet koldt og giver troværdige svar, da deres fremtid afhænger af de svar, de giver. En ulempe ved, at de er vant til situationen, er, at de måske sætter autopiloten til og svarer det, de tror, vi gerne vil høre. Der er dermed risiko for, at deres svar er ureflekterede og upersonlige og ligeledes ikke omhandler det, vi reelt spørger dem om. Som optakt til interviewene lagde vi derfor vægt på at orientere dem om, at det var frivilligt at deltage og at de ikke behøvede at svare på spørgsmål, som de ikke har lyst til. Med undtagelse af en enkelt episode havde vi, til trods for dette, en oplevelse af, at de svarede på det, vi spurgte dem om. Ved et enkelt interview og et spørgsmål der gik på, hvilke tanker informanten gjorde sig, den dag han kom til Danmark, så vi dog et tegn på, at der blev svaret ud fra en forestilling om, hvad vi var interesserede i. Uden at tøve begyndte informanten nærmest per automatik at fortælle, hvad der var sket i hans hjemland, hvad han vidste om sin familie, og hvordan han kom til Danmark. Det var tydeligt at høre, at han havde fortalt den historie før og var vant til, at dem, han talte med, var interesserede i netop den del af hans liv. Som interviewet skred frem, løsede han dog op og forholdt sig ganske fint til de resterende spørgsmål.

5.3.2.2 Sproglige udfordringer

I forbindelse med interviewene måtte vi tage forbehold for nogle sproglige udfordringer. Ingen af vores informanter har dansk eller engelsk som modersmål, hvilket kunne skabe udfordringer

for kommunikationen. Et af interviewene foregik på dansk, da denne informant har opholdt sig i landet i fem år og derved besidder dansk kundskaber i en sådan grad, at han uden problemer kan videreformidle og udtrykke det, han ønsker. To andre samtaler foregik på engelsk, der for den enes vedkommende var sekundært sprog i hjemlandet og for den anden var tillært i tilfredsstillende grad for samtalen. Til trods for disse sprogkundskaber må det, at de ikke kunne føre samtalen på deres modersmål ses som en begrænsning for deres muligheder for at give nuancerede og reflekterede svar.

Ved ét af de gennemførte interviews var vi nødsaget til at benytte en tolk, da informanten hverken kunne dansk eller engelsk. Vi var heldige, at Røde Kors kunne stille en videotelefon til vores rådighed og ligeledes havde forbindelse til en tolk, der var disponibel på interviewtidspunktet. Vi endte derfor med at stille alle spørgsmål på dansk, hvorefter tolken oversatte til tamil. Tolken gjorde det muligt at tale med den tamilske dreng, men der er også en række overvejelser, man skal være sig bevidst ved brugen af en tolk. Vi er ikke klar over, om tolken reelt stiller det samme spørgsmål, som vi gør eller vælger at tilføje ord, der kan være ledende eller på andre måder influere på det, vi spørger om. Det er ikke meningen, at tolken skal agere ekstrainterviewer. Ved brugen af tolk kan det ligeledes være svært at skabe tillid og personlig kontakt til informanten (Keselman, 2013: 129f). Det oplevede vi konkret ved, at informanten ved dette interview var mere stille og kortfattet i sine svar end de andre informanter. Det kan dog ikke udelukkes, at det skyldtes andre omstændigheder end brugen af tolk.

5.3.2.3 Det overordnede udfald af interviewene

Vores generelle oplevelse af de gennemførte interviews var, at informanterne gerne ville fortælle om deres oplevelser på børnecenter og deres situation i det hele taget. Vores erfaringer med at inddrage tegninger og fiktive fortællinger i interviewet fungerede i alle fire interviews efter hensigten og fik på forskellig vis informanterne i tale. Nogle forholdt sig meget konkret til tegningen og drengen Ali, mens andre straks gik over til at fortælle, hvordan de personligt havde oplevet situationen. To af informanterne mente slet ikke, at de havde ret til at udtale sig på andres vegne og sammenlignede dermed situationen med generelle og overordnede forståelser af det at være uledsaget mindreårig asylansøger i Danmark. Men alt i alt var tegningerne og historien med til at sætte gang i nogle gode samtaler.

Om informanternes generelle åbenhed skyldes, at vi fik skabt en tillidsfuld situation omkring samtalerne, eller om de, netop grundet deres situation, gerne vil have deres historier fortalt og

problematikken belyst, ved vi ikke. Det var da heller ikke alle fire, der var lige oplysende og villige til at sætte ord og følelser på, hvordan de håndterede tilværelsen, hvilket må forventes i en kvalitativ undersøgelse. Generelt viste kropssprog og tonefald, hvordan forskellige emner i samtalen var sværere at tale om end andre, men vi stødte ikke på en situation, hvor nogle ikke havde lyst til at svare på spørgsmålene. Det skal hertil bemærkes, at vi er opmærksomme på, at de fire informanter øjensynligt udgør et udsnit af de mest ressourcestærke blandt de uledsagede mindreårige asylansøgere med herboende familie. Udover, at de mest sårbare fra starten blev sorteret fra, har de fire, vi endte med at bruge, udvist styrke og overskud ved at have indvilliget i at deltage i undersøgelsen og ved at fortælle deres historie.

Alle fire informanter har på trods af udfordringer og begrænsninger bidraget med forskellige synspunkter og oplevelser, hvilket har givet en spændende indsigt i et komplekst felt. Deres forskellige situationer og refleksioner har skabt mulighed for at dyrke deres forskelligheder, hvilket har skabt bredde i empirien og været frugtbart i belysningen af problematikken. Havde det ikke været for specialets tidsmæssige begrænsninger, ville det dog have været optimalt med flere informanter, herunder piger samt et udsnit af flere nationaliteter. Dette kunne have bidraget til, at endnu flere aspekter muligvis kunne være blevet belyst.

5.3.2.4 Fravalg af andre kvalitative metodetilgange

Vi overvejede forud for vores dataindsamling, hvorvidt det ville være en god ide at foretage fokusgruppesamtaler med informanter med samme modersmål. Fordelen ved den type interviews er, at det kan skabe en tryghed at sidde flere sammen, samtidig med at det kan motivere og inspirere den enkelte at høre andres fortællinger. Når vi alligevel valgte at foretage interviewene enkeltvis, skyldes det som sagt, at de uledsagedes fortællinger kan være meget personlige og følsomme. Vi var på forhånd ikke klar over, hvor meget de hver især havde lyst til at dele med andre og vi så derfor en risiko for, at det ville være en begrænsning, hvis der var andre end os selv til stede. Der er ligeledes risiko for, at nogle i forbindelse med fokusgruppesamtaler ikke kommer til orde i gruppen. Det kan eksempelvis være tilfældet, hvis en informant er meget genert, eller hvis de sproglige kundskaber ikke er på linje med de andre i gruppen (Halkier, 2010: 121-124).

En anden undersøgelsesmetode, der kunne have suppleret interviewformen, er feltstudier og observationer. Med en længerevarende observation af de uledsagede mindreårige asylansøgers adfærd på børneasylcentret, kunne vi have fået en viden omkring deres adfærd og handlen i hverdagen. Feltarbejde ville have kunnet supplere den viden, vi får igennem informanternes

udtalelser med observationer af, hvad de rent faktisk gør til forskel fra, hvad de fortæller, de gør (Brinkmann & Tanggaard, 2010: 33). Da denne metode er meget tidskrævende, fravalgte vi den.

5.4 Analysestrategi

Nedenstående er en tydeliggørelse af den analytiske fremgangsmåde og struktur, som vi har fundet anvendelig til belysning af specialets hovedproblemstilling i form af vores andet forskningsspørgsmål.

5.4.1 Tematisering i bearbejdning af indsamlet empirisk materiale

Alle interviews er som første led i analysebearbejdningen blevet transskriberet ordret. Den systematiske databearbejdning har herefter taget afsæt i en tematisk klassifikation af informanternes udtalelser på baggrund af de fire kvalitative interviews. I vores bearbejdning af empirien, har vi således opnået en datareduktion ved hjælp af temaer. Vi har kodet og meningskondenseret det indsamlede datamateriale med henblik på at identificere og sammenligne væsentlige fund (Brinkmann & Tanggaard, 2010: 47). I denne forbindelse har vi været trofaste mod den tematisering, vores interviewguide allerede forelagde. Som tidligere beskrevet, havde vi allerede i tilgangen til feltet en kategorisering af temaer ud fra vores fordomme, teoretiske ståsted og forforståelser. Disse begrebsdrevne kategoriseringer arbejdede vi videre med i bearbejdningen af den indsamlede data og lavede der på en tematisk opdeling af de tværgående temaer, vi fandt, gik igen i interviewene.

Derudover opstod nye kategoriseringer og temaer ud fra samtalerne. Disse temaer var således ikke på forhånd fastlagt, men kunne identificeres i bearbejdningen af interviewene. Vores kategoriseringer blev således sammensat af henholdsvis datadrevne koder, der induktivt opstod i selve materialet og af begrebsdrevne koder, som byggede på vores teoretiske forforståelser (ibid.).

Ud over de tværgående temaer fandt vi ligeledes nogle temaer, som ikke nødvendigvis var gældende for alle informanter. Vi lavede derfor også en kategorisering af individuelle temaer, der afspejler de respektive informanternes helt særlige situation, herunder familieforhold, tilværelse på centret eller andet. Vi fandt således, at kategoriseringen af den indsamlede empiri ikke alene kunne være tværgående, da dette ville udelade nogle essentielle individuelle fund, som vi ikke kunne se bort fra.

5.4.2 Analysestruktur og arbejds spørgsmål

Den tematiserede analyse, er i henhold til vores videnskabsteoretiske position, baseret på en hermeneutisk dialektik mellem del og helhed. Informanternes udtalelser er således både analyseret i forhold til det interview, de er en del af og i forhold til de øvrige informanternes citater om samme tema. Hensigten har således været at skabe en helhedsforståelse af hvert tema til brug i den endelige fortolkende analyse, hvor det teoretiske begrebsapparat sættes i spil (Kristensen, 2007: 289f). Da analysen er en fortolkningsproces, der bygger på en dialektisk forståelse, er vi således hverken rent induktive eller stramt deduktive (Juul, 2010: 84).

Vi har, med henvisning til ovenstående, valgt at strukturere analysen i fire dele, der på hver deres måde bidrager til at besvare specialets centrale forskningsspørgsmål, som lyder:

Hvordan påvirker de nye omstændigheder for privat indkvartering uledsagede mindreårige asylansøgere hverdagsliv, herunder deres oplevelser og håndtering af en tilværelse på et børneasylcenter?

For at eksplicitere, hvordan vi besvarer forskningsspørgsmålet, har vi således valgt at udforme fire arbejds spørgsmål, der er opstået på baggrund af den tematiske kategorisering og som derved svarer til analysens fire centrale temaer:

- Hvordan oplever og håndterer de uledsagede mindreårige asylansøgere umiddelbart informationen om, at de skal opholde sig på et børnecenter i op til seks måneder til trods for, at de har herboende familie?
- Hvilke belastninger og udfordringer oplever de uledsagede mindreårige asylansøgere at skulle håndtere i tilværelsen på børneasylcentret?
- Hvilken betydning har informanternes tilknytning til familie og netværk for deres mestringspotentialer?
- Hvilke faktorer oplever informanterne som beskyttende og fremmende for deres mestring af tilværelsen på et børneasylcenter?

Den tværgående analyse udarbejdes med inddragelse af de præsenterede teoretiske begreber fra henholdsvis Luthar, Sommerschild og Antonovsky. Med udgangspunkt i den kritiske hermeneutik lægger vi vægt på det kritiske element som et producerende element i social forandring. Undersøgelsens resultater ønsker vi derfor at belyse ud fra en forståelse af, at der

kan skabes forandringer med henblik på en bedre tilstand i fremtiden for denne gruppe børn og unge. Disse overvejelser vil indgå i specialets perspektiverende konklusion.

6 Analyse

I den følgende analyse besvares specialets andet forskningsspørgsmål. Med udgangspunkt i udsagn fra vores fire informanter belyser vi således, hvordan de oplever og håndterer tilværelsen på et børnecenter velvidende, at de har herboende familie. Vi har som sagt opdelt analysestrukturen således, at den tager udgangspunkt i de fire arbejdsspørgsmål, der er præsenteret i ovenstående analysestrategi.

6.1 Den første tid i Danmark og konfrontationen med lovens bestemmelser

For en del af de uledsagede mindreårige asylansøgere, der søger asyl i Danmark, er netop Danmark et bevidst endemål med flugten, da den mindreårige har et netværk i landet. Flugtens mål bliver derved direkte rettet mod at genfinde en form for base og tryghed i dette netværk. Det er forskelligt, hvor knyttet de uledsagede mindreårige asylansøgere er til de relationer, de har i Danmark. For nogle er det en tæt omsorgsperson som en søskende eller en moster, som de på forhånd har en tilknytning til. For andre er det mere perifere relationer.

For de informanter, vi har talt med i forbindelse med denne undersøgelse, har netop tanken om at blive forenet med deres herboende familie været en håbefulds forsikring om en fremtid for dem. Det har været en motiverende faktor for at komme her til. I det følgende vil vi søge at afdække, hvordan konfrontationen med lovens krav om, at alle asylansøgere skal indkvarteres seks måneder på børneasylcenter inden eventuel privat indkvartering, opleves af de mindreårige uledsagede asylansøgere med herboende familie. Nedenstående er således fokuseret på den allerførste tid i Danmark. Nithi vil vi dog ikke inddrage i dette afsnit. Han fik først lidt senere vished om, at han havde perifere familiemedlemmer i Danmark. Hans fortælling er derfor uvedkommende for dette afsnit og for undersøgelsen af, hvordan oplevelsen af at blive afholdt fra at blive privat indkvarteret påvirker informanterne.

6.1.1 "Why can't I stay with my sister"

Karim fortæller, at han blev meget ked af det over det forventningsbrud, der mødte ham i Danmark. *"I was so sad and I just wanted to get out of there. Because my aunt told me, that I could live with her. But then, I lived in the camp!"* (Karim: 5). Karim havde allerede, før han kom hertil, en aftale med sin tante om, at han kunne bo hos hende. Han havde dermed en tiltro til og en fortrøstning om, hvad der ventede ham i Danmark. At det ikke endte med at blive, som han havde forestillet sig, viser sig at have stor betydning for Karims tilværelse på børnecentret, hvilket vi vil vise i nedenstående analyse.

Også Iniyan, der på tidspunktet for interviewet har været i Danmark i to måneder, sætter tydelige ord på, hvordan han oplevede at få beskeden om, at han skulle bo på et børneasylcenter.

"Jeg blev rigtig skuffet. Jeg regnede med at jeg skulle bo sammen med familien. Hos min bror og sådan. Men så fik jeg at vide, at jeg skulle bo på centret, indtil de har afgjort sagen, ikke? Det er en stor skuffelse for mig!" (Iniyan: 2).

Iniyan fortæller, at han havde forventet, at han skulle bo hos sin bror. Det var derfor, han flygtede til netop Danmark. Han fortæller, at han er meget tæt knyttet til sin bror og som vi senere vil belyse, oplever han, at det er hos sin bror, han kan genfinde tryghed og en omsorgsfuld base. Han er flygtet uden sine forældre og føler sig meget ensom. Desuden fortæller han, at han er meget bekymret og hele tiden tænker på sin familie og situationen, han er flygtet fra og at længslen efter tryghed hos broren fylder alt for ham. *"Jeg savner mine forældre og min bror. Jeg tror, at jeg bliver ked af det, fordi jeg er alene. Jeg er bekymret!"* (Iniyan: 1). Han fortæller os, at han ud over at være skuffet, også er meget ked af at skulle bo på børnecenter. Han går i sin fortælling hurtigt over i en generalisering af, at alle i hans situation må opleve det på samme måde som ham. Han siger: *"Børn vil ikke være alene vel? De vil gerne være sammen med deres familie, ikke?"* (Iniyan: 2). Iniyans oplevelse er dels præget af skuffelsen over, at realiteterne ikke levede op til hans forventninger og dels over at finde lovgivningens bestemmelser uforståelige. Uforståeligheden findes blandt andet i hans generelle opfattelse af, at børn jo skal være sammen med deres familie.

Også Mallan deler denne generelle holdning. *"I think that all small boys that come here should stay with their family!"* (Mallan: 6). De giver begge udtryk for, at de ikke finder, at lovgivningen tager hensyn til barnets behov for at være sammen med sine nærmeste omsorgspersoner. Dette element virker generelt uforståeligt og ulogisk for vores informanter.

For at kunne belyse informanternes håndtering af lovgivningens indvirkning på deres liv som uledsagede mindreårige asylansøger finder vi det relevant at benytte Antonovskys begreber om oplevelse af sammenhæng. Den skuffelse, de alle oplever ved den første erkendelse af lovens praktisering indgår, ifølge teorien, i en større sammenhæng af hele deres livssituation, som er at være et barn alene på flugt. Ligeledes er oplevelsen af sammenhæng påvirket af deres overordnede menneskelige overskud, ressourcer og generelle kausalitetsforståelse. Vi bruger derfor oplevelsen af sammenhæng som en teoretisk målestok til at sige noget om deres forståelse af lovgivningen og de oplevede konsekvenser heraf. Formår de at sætte de stimuli

som lovgivningens praktisering indebærer ind i en større sammenhæng, der virker kognitivt forståelig ved forholdsvist hurtigt at acceptere den lovgivende myndigheds legitimitet? Eller fremstår lovgivningen og hele deres asylproces som en skuffelse, der fortsat er uforklarlig?

Som nævnt ovenfor har både Iniyan og Mallan svært ved at forstå den større meningsfulde sammenhæng i, at et barn ikke skal være sammen med sine omsorgspersoner. Dog virker det til, at de begge forholdsvist hurtigt får en forståelse for 'spillets regler'. De har af udlændingemyndighederne og personalet på børnecentret fået forklaret, hvordan loven er og selvom de alle sammen i løbet af interviewet udtrykker uforståenhed over for lovgivningens ræsonnement, kan de på et eller andet plan acceptere, at en myndighed fastsætter rammer, som skal følges. De forstår og anerkender den lovgivende myndigheds legitimitet. Men dette betyder ikke, at de kan se den meningsfulde konkrete logik i den måde lovgivningen rammer lige præcis dem på. Antonovsky karakteriserer begribeligheden som *"en grundfæstet evne til at bedømme virkeligheden"* (Antonovsky, 2000: 35) og en høj begribelighed som værende en oplevelse af, at stimuli kan *"passes ind i en sammenhæng og forklares. Det er vigtigt at holde fast i, at der dermed ikke er sagt noget om stimulansens ønskelighed"* (ibid.).

Mallan giver udtryk for forholdsvist hurtigt at kunne sætte det danske asylsystems regler og hvordan de påvirker hans situation ind i en større sammenhæng. Han anerkender, at der er en omfattende retlig procedure, der skal følges. Vi spørger ind til, hvilken følelse det giver ham at have erkendt, at han ikke kan gøre noget ved det og blot må acceptere at bo på centret, mens han afventer myndighedernes afgørelse. Han svarer: *"I don't get angry, there is no point, I get sad"* (Mallan: 8). Han ved, at det er nytteløst at blive vred, at det blot vil tære på de ressourcer, som han har brug for, for at bevare en optimistisk tilgang til tilværelsen. Men han bliver ked af det. Mallan virker dog til at kunne se længere ud i fremtiden end til tiden på børnecentret. Han forklarer i nedenstående citat, hvordan hans kontaktperson i Røde Kors har gjort lovgivningens betydning klar for ham. Han kan acceptere sin tilværelse på børnecentret, fordi det bliver forklaret, hvad loven går ud på, på en måde, som han forstår. Herunder at tiden på børnecentret er midlertidig.

"Afterwards, I understood everything at the center. I understand, I can't go, and I can't think like that. I have to study now. At my sister's, I can study. But now I have to think, that I have to study now, that is all I can!" (Mallan: 10).

Med Antonovskys begreber, synes han, på baggrund af citatet, at have en høj begribelighed. I stedet for at opleve sin situation som uforklarlig og tilfældig, får han det vendt til en

struktureret og tydelig information. Det er ikke en situation, han er glad for, men han kan gøre den forståelig og dermed acceptabel. I forlængelse heraf synes han at vide, hvad der skal til for at håndtere sin situation og gøre den meningsfuld. Han skal tænke på, at opholdet er midlertidigt, at han snart kommer hjem til sin søster og at han i mellemtiden kan bruge ventetiden fornuftigt ved at koncentrere sig om skolen. Netop udsigten til, at han på sigt kan flytte hjem til søsteren, giver ham en forsikring om en nær fremtid, der giver mening for ham. *"I want to stay with her, but I spoke with them [Røde Kors red.] and I can not stay with her. But I get positive soon, and then I am going to move"* (Mallan: 1). Kendskabet til hans nære fremtid og visheden om, hvorfor situationen er, som den er, hjælper Mallan med at sætte de livsbegivenheder, som lovgivningen medfører, ind i en større sammenhæng.

Denne formåen ser vi ikke på samme måde hos Karim. Karim vælger ikke at fortælle så indgående om den første gang, han får kendskab til loven og dens konsekvenser for ham. Til gengæld får vi indtryk af, at en anden begivenhed er afgørende for, at Karim mister forståelsen for situationen og dermed mister oplevelsen af sammenhæng i sin tilværelse. Efter en måneds tid på Gribskov børnecenter får han at vide, at han vil blive overflyttet til Børnecenter Vestervig i Nordjylland.

"When I came to Denmark, I first moved to Gribskov. Then they told me, that I had to move to Jutland in a camp for 6 month. I had to move to Jutland, because Gribskov closed. So, a lot of boys were told, that they had to move to Jutland. I asked them to move me to Sjælland, because my family lives here and I want to be close to them!" (Karim: 1f).

Episoden er meget voldsom for Karim, der pludselig oplever alvoren i, at han ikke som forventet skal hjem til tanten at bo. Selve forflyttelsen er for Karim frustrerende, men det afgørende for denne frustration er det faktum, at han fysisk skal flytte meget langt væk fra tanten, der bor på Sjælland. *"I had my aunt and family in Sjælland, but still I had to live in the center in Jutland"* (Karim: 2). For Karim er der ingen logik i denne beslutning og den fysiske afstand bliver meget betydningsfuld for oplevelsen af at mærke familiens tryghed og nærvær. De ugentlige besøg hos tanten bliver nu endnu vanskeligere og som vi senere vil belyse opleves opholdet på Center Vestervig for Karim som direkte frihedsberøvende. Han har meget svært ved at håndtere sin tilværelse på centret og fortæller, hvordan han oplevede tiden på centret som meningsløs: *"I didn't want to do anything. It was just waiting!"* (Karim: 3).

De gentagende skuffelser, der ifølge Karim ikke bygger på noget logisk grundlag, medvirker til, at han hurtigt mister sin oplevelse af sammenhæng i den forstand, at han ikke har *"en*

gennemgående, blivende, men dynamisk tillid til, at ens ydre og indre miljø er forudsigelige” (Antonovsky, 2000: 13). Der er således, ifølge Karim, ingen forudsigelighed i de beslutninger, der vedrører ham, hvilket vi senere vil belyse konsekvenserne af.

6.1.2 En tilværelse præget af uforudsigelighed

Til trods for at Iniyen og Mallan udviser en umiddelbar accept af lovgivningens karakter, udleder vi af vores samtaler med drengene, at lovgivningens praktisering i løbet af deres ophold på børnecentret er udfordrende for deres oplevelse af sammenhæng.

Efter, at skuffelsen over ikke at måtte bo hos deres familier har lagt sig, bliver næste ønske at besøge familien. Det er et ønske, vi ser hos alle informanterne. De oplever dog alle, at det er svært at få en afklaring omkring dette betydningsfulde anliggende. Karim fortæller: *”They told me: “you can go in maybe 3-4 month, but we don’t know”*” (Karim: 1). Karim oplever, at informationen er uklar og har derfor svært ved at forholde sig til den. Der gives, ifølge Karim, ingen sammenhængende forklaring eller tidsmæssig horisont på, hverken hans ophold på børnecentret eller hans mulighed for at komme på besøg hos tanten.

Også Mallan har oplevet at blive udsat for situationer, hvor tidsperspektivet bliver en udvisket faktor. For Mallan gælder det ligeledes uvisheden og uforudsigeligheden omkring, hvornår han kan besøge sin søster. Han fortæller, at han de første to måneder af sit ophold på centret ikke måtte besøge hende og at hans kontaktpersoner ikke kunne give ham et tidsperspektiv i forhold til dette. Hans oplevelse var, at han heller ikke fik en forklaring. Frustrationen omkring, at han både oplever det som uforklarligt og uretfærdigt, kombineret med, at han ikke har nogen kontrol med eller viden omkring, hvornår han kan besøge sin søster, gør det svært for Mallan at håndtere situationen. Han forklarer her, hvordan han oplevede det:

”I was: “why two months, why can’t I go now, and why can’t I live with my sister?”. And one time they said, that I could go and live with my sister. I was so happy, but after they came and said, that “you cannot go”. I was crying in the office. I was “how can you say like that, I was so happy, when you said I could go and live with my sister and now I can’t even go visit her”. Then I said “when can I go?” and they said “we don’t know”” (Mallan: 10).

Ovenstående citat understreger Mallans frustration. De modsatrettede beskeder får Mallan ud i en følelsesmæssig rutsjebanetur, der ender uden afklaring. Han oplever hverken at få svar på, hvorfor han ikke må besøge sin søster eller hvornår det kan lade sig gøre. Han bliver ked af det og fortæller, at han i situationen ikke kunne holde tårerne tilbage. Oplevelsen er et eksempel på, hvordan de uledsagede mindreårige asylansøgere skæbne ligger i andre menneskers hænder.

Derudover synes citatet også at understrege det ugenomsigtige system, som de unge er en del af.

Situationen, som vores informanter befinder sig i, kan betegnes som en stressfaktor. Imens deres livssituation som børn på flugt kan karakteriseres som en kronisk stressfaktor, der skal håndteres på et generelt niveau, er tilværelsen på centret og håndteringen af skuffelsen og de brudte forventninger i mødet med Danmark, en stressende livsbegivenhed (Antonovsky, 2000: 48). Som skrevet er det en stor skuffelse for informanterne, at de ikke kan bo hos deres herboende familie. Antonovsky påpeger, at det ikke altid er den konkrete stressende livsbegivenhed, der i sig selv kan have konsekvenser for en persons oplevelse af sammenhæng, men derimod hvordan personen takler *”den kæde af begivenheder, der følger i kølvandet”* (Antonovsky, 2000: 48). Ifølge Antonovsky er det netop håndteringen af disse begivenheder, der er bestemmende for, om udfaldet for den enkelte bliver skadeligt, neutralt eller helbredsfræmmende (ibid.). Med henvisning til denne teoretiske pointe vil vi i det nedenstående vise, hvordan deres tilværelse i venteposition, under omstændigheder, der blandt andet er præget af uforudsigelighed, uvidenhed og uforståelighed over for de beslutninger, de danske asylmyndigheder tager omkring deres tilværelse, ligeledes er udslagsgivende for de unges oplevelse af sammenhæng.

6.2 Udfordrende omstændigheder på et børnecenter

I foregående afsnit gav vi en beskrivelse af, hvordan tre af vores informanter oplevede den allerførste tid i Danmark, efter at deres forventninger om at skulle bo hos herboende familie blev brudt. Som vist har denne kritiske første tid i et fremmed land været præget af uforståelighed og frustration. Følelser som de unge herefter skal bygge en tilværelse på et børnecenter op omkring. Der er forskel på, hvordan og hvor hurtigt informanterne erkender tingenes tilstand og kan sætte disse vilkår ind i en større forståelsessammenhæng af deres tilværelse i Danmark. Dette afhænger af deres måde at håndtere tilværelsen på centret på. Forskellige faktorer synes at udfordre deres håndteringsevner og have indflydelse på deres mestringsmuligheder. I det følgende vil vi identificere, hvilke faktorer de oplever som særligt begrænsende for håndteringen af tilværelsen på børnecentret.

6.2.1 Børnecenter – ikke et sted for børn

Ud af landets 23 asylcentre er der som sagt tre opholdscentre særligt til uledsagede mindreårige asylansøgere. Da majoriteten af de uledsagede børn, der søger asyl i Danmark, er drenge mellem 15 og 17 år, skabes der naturligt en meget ungdommelig atmosfære på centret.

Vores yngste informant, Mallan på 12 år, udtrykker, at han ofte oplever, at stemningen kan blive for voldsom. Atmosfæren, der kan blive 'ungdomsklub-agtig', opleves af Mallan som anspændt og voldelig. For det meste har han det godt med de andre drenge. Men når de store drenges frustrationer går op i en spids, bliver han nødt til at trække sig. Han fortæller: *"Yes they are fighting" (...) "When I see that, I go to my room, I can not stay!"* (Mallan: 3). Mallan fremstår som en reflekteret og intelligent dreng, der har stor forståelse for, hvorfor nogle af de andre drenge kan lade deres frustrationer flyde over og lade det gå ud over andre. Mallan oplever, at det er kulturelle forskelle, der ofte er udslagsgivende for et eventuelt slagsmål.

"I think they make problems with other country boys, because they are not the same. They can make problems, because they are from different countries. Also in school, I see a Muslim boy and a Christian boy. The Muslim boy say: "Muslim is the best" like that, after that there can be problems" (Mallan: 3).

Mallan oplever altså, at meget af den voldelige adfærd, der opstår på centret, ikke affødes af specifikke konflikter. Men at konflikter snarere opstår som resultat af frustrationer, kedsomhed og afmagt og at den udtalte konfliktgrund bliver kulturelle forskelle. Også Nithi fortæller om lignende episoder fra hverdagen på centret. Han fortæller om en hændelse, hvor *"Der var nogle som (...) De begyndte at slå personalet og blev meget frustrerede over at være der, ja! Så de blev lidt voldelige, men det var kun nogle gange, de gør det!"* (Nithi: 3). Igen opleves den voldelige adfærd som frustrationer over tilværelsen. At nogle af drengene på centret bliver så frustrerede, at de i afmagt skaber en voldelig atmosfære, kan ifølge Luthar og Cicchetti skabe et generelt meget stressladet miljø for de allerede sårbare uledsagede mindreårige asylansøgere (Luthar & Cicchetti, 2000: 869). I det hele taget spiller miljøet omkring et barn en stor rolle for barnets resiliensudvikling. Luthar og Cicchetti påpeger, at en betydelig risikofaktor på 'community-level' er *"exposure to violence in the neighborhood (vulnerability)"* (Luthar & Cicchetti, 2000: 859) og at *"chronic exposure to community violence, for example, constitutes high risk"* (Luthar & Cicchetti, 2000: 858). Netop de påvirkninger, et hårdt miljø kan have på barnet, kan være af stor betydning for barnets udvikling af resiliens. Alle vores informanter udtaler, at en voldelig eller voldsom atmosfære ofte præger stemningen på centret. Mallan takler det, som vist, ved at trække sig tilbage til sit værelse, som han deler med en albansk

dreng på 16 år. Selv her skal han dog gøre en indsats for at finde ro og stabilitet i andre aktiviteter, som han ved, er gode for ham og det kræver mange ressourcer (Mallan: 3).

Også Karim oplevede, at det hårde miljø prægede centeratmosfæren meget. Han så ligeledes, at konflikterne havde udgangspunkt i de kulturelle forskelle.

"The other boys from Somalia and Morocco were stealing and breaking stuff. I think the problem is that there are so many different people in a small place. We all have different natures and cultures" (Karim: 2).

Ligesom Mallan, tog Karim også afstand fra de drenge, der skabte den konfliktfyldte stemning. Men han syntes, at det var ekstremt hårdt at blive konfronteret med det hårde miljø hver dag. Karim oplevede, at hverdagen på Center Vestervig, ud over en voldelig adfærd, var præget af stoffer og alkohol.

"I have seen Somali and North African boys, doing drugs and drinking. (...) They were breaking the TV, so we couldn't even watch football" (Karim: 2). Han fortsætter senere i interviewet: *"I don't like to do hash like a lot of them do in the camp"* (Karim: 5).

Flere af de uledsagede mindreårige asylansøgere røg, ifølge Karim, hash på centret, hvilket påvirkede miljøet. Volden og stofferne syntes ikke kun at påvirke dem, der aktivt valgte det til. Karim fandt det utrygt at skulle se på og af og til blive tilbudt eksempelvis hash. Som ovenstående citat viser, fandt Karim det ligeledes uretfærdigt at nogle af drengene ødelagde andres mulighed for at hygge sig, eksempelvis med en fodboldkamp.

Det hårde miljø påvirkede Karim meget, og hele tilværelsen på centret huskes som én lang kamp og udfordring, hvor det voldelige og utrygge miljø prægede tilværelsen. For Karim er det dog lykkedes ikke at falde i og blive ligesom mange af de andre drenge, hvilket han er stolt af. Nu hvor han ikke længere bor på centret, kan han se tilbage på dette som en personlig sejr. Han understreger dog, at han ikke ved, hvor meget længere han kunne have boet i det miljø uden at blive 'trukket med ned'. *"I don't know what would have happened to me if I had stayed there longer. Maybe I could get influenced by them. Because when you got problems, it's hard!"* (Karim: 5). Han har således kun tiltro til sin egen modstandsdygtighed til en vis grad.

Karims oplevelser kan med henvisning til Luthar og Cicchetti bekræftes på et mere generelt niveau. Luthar og Cicchetti påpeger, at vedvarende påvirkninger fra et voldeligt miljø med tiden kan have betydelige konsekvenser, selv for ressourcestærke børn (Luthar & Cicchetti, 2000: 863). Ligeledes påpeger de, at børn i sådanne stressladede miljøer generelt har færre positive oplevelser og ressourcer, de kan trække på (ibid.: 869). Dette lader i høj grad til at

være tilfældet for flere af vores informanter. Når de nedbrydende faktorer bliver dominerende i børns tilværelse, kan det, som Luthar og Cicchetti påpeger, være et spørgsmål om tid, før de bliver afgørende for børnenes mestringssevner. Karim fortæller om sådanne erfaringer fra tiden på centret:

"I have seen a lot of boys in the camp that were good boys before, but in the camp they were in a bad company with Somali and North African boys, doing drugs and drinking. They are bad influence to all of us" (...) " Even though the good boys get positive after six month, they have already been influenced in a negative way. That is not good!" (Karim: 2).

Karim tøver med at garantere, at han til trods for sin afstandstagen til det voldelige miljø, ikke på et tidspunkt ville være blevet en del af det, han kalder 'bad company'. Han har set, hvordan andre såkaldte 'good boys' er blevet influeret af miljøet, og for mange er det bare et spørgsmål om tid, før det sker.

Det er tydeligt, at Karim aldrig fandt sig til rette på centret. I det hele taget følte han sig på mange måder fastlåst i sin tilværelse. Karim fortæller, hvordan han savnede friheden til at have en privat sfære, han kunne trække sig tilbage til, når han følte, at atmosfæren blandt de andre drenge blev for hård og for præget af regelbrud og vold. Han nævner flere gange, hvor stor en udfordring det var at bo så mange store drenge sammen i små rum. Han associerer den frihedsberøvende følelse med fangenskab: *"The camp is like a zoo. We are like animals, placed in caves"* (Karim: 2). Denne følelse af at være fanget, syntes for Karim at opstå, da han dels befandt sig i et miljø, han ikke kunne identificere sig med og føle sig tryk i, dels havde et brændende ønske om at være et andet sted, nemlig hos tanten.

Også Mallan oplever den indespærrede følelse, tilværelsen på centret kan give. Hans oplevelse er mere baseret på indkvarteringsbegrænsningerne, der forhindrer ham i at bo hos sin søster og i det hele taget begrænsninger i forhold til at færdes uden for centret. Han fortæller om sin bror i Sri Lanka, der er taget til fange af det srilankanske militær, og imens han fortæller om brorens skæbne i fangenskab, kommer han til at associere det med tilværelsen på centret. Han siger:

"Sri Lanka army take him, because he is LTTE. Many LTTE are young men and the Sri Lanka army take them, and they don't get to go. They can't go or see outside, they live in, - like in center" (Mallan: 9).

Til trods for, at børnecentrene ikke er aflåste områder på samme måde som fængsler, associerer flere af informanterne centret med et sted, de er tvunget til at være mod deres vilje. Denne følelse er med al sandsynlighed ikke kun knyttet til miljøet på børnecentrene, men til hele deres

tilværelse som uledsagede mindreårige asylansøgere, der er så "heldige" at have herboende slægtninge, som de ikke kan bo hos. De oplever således ikke, at der bliver taget højde for deres ønsker. Og følelsen af ikke at have tilstrækkelig indflydelse på sit eget liv og samtidig have svært ved at forstå hvorfor, skaber en følelse af frihedsberøvelse for Karim og Mallan. Karim er som bekendt flyttet fra børnecentret, da vi interviewer ham, men han har været nødsaget til at bearbejde de stærke oplevelser, som han havde med sig fra tiden på centret. *"After this I have been seeing different psychologist, because it was so hard in the camp for me"* (Karim: 2). Vi er ikke bekendte med, hvor meget hjælp Karim har modtaget i forhold til de traumatiserende oplevelser som fik ham til at flygte. Men tiden på børnecentret har med Antonovskys betegnelse ikke haft et helende udfald for Karim. Tværtimod har det haft et så skadeligt udfald, at han i dag har behov for yderligere professionel hjælp.

6.2.2 Medbestemmelse skaber mening i tilværelsen

Ifølge Antonovsky spiller individers oplevelse af medbestemmelse en vigtig rolle i forhold til deres overordnede oplevelse af sammenhæng.

"I forhold til alle livsoplevelser kan der spørges om, vi har taget del i beslutningen om at gennemgå denne oplevelse i bedømmelsen af, om spillets regler er legitime og i løsningen af de problemer og opgaver, oplevelsen stiller os overfor. Når andre bestemmer alt for os – når de definerer opgaven, opstiller reglerne og styrer udfaldet – og vi ikke har noget at skulle have sagt, reduceres vi til objekter. Hvis vi oplever at vores handlinger ikke har nogen virkning i verden, mister den sin mening for os" (Antonovsky, 2000: 108).

Som vi er inde på ovenfor, opleves beslutningen om at skulle bo på børnecenter for alle vores informanter som uforståelig og i modstrid med deres ønsker og behov samtidig med, at mangel på medbestemmelse generelt synes at præge deres tilværelse som uledsagede mindreårige asylansøgere.

Karim, der generelt giver udtryk for at have haft det svært på børnecentret, fortæller, at han gentagne gange, har oplevet, at hans forsøg på at blive hørt i beslutninger, der vedrører hans liv, blev negligeret. I første omgang er det i forhold til hans ønske om at bo hos sin herboende familie. At denne appel ikke blev hørt, synes han dog med tiden at acceptere, da det skyldes en konkret regel om seks måneders indkvartering på børnecenter, som ikke lader til at være fleksibel. Han er således nødt til at acceptere denne grundpræmis for at søge asyl i Danmark og for på sigt at blive forenet med sin tante. Anden gang, han følte sig overset i beslutninger om hans eget liv, var, da han blev forflyttet til Center Vestervig i Nordjylland. Dette til trods for, at

han udtrykte ønske om blive flyttet til Center Vipperød på Sjælland, da det var tættere på hans familie. Da heller ikke denne forespørgsel blev taget i betragtning, og han ikke oplevede at få en forklaring, blev han frustreret og mistede troen på, at han overhovedet havde nogen indflydelse på sin egen livssituation. Han fortæller: *"At the time when I came to Jutand, Agger, I complained a lot to my contact person. And also I complained to the chief in the camp, but it didn't help!"* (Karim: 1). Oplevelsen af at blive flyttet til Jylland mod sin vilje påvirkede Karim ekstremt meget. Først og fremmest var den store afstand, som han fik til sin herboende familie psykisk nedslidende for ham. Både fysisk og mentalt kom han længere væk fra den målsætning, han opstillede som afgørende for hans eksistens og lykke, nemlig en privat indkvartering hos familien. Centret i Nordjylland blev et billede på, at han havde mistet kontrollen over sin tilværelse, og at han ikke selv kunne styre sit liv i den retning, han gerne ville. Han fortæller: *"Jutland wasn't good for me. In the camp nothing was good. Everything was broken!"* (Karim: 3). Han beskriver for os, hvordan alting irriterede ham og at alt føltes meningsløst. *"I felt like, I had no future!"* (Karim: 2). Karim havde mistet følelsen af, at tilværelsen gav mening. Han følte ikke, at han havde indflydelse på sit eget liv og det gav ham en følelse af tomhed. Han kunne slet ikke se, hvordan han kunne nå en ønskelig fremtidig tilværelse. I Antonovskys øjne er en stor faktor for oplevelsen af meningsfuldhed, netop oplevelsen af medbestemmelse (Antonovsky, 2000: 108). Med Antonovskys ord kan man betegne den følelse, som ovenstående oplevelser gav Karim som, at han degraderes til objekt i sit eget liv. Han oplevede, at hans handlinger og hans input ikke havde nogen virkning. Dette påvirkede ham i en sådan grad, at denne faktor medvirkede til at give ham følelsen af 'ikke at have nogen fremtid,' og at livet generelt var meningsløst for ham.

Nithi, der ellers ikke i lige så høj grad som Karim viser en utilfredshed med tilværelsen på centret, får alligevel understreget betydningen af at have indflydelse på sit egen dagligdag. Efter et godt stykke tid på børnecentret blev Nithi tilbudt en lille bolig med tilknytning til Center Gribskov, 500 meter fra selve børnecentret. Og da der senere flyttede to andre tamilske drenge ind i huset, ændrede det alt for Nithi.

"Vi talte det samme sprog, så film, lavede vores egen mad, srilankansk mad, så det var bedre end asylcentret. Der spiste vi dansk mad, så vi var ikke meget vant til det i starten, så nu har jeg vænnet mig til det. I starten var det meget ferskt, fordi vi koger og varmer vores mad meget. Så det var godt at lave den mad med de andre drenge, vi følte os lidt hjemme" (Nithi: 4).

De kulturelle ligheder skaber nye muligheder for Nithi, som oplevede at kunne skabe et lille rum, hvor han var herre over tilværelsen. Nithi bliver ved med at vende tilbage til det, da vi

taler med ham og lægger ikke skjul på, at det er her han har haft det bedst, siden han ankom til Danmark for fem år siden. For Nithi syntes særligt det at kunne lave sin egen mad som en del af en frihed, han oplevede at få ude i huset. Her var der ikke på samme måde nogen, der holdt øje hele tiden. Som han siger: *“Der er mere privatliv!”*. Nithi oplevede pludselig at kunne strukturere sin egen hverdag i form af små ting, såsom hvilken mad han ville spise og hvilke film han ville se. Han oplevede således at have indflydelse og medbestemmelse over forhold i sit eget liv. Som vi tidligere har været inde på, er medbestemmelse og indflydelse på eget liv, ifølge Antonovsky, afgørende for et individets oplevelse af sammenhæng. Uden medbestemmelse vil individet ikke opleve, at livet er meningsfuldt. Hvis individer oplever, at de ikke har medbestemmelse eller indflydelse på deres livssituation, vil det være svært for dem at engagere sig i at forstå de problemer og udfordringer, de møder. Det er i den situation svært at motivere sig selv til at finde de ressourcer, det kræver for at opnå nogen form for forandring. Dermed vil individets generelle oplevelse af sammenhæng være lav og mestringspotentialerne få (Antonovsky, 2000: 38f). Det er heldigvis den modsatte oplevelse, Nithi fik, da han kom ud i huset med de to tamilske drenge. Hans oplevelse af sammenhæng steg i forbindelse med, at han opnåede privatliv og medbestemmelse. Denne oplevelse står i stærk kontrast til den følelse, Karim fortæller, at han har haft på centret.

Oplevelsen af ikke at have indflydelse på sit eget liv gælder, ifølge Karim, alle uledsagede mindreårige asylansøgere. Da vi i interviewet med ham spørger ind til, hvordan han tror, at Ali, den fiktive dreng, vi har opdigtet, der bor på børnecenter under samme omstændigheder som Karim, oplever tilværelsen på børnecenter, melder han klart ud. Ali må være frustreret, da *“Everyone else is taking decisions about him, and not asking Ali. But Ali is the only one who knows”* (Karim: 3). Karim har således svært ved at give et svar på, hvordan Ali mon har det, da Ali ifølge Karim er den eneste, der ved, hvad der er bedst for ham. Vi får således ikke det ud af historien om Ali, som vi havde forventet. Karim vil slet ikke udtale sig om Alis tanker og følelser. Men i hans argumentation herfor bliver det klart, at det handler om Karims egen oplevelse af, at andre synes at vide, hvad der er bedst for ham, eller i hvert fald ikke er interesserede i Karims egne interesser og ønsker.

6.2.3 Erfaringer sætter spor og påvirker livssyn

Karim føler som sagt, at beslutninger omkring tilværelsen som uledsaget mindreårig asylansøger og særligt i tiden på børnecentret, træffes af andre.

"When you are at the center, it's a lot of waiting, and you don't know your future. You never know your future, but in the camp, you can not control anything about your future or your life. It's in other people's hands. It's the government in Denmark, who take the decisions for the boys. I was lucky that I got positive!" (Karim: 5).

Citatet viser, at Karim oplever hele systemet som magtfuldt og kontrollerende over hans og andre uledsagede mindreårige asylansøgere liv. Men det viser også, at han oplever hele asyltilværelsen som kaotisk, ukontrollerbar og tilfældig.

Hele Karims fortælling om tiden på centret bærer præg af en grundlæggende pessimisme, da han synes helt at have mistet troen på det gode i livet. Karims pessimistiske tilgang til livsbegivenheder i kombination med hans manglende overblik over sammenhængen og spillets regler gør, at han, ifølge Antonovsky, vil opleve, at fremtidige udfordringer er uforklarlige, ukendte og på forhånd uretfærdige. Antonovsky påpeger tilmed, at *"hvis man lever i en verden, man opfatter som kaotisk og uforudsigelig, er det svært at føle, at man har mulighed for at klare sig godt"* (Antonovsky, 2000: 39). Vi finder, i tråd med denne generelle teoretiske pointe, at Karim oplevede at have svært ved finde frem til, hvilke ressourcer han havde brug for, for at klare sig godt særligt i tilfælde, hvor han ikke kunne forudse udfordringens omfang, karakter og udfald. Karim er eksempelvis meget optaget af, at de voldelige drenge har en negativ indflydelse på hans liv. Han giver dem til dels ansvaret for, at han har det så svært på centret. I modsætning til Karim finder Mallan hurtigt ud af, hvordan han bedst kan håndtere de voldelige episoder. Han skynder sig væk og har ligesom Nithi samtidig fokus på, at det er nogle frustrerede drenge, der har behov for at udøve vold og lave ballade. I Mallan og Nithis fortællinger bliver de voldelige drenges adfærd sat ind i en sammenhæng med fokus på, hvor frustrerede de er. Dermed bliver drengenes adfærd forståelig, hvorfor både Mallan og Nithi oplever, at de kan håndtere det i deres dagligdag og dermed også føler, at de har mulighed for at klare sig godt. Og netop Nithi og Mallans fortællinger bærer i det hele taget præg af en anden optimisme end Karim og Iniyans. Nithi og særligt Mallan oplever også at blive skuffet og nedslået af situationer, der opstår omkring dem, men de bevarer, som vi senere vil vise, troen på at de har tilstrækkelige ressourcer til rådighed til at klare udfordringerne (Antonovsky, 2000: 37).

Uanset i hvilken udstrækning de uledsagede mindreårige asylansøgere oplever, at deres mestringsmuligheder påvirkes negativt som følge af manglende medbestemmelse i deres liv, synes det dog at være et tema, der går igen i alle informanternes fortællinger. De befinder sig i en situation, hvor deres forventninger er blevet brudt, deres nærmeste omsorgspersoner ikke er

til stede i hverdagen og de er præget af en følelse af magtesløshed. Antonovsky beskriver en sådan tilværelse som endemisk stress. Han hentyder til en tilstand, der defineres ved *”en vedvarende eller tiltagende mangelsituation, en blivende tilstand af tab eller deprivation og den stadige oplevelse af utilstrækkelige ressourcer”* (Antonovsky, 2000: 47). Antonovsky beskriver endvidere stress-faktorer som krav, der stilles til en, men som der ikke er nogen umiddelbar adaptiv respons på (ibid.: 46). En del af de udfordringer, vores informanter fortæller os, at de oplever på centret, kan karakteriseres sådan. De skal selv gøre en indsats for at klare de udfordringer, som tilværelsen på centret stiller til dem og finde styrken til konstant at mobilisere de ressourcer, det kræver at have troen på, at det hele nok skal gå og at de vil opnå den tilværelse, de ønsker sig. Vi vil i det nedenstående belyse, hvilke faktorer, der synes at være fremmende for informanternes oplevelse af at have disse ressourcer til deres rådighed.

6.3 Relationernes betydning

Som nævnt har alle informanter i nærværende undersøgelse, mere eller mindre nær familie boende i Danmark, som de har løbende kontakt til. Da nære bånd til familiemedlemmer og den særlige omsorg, der knytter sig til et familieært miljø, fremhæves som betydningsfulde for informanterne, samt da dette forhold er centralt i mestringsteorien, ønsker vi at se nærmere på hvorvidt dette, har indflydelse på deres oplevelse af tilværelsen på børnecentret.

For Nithi er hans tante i Canada, den nærmeste omsorgsperson, til trods for deres fysiske afstand. Hun kan ikke på nuværende tidspunkt tilbyde et familiemiljø, som Nithi kan se frem til at blive en del af. Hendes vigtigste funktion er at støtte og give opbakning.

For de tre andre udgøres de nærmeste og vigtigste personer af deres herboende familie. Vi vil i dette afsnit belyse, hvordan informanterne oplever det at have herboende familie og samtidig kun have mulighed for begrænset kontakt til dem. I forhold til mestringspotentialer fremhæver Luthar, at børns resiliens afhænger af mange forskellige faktorer. Effekten er dog individuel, da den afhænger af det komplekse sammenspil mellem forskellige omstændigheder omkring barnet. I hvilken udstrækning, de uledsagede mindreårige asylansøgere herboende familie opleves som en beskyttende faktor, er således afhængigt af, hvilke andre omstændigheder og ressourcer, der influerer deres tilværelse (Luthar et al., 2000: 860).

Da vi interviewer dem, bor Mallan og Iniyan fortsat på børnecenter Vipperød, mens Karim og Nithi er flyttet ud i henholdsvis egen bolig og hjem til familien. Dette forhold influerer på deres forståelse af hverdagen i forhold til de familierelaterede faktorer, der synes at præge deres mestringspotentialer.

6.3.1 Trøst, omsorg og en vished om at det nok skal gå

Alle informanterne oplever at finde en omsorg og en trøst hos familien, som de har brug for og som de har svært ved at finde andre steder. Mallan oplever af og til at blive ked af det på børnecentret. Det er især tanken om de nu afdøde forældre kombineret med at være placeret på et børnecenter, der vækker en trist følelse i ham. *"Sometimes I can not play no more and I go to my room and I cry. And I think about my father and mother and why I had to come here. I think about that!"* (Mallan: 6).

Mallan ved godt, hvorfor han var nødt til at flygte. Han fortæller blandt andet om borgerkrigen i Sri Lanka, hvordan hans forældre døde, og at han flygtede til Danmark, fordi han netop her kunne finde den familiære tryghed i sin søster. Men som vi er kommet ind på i foregående afsnit, er det en stor skuffelse for ham ikke at kunne bo hos hende. Vi ser i vores indsamlede empiri, at savnet af en tryk familiær base især kommer til udtryk i bestemte situationer, som når miljøet på centret bliver for hårdt og når informanterne bliver kede af det over tilværelsens vilkår. Hele Mallans situation: at hans forældre er døde og at han var nødsaget til at flygte til Danmark, er en virkelighed, han må lære at leve med. Det er en del af den tilværelse, han skal lære at mestre og håndtere gennem resten af livet. Men når Mallan er på centret og bliver ked af denne fortid, har han brug for omsorg fra sin søster. *"I just want to stay with my sister"* (Mallan: 6). Da vi spørger ind til, hvorfor han har det sådan, har han først svært ved at forklare det. Det virker indlysende og naturligt, noget som i Mallans øjne ikke kan være anderledes. Han svarer: *"Because, when you are a little boy, you should stay with your family"* (Mallan: 6). Senere i interviewet uddyber han dog og understreger, hvorfor det for ham er det rigtige at bo hos søsteren. Han finder nogle gange trøst i de andre børn og unges selskab på børnecentret, men når de rigtigt tunge oplevelser, minder og følelser kommer frem i hukommelsen, er det ikke nok. *"(...) I don't want to be alone, I want to be with my sister. When I stay with my sister, I see my father and mother in my sister"* (Mallan: 6). Det, som han savner allermest, er sine afdøde forældre. Og når han er ked af det, ville det bedste være at kunne være sammen med dem og mærke deres omsorg. *"I want to stay at my sisters. Because I don't see my mother. When I was 3 years old, my mother was dead"* (Mallan: 6). Når han er sammen med sin søster kan han næsten mærke særligt morens tilstedeværelse. Han kan ligefrem se sine forældre i søsteren. Derfor er søsteren den eneste, han reelt har lyst til at være sammen med, når han er ked af det. Her får han den fornødne trøst og den omsorg, han har brug for. Vi vil senere i dette afsnit vise, hvordan Mallans søster ud over tryghed og omsorg også synes at skabe glæde i

Mallans liv, til trods for at de endnu ikke bor sammen. Vi spørger, om der er andre på centret, som han kan søge tilsvarende trøst hos. Han svarer: *"No, I only want to talk to my sister!"* (Mallan: 6). Ligeså vel som, at han finder trøst i at have kontakt til sin søster i Danmark, er oplevelsen af hendes fravær i hverdagen en udfordring for Mallans mestringsevner. Særligt når han bliver ked af det på en måde, som kun søsterens tilstedeværelse kan afhjælpe.

For Iniyan fylder tankerne om hans mor i Sri Lanka også meget. Hun er ikke død, men Iniyan har ikke kontakt til hende og ved ikke, hvor hun er, eller hvordan hun har det. Han tænker rigtig meget på hende. Vi spørger lidt ind til dette, og han fortæller: *"(...) jeg kan godt lide at tænke på hende, det er ikke noget, jeg er skyld i"* (Iniyan: 4). Iniyan kan godt lide at tænke på moren, da han har nogle gode minder om hende og ved, at deres manglende kontakt ikke bunder i noget, han har skylden for. Selvom han finder det beroligende og rart at tænke på sin mor derhjemme, kan tankerne også gøre ham meget ked af det. Det er mest, når han tænker på det, der ikke er der mere og den følelse det giver ham at være så langt fra familie og tryghed.

"Jeg savner mine forældre og familie. Jeg bliver ked af det når jeg er alene" (Iniyan: 1). Disse tanker fylder mest om natten. *"Så tænker jeg på familien og sådan. Jeg kan ikke falde i søvn. Det tager lang tid, før jeg falder i søvn!"* (Iniyan: 3).

Han tænker ligeledes ustandseligt på sin bror, som bor i Danmark. Han føler ikke, at han kan tale med nogen på centret omkring sine følelser og når han bliver ked af det, vil han kun tale med broren. *" (...) ikke andre, jeg kender ikke andre og har ikke forbindelse til nogen. Den eneste jeg kender, og som kender mig, er min bror!"* (Iniyan: 3). For Iniyan betyder fraværet af hans bror meget for hans oplevelse af at kunne håndtere de triste tanker om fortiden. Han har en meget klar forestilling om, at så snart han kan bo hos sin bror, vil han kunne bearbejde og håndtere det at være ked af det på en anden måde. *"Jeg tror, det [tankerne red.] bliver mindre, end det er nu. Der er en anden tryghed ved at bo sammen med familien. Der vil jeg føle mig mere hjemme"* (Iniyan: 4). Det er tydeligvis følelsen af tryghed, forståelse og omsorg fra broren, som han føler, kender ham og kender til de følelser, fortiden kan medføre, der skaber en forsikring for Iniyan om, at tilværelsen bliver lettere at håndtere, når han er tæt på sin bror. Oplevelsen af at have mindst én nær fortrolig til rådighed i sin tilværelse er ifølge Sommerschild, afgørende for udviklingen af modstandskraft. Brorens rolle i Iniyan liv er afgørende for hans oplevelse af at have en fortrolig i sit liv, der kan indtage denne rolle.

Iniyan har endnu ikke været i Danmark så længe. Men han var fra flugtens begyndelse helt overbevist om, at han kunne bo hos sin bror i Danmark. Som vi finder det i Mallans fortælling, virker det således også for Iniyan som det eneste rigtige at bo sammen med familien, da familien kan give en helt særlig tryghed og tilbyde et sted og et miljø, som man kan føle sig hjemme i. Iniyan har endnu ikke haft meget kontakt med broren i Danmark, men han føler sig overbevist om, hvad han selv og andre børn og unge i samme situation har brug for:

”Altså når vi er under 18 år. Når vi er børn og sådan, så vil børn helst være sammen med voksne, ikke? Vi tænker på de voksne hele tiden, vi savner familien og sådan. Det er derfor, at jeg synes, at det er bedre at være sammen med familien (...)! ” (Iniyan: 5).

Ligesom Mallan finder Iniyan, at børn helt naturligt altid vil søge de voksnes selskab og den tryghed og ro, som det giver. For Iniyan spiller det en stor rolle blot at vide, at broren er der. Og tanken, om hvordan tilværelsen bliver nemmere at håndtere, når han først bliver privat indkvarteret, er en motiverende faktor for at udholde tilværelsen på centret. Dog opleves det for Iniyan som en stor belastning, at han ikke til hverdag kan tale med og være i nærheden af broren. Opholdet på centret er både fysisk og mentalt langt væk fra broren, som han har brug for, når han bliver ked af det. Hans bror bor langt væk og har selv en tilværelse, der ifølge Iniyan, gør kontakten svær.

”Hvis jeg bliver ked af det, kan jeg ikke bare ringe til ham. Min bror, som kom hertil for cirka to år siden, han går også i skole, så det er svært at få fat i ham. Derfor har han også svært ved at komme og besøge mig. Han bor langt væk” (Iniyan: 3).

Omsorgen fra broren betyder alt for Iniyan, men opleves ofte utilgængelig, når han har brug for den, hvilket oftest er om natten. Iniyan uddyber ikke nærmere, hvordan brorens skolegang kan være en begrænsning for deres kontakt. Da vi bevidst har fravalgt at inddrage informanternes familier, er det ikke muligt at begrunde brorens valg i forhold til at have kontakt med Iniyan. Men Iniyans udsagn får os til at tænke over familiernes muligheder for at indtage netop den rolle, de uledsagede mindreårige asylansøgere ønsker, at de skal have i denne sammenhæng. Uanset hvad der reelt ligger til grund for den begrænsede kontakt, oplever Iniyan, at han i stedet må bearbejde og håndtere følelsen gennem alternative mestringsstrategier. Han ved dog godt, at det ikke er den bedste løsning for ham. Han siger: *”Jeg glemmer det ikke, men jeg gemmer det inde i mig selv!”* (Iniyan: 3). Iniyan ønsker at tale om sine følelser, men ved ikke, hvor han skal gå hen med dem. Dermed er han nødt til at undertrykke et vigtig behov. Visheden om brorens tilstedeværelse er således, som udgangspunkt, et betryggende og motiverende

element i Iniyan's tilværelse. Men i den konkrete håndtering af følelser i hverdagen på centret bliver fraværet af broren et udtryk for en mangelsituation, der påvirker hans måde at håndtere negative følelser på.

For Iniyan er det, som sagt, tanken og drømmen om i fremtiden at blive genforenet med sin bror, der holder hans mod oppe. Bare tanken om at komme hjem til en han kender og holder af, og som har det på samme måde som ham, står i skarp kontrast til det liv, han lever på børnecentret. Her kender han ingen, og ingen kender ham. Han finder således tryghed i noget så simpelt som visheden om, at han en dag skal hjem til broren. Vi spørger ham, om han er nervøs for at skulle flytte ud til broren, da det nu er lang tid siden, de har set hinanden. Han svarer: *"Nej, det er jeg ikke, jeg glæder mig bare!"* (Iniyan: 4).

Karim, som nu er kommet ud af børnecentret, husker tydeligt de dage, hvor han var rigtig ked af det og havde brug for trøst og ikke mindst forsikringen om, at han nok skulle klare den. Han var i modsætning til Iniyan heldig at kunne tale med sin tante over telefon, når behovet opstod. *"I felt alone many times. I talked a lot with my aunt, and it made me feel better. Also sometimes I talked to my mother"* (Karim: 3). For Karim var kontakten og omsorgen fra moren i Afghanistan og tanten i Danmark en vigtig beskyttende faktor. Som vi tidligere har været inde på, havde Karim det rigtig hårdt på centret. Han mistede forståelsen for, hvad der skete i hans liv. Og dermed havde han også meget svært ved at håndtere tilværelsen. Intet gav mening for ham og han kunne kun fokusere på det negative. Troen på, at han kunne komme videre og at der, til trods for de mange udfordringer, var dele af hverdagen og dermed livet, der var værd at engagere sig i, syntes meget svag. Kontakten til tanten og hendes løbende påmindelse, om at det ville få en ende, gav Karim troen på, at der var en person, han kunne stole på, og som ville hjælpe ham igennem den svære tid. Tanten udgjorde for Karim den fornødne eksterne ressource, der forsikrede ham om, at han nok skulle klare udfordringerne. Netop en sådan ressource er, ifølge Antonovsky, meget afgørende for et individs oplevelse af håndterbarhed og dermed oplevelsen af sammenhæng.

Familien er således uden undtagelse en meget stor beskyttende faktor for de uledsagede mindreårige asylansøgere, vi har talt med, i den forstand at de giver den omsorg og trøst, som de unge har brug for i en tid med mange udfordringer og belastende omstændigheder. Det er dog ikke kun, når de er kede af det og har brug for omsorg, at familierne er en støttende ressource

og en styrke i deres hverdag. De kan også på forskellig vis bidrage med glæde og håb for fremtiden ved at bringe nogle positive elementer ind i de unges liv.

6.3.2 Gode minder og glæde vækkes hos familien

“It was great, because I was feeling at home. In her house the things like the food and also the way we talk to each other it all reminds me of home” (Karim: 4).

Sådan svarer Karim, da vi spørger ind til, hvad han fik ud af besøgene hos tanten og senere muligheden for at bo hos hende. Uden at tøve mindes han det som en dejlig følelse, da han endelig fik fornemmelsen af at være hjemme. Sproget og den særlige afghanske madlavning minder ham om livet i Afghanistan, som han var nødt til at flygte fra uden sin familie. Det endelig at kunne kommunikere på sit modersmål i et miljø, der via duften fra maden minder ham om tiden før flugten, skaber en følelse af tryghed og ro, som han i den grad oplevede at mangle på Center Vestervig. Selvom Karim efterfølgende har fået sin egen lejlighed, tilbringer han så meget tid som muligt hos tanten. *“(...) it also makes me happy to visit my aunt’s house, to visit my family. I go there every day, and I’m actually only in my own apartment, when I’m going to sleep”* (Karim: 4). For Karim er tantens hus, det eneste sted, han reelt har lyst til at være. Til trods for at han på nuværende tidspunkt er 18 år gammel, synes hans behov for omsorg og tryghed meget stor. Man kunne foranlediges til at tænke, at opholdet på børnecentret har været en så voldsom og nedbrydende oplevelse, at den familiære varme, han oplever i tantens hus, er altafgørende for hans tilværelse.

Mallan besøger også sin søster, så ofte han må. Disse besøg er dog begrænsede og kan kun ske, når han får særlig tilladelse i nogle ferier og weekender, da han stadig bor på Center Vipperød. Når han taler om besøgene lyser han helt op og fremhæver også den pointe, at søsterens madlavning og det tamilske sprog, han har mulighed for at tale og høre, også igennem de tamilske fjernsynsudsendelser, der kører i hjemmet, giver ham en følelse af glæde. En følelse, han savner på centret.

“(...) we can eat, we can speak with each other, like that. When I stay with my sister, I get so happy, also my sister gets happy. I can study more. I can watch my language television. I can eat my food” (Mallan: 8).

Når han er hos sin søster, er han oprigtigt glad. Han lyser helt op, da han fortæller, hvor glad hun også bliver, når hun ser ham. Han oplever således at kunne glæde et andet menneske, som betyder alt for ham. Han får lov til at være noget for en anden og den gensidige begejstring,

værdsættelse og ikke mindst tilknytning er altafgørende for Mallan. Hendes nærvær giver også Mallan en følelse af selv at kunne tilføre noget glæde og indhold til hendes liv. Sommerschild lægger meget vægt på, at opbygningen af selvværdet og troen på at have modstandsressourcer også er afhængigt af individets egen oplevelse af at kunne noget og bidrage med noget af betydning (Sommerschild, 2000: 67). Oplevelserne, Mallan får, når han besøger sin søster, virker til at fremme de to vigtige elementer i mestringens vilkår. Det giver Mallan et resourceoverskud, han også kan trække på, når han er på centret. Både ved at tænke på, hvad der er i vente, næste gang han er på besøg hos søsteren, men også ved at opleve, at der er ting i tilværelsen, der gør ham glad, som er meningsfulde, og som han selv har en aktiv rolle i at skabe. For til trods for at Mallan umiddelbart håndterer livet på børnecentret okay, er det ikke en tid fyldt med glæde. Han fortæller blandt andet, hvordan han sommetider ikke spiser noget på centret, da han ikke kan lide den mad, der bliver serveret. Som modsætning står tilværelsen hos søsteren, hvor han med glæde får behovet for mad opfyldt. *"When I go to my sisters house, everyday I eat, because she knows how to cook"* (Mallan: 4). Som vi tidligere har været inde på, oplever Mallan ligeledes, hvordan det kan være svært at sove om natten, når tanker om familien gør ham ked af det og holder ham vågen. Hos søsteren oplever den 12-årige Mallan derimod at få opfyldt de basale menneskelige behov i form af mad, søvn og kærlighed.

6.3.3 Rammer og struktur i hverdagen

Familierne synes ligeledes at bidrage med et andet vigtigt element i de uledsagede mindreårige asylansøgers liv. Deres hverdag er, som vi tidligere har vist, generelt præget af uvished omkring, hvad fremtiden vil bringe, hvor de skal bo, hvor længe etc. Også hverdagen på centret kan være præget af uvished, om hvad dagen bringer. Mallan fortæller, at han aldrig ved, om han bliver udvalgt til dagens udflugt eller aktivitet. *"(...) sometimes they go to Copenhagen and maybe they take me"* (Mallan: 5). Han håber dog altid på at blive udvalgt, da det gør dagen nemmere at komme igennem.

Hverdagen på børnecentret var for Karim ustruktureret og usammenhængende til trods for, at der nogenlunde foregik det samme hver dag. Han har eksempelvis svært ved at fortælle os, hvad han foretog sig i løbet af en dag, da han boede på børnecentret. Da vi spørger ind til, hvordan hans dag ser ud nu, hvor han er kommet ud af børnecentret svarer han: *"After school I rest for a while at home, and then I go to my aunts house. I talk and eat with the family, and after that, I play Playstation. Then I go home to sleep"* (Karim: 4). Der er nu kommet en struktur i hverdagen, som Karim på en helt anden måde kan sætte ord på, og det lader til at

pas ham rigtig godt. Når strukturen i Karims liv synes mere klar for ham efter at være flyttet ud fra børnecentret, kan det skyldes, at han nu selv har indflydelse på dagens form og indhold. Indflydelsen bidrager til, at han, med Antonovsky begreber, er ved at få opbygget en tillid til, at de stimuli, der kommer fra hans indre og ydre miljø, er forudsigelige og forståelige. Dermed synes Karim at være bedre i stand til at forstå sin situation efter udflytningen til tanten og hendes familie. Medbestemmelse og indflydelse på eget liv synes at være altafgørende for de uledsagede mindreårige asylansøgere oplevelse af sammenhæng.

I modsætning til Karim, viser Mallan et ekstremt overblik over hverdagens aktiviteter på Center Vipperød:

"I get up, I eat my breakfast, I go to school. I study dansk og matematik in school. (...) Monday I come back from school 3 o'clock, tirsdag 1:15, wednesday 3 o'clock, torsdag 1:15, and fredag 3 o'clock. When I come back from school, I go to my room and wash my face and go outside and if I see that they [de andre uledsagede mindreårige asylansøgere red.] play football I take my shoes and play with them. (...) After I eat my aftensmad, I go to my room and I study something" (Mallan: 5).

Denne form for overblik hentyder til, at strukturen og det forudsigelige, næsten rituelle dagsforløb har stor betydning for Mallan. Han er 12 år og hans hverdag har sandsynligvis ikke været præget af struktur og orden længe. Alligevel lader det til at være meget vigtigt i hans fortælling af hverdagen på centret. Overblikket over hverdagens simple gøremål står i stærk kontrast til Mallans liv generelt, og netop det kan være forklaringen på behovet for rammer og struktur. Mallan fortæller os, at det er vigtigt for ham at have et ordentligt og pænt værelse. Dette kan ses som et udtryk for, at han forsøger at skabe orden og system i de fysiske rammer, han kan påvirke. Men til trods for, at Mallan synes at have fået skabt en struktur og i hvert fald et overblik over de faste aktiviteter i hverdagen, er livet på centret præget af, at de uledsagede mindreårige asylansøgere må udfylde den relativt store mængde fritid på egen hånd. Mallan fortæller, at der ikke er planlagt aktiviteter for alle dage, og at de unge er overladt til sig selv i mange af døgnets timer, særligt om aftenen (Mallan: 7).

Når Mallan fortæller om fremtiden, og det liv han skal have hos søsteren, vælger han blandt andet at fokusere på de rammer og regler, hun opstiller. Han fortæller, som vi tidligere har været inde på, hvordan han hos søsteren har mulighed for at se tamilske tv-udsendelser. *"(...) but only 30 minutes, my sister says. When I go to see her and I want to see Tamil television, my sister says only 30 minutes"* (Mallan: 9). Restriktionerne omtales ikke med irritation, men

fortælles derimod med et smil på læben, der er med til at understrege Mallans tilfredshed med denne type regler. Han er 12 år og virker umiddelbart på mange måder moden af sin alder, men for en 12 årig dreng kan rammer og grænser for ens handlinger virke betryggende. Vi ser ligeledes, at den tryghed, Mallan oplever hos søsteren, kommer til udtryk i det følgende citat: *"When my sister go [ud af rummet red.] I download many games, when she comes back, I delete"* (Mallan: 9).

Hele interviewet med Mallan er, ligesom med de tre andre, præget af en gennemgående alvor og seriøsitet. Da Mallan fortæller, at han uden søsterens accept henter en masse spil ned på computeren, griner han højt. Han ved godt, at han ikke må, og han sletter dem da også igen, inden hun opdager det. Men denne lille sætning viser, hvordan Mallan kan være en dreng på 12 år, når han er sammen med sin søster. Han gør ting, han ikke må og finder det underholdende at tale om. Den tryghed, han oplever hos søsteren, giver ham ro til at være den, han er, et barn.

6.3.4 Netværket

Alle informanterne fortæller om en hverdag på børnecentret som, trods alt, ikke kun er præget af mismod. De kommer igennem dagene og har også gode oplevelser på centret. I det følgende vil vi give eksempler på, hvordan vores informanter oplever betydningen af nogle af de relationer, de skaber på centret.

6.3.4.1 Den daglige voksenkontakt

Mallan og Iniyan bor begge på Center Vipperød, da vi interviewer dem. Dagligdagen er således ikke præget af kontakt med deres herboende familie, men derimod med de andre uledsagede mindreårige asylansøgere og personalet på centret og skolen. Som nævnt har Iniyan kun meget sparsom kontakt med familien og da vi spørger ind til hans tilværelse på centret og hvem han omgås og har kontakt med i hverdagen, fremhæver han blandt andet skolen og skolens personale.

"(...) dem, der underviser, er meget hjælpsomme og sådan. De hjælper mig jo også med at få forklaret tingene og sådan. Så jeg synes, at jeg er glad for at være der sammen med dem" (Iniyan: 4).

Den kontakt og omsorg, Iniyan mærker fra personalet i skolen, har stor betydning for ham. Luthar og Cicchetti påpeger, at forskning viser, at positive oplevelser i skolen, herunder faglige aktiviteter og relationer til voksne, der støtter op om barnet, har stor betydning. En sådan form for beskyttende faktor befinder sig i barnets større sociale omgivelser og miljø. Men som

beskyttende faktor er denne form for voksenkontakt særligt relevant for børn og unge, der opvokser i fattigdom eller på institutioner, hvor det ikke på forhånd er givet, hvor den primære omsorg skal komme fra (Luthar & Cicchetti, 2000: 860). Skolepersonalet kan således anses for at være en beskyttende faktor for Iniyan, der ikke har meget kontakt til andre voksne. Som reel beskyttelsesfaktor kunne man fortolke det sådan, at denne relation har større betydning for ham, end det har for de andre informanter, hvor en mere regelmæssig kontakt med deres familie udgør den største beskyttende faktor. Både Mallan og Nithi har dog også haft meget gavn af den daglige voksenkontakt på børnecentret. Vi spørger Nithi, om der var nogle voksne, han kunne tale med på centret, og han svarer:

"Der var mange faktisk. Vi får to kontaktpersoner hver. Og begge to, som jeg fik, var meget søde, og så jeg havde også kontakt med dem efter, at jeg flyttede. Men ikke længere (...). Dem kunne jeg tale med om alt" (Nithi: 4).

Nithi har haft god gavn af sine kontaktpersoner. De har været så vigtige for ham, at han har bevaret kontakten til dem, efter han flyttede fra centret, hvilket understreger deres vigtige rolle som de stabile voksne, han har haft brug for i sin tilværelse.

Mallan nævner også sin kontaktperson i vores samtale med ham. Vi spørger ind til, om han kan føle sig alene på centret, hvortil han svarer: *"Yes and no. I have a contact person, she is very nice with me. I can talk to her. She is nice"* (Mallan: 6). Da vi lidt senere spørger ind til, hvad der kan gøre ham glad, nævner han også en anden af de ansatte på centret: *"When I feel sad, I talk to my contact person, or Mark, he is also very nice. He works at Red Cross. He is also very nice"* (Mallan: 7). Han fortsætter: *"I go with Mark, he makes very funny things. That makes me happy!"* (Mallan: 8). De voksne, der er tilknyttet børnecentret, har forskellige vigtige funktioner i Mallans hverdag og spiller forskellige roller i hans håndtering af tilværelsen. Når han oplever stærke følelser, har han brug for en omsorgsfuld voksenkontakt og når han ikke kan være sammen med sin søster, er hans kontaktperson god at tale med. Her oplever han at blive lyttet til og at få voksenrespons på sine bekymringer. Da hun er sød og imødekommende over for ham, føler han sig tryk ved at dele sine tanker med hende, hvilket kan være meget betydningsfuldt og beroligende. Det er ikke den samme tryghed, som han får hos søsteren, men dog en form for tryghed. Et andet vigtigt vokseninput i Mallans hverdag er medarbejderen på centret, Mark. Som Mallan beskriver i citatet oplever Mallan, at Marks gode humør smitter af på ham og gør ham glad.

Karim har som tidligere vist ikke meget til overs for noget eller nogen, der har tilknytning til Center Vestervig i Nordjylland. Han har dog benyttet sig af en anden voksen, som han især har kontaktet for at få afløb for sine frustrationer. *"I was calling Katarina so many times from the camp, because I wasn't happy. She told me that I had to hold on until I could get out and go live with my family"* (Karim: 3). Katarina er sammen med Jens Dyhr en af de første voksne, de unge møder i det danske asylsystem, og hun kender til deres historier og asylsager. For Karim bliver hun en vigtig hotline, når det brænder på. Karim har ikke følt, at han kunne betro sig til nogen på børnecentret og har derfor haft behov for en anden at tale med, når ikke familien var tilgængelig. Hun har givet ham en anden form for ro og styrke, end hans familie har kunnet, mens han boede på centret. Familien har givetvis følt sig lige så frustrerede og afmægtige som Karim. Da Katarina er ansat i Røde Kors har hendes forsikring, om at han skulle holde ud og at der var en ende på hans lidelser, haft stor betydning for Karim. Hun har på sin vis holdt liv i Karims oplevelse af sammenhæng, der ellers til tider har hængt i en tynd tråd. Hun har på den ene side været en repræsentant for det asylsystem, han føler sig svigtet af, men har formået at blive en fortrolig, som på sin vis har kunnet give ham nogle af de svar, forklaringer og forsikringer om fremtiden, der har givet ham mod på at kæmpe videre.

Som det fremgår af det ovenstående, synes den daglige voksenkontakt at være af væsentlig beskyttende karakter for de uledsagede mindreårige asylansøgere, vi har talt med. De voksne på centret indgår som en form for erstatning for eller et supplement til det forhold, de unge har til deres herboende familie, som i dagligdagen ofte er ude for rækkevidde. Ingen af informanterne nævner dog kontaktpersoner eller andet personale som de vigtigste personer i deres liv og flere af dem gør hurtigt opmærksom på, at centerpersonalet ikke må forveksles med deres primære relationer.

"(...) I will miss my contact person [når han forlader Vipperød red.]. My contact person helps me. But, I love my sister! I want to stay with my sister. And sometimes I can come and visit the center with my sister" (Mallan: 9).

Mallan kan ikke tydeliggøre nok over for os, at personalet aldrig kan udfylde det tomrum, som fraværet af hans søster skaber. Uden at vi bryder ind i hans fortælling, glider den over i snakken om hans søster igen. Vi oplever det til dels som et udtryk for, at han ikke kan lade være. Når tankerne går på voksne, omsorg og tryghed, er det søsteren, der fylder i hans bevidsthed. Derudover kan det tolkes som et resultat af, at han er i en situation, hvor han oplever et konstant behov for at tydeliggøre søsterens betydning og især over for repræsentanter fra

asylsystemet. Til trods for at vi har forklaret det modsatte, kan det tænkes, at han har et håb om, at vi kan påvirke beslutninger omkring hans tilværelse i Danmark. Mallan lægger ikke skjul på, at han vil komme til at savne de personer, der har hjulpet ham igennem tiden på børnecentret. Men han elsker sin søster og det er hos hende, han ønsker at være. Ovenstående citat viser også, at han har overskud til hurtigt at få vendt det lidt triste i at komme til at savne de voksne på centret til at være noget, han kan løse. Når han er flyttet ud til søsteren, kan de komme tilbage og besøge de ansatte på centret. Mallan forsøger hermed at undgå det endegyldige brud med de personer, der har betydet meget for ham, siden han kom til Danmark.

Også Iniyan understreger, at et savn af centrets personale og andre beboere, når han en dag flytter ud fra centret, ikke har indflydelse på, hvad der er det vigtigste for ham:

"(...) Savne dem, ja selvfølgelig kommer jeg til det. Det er bedst, at jeg kommer til at bo sammen med min familie. Hvis jeg sammenligner mellem venner og familie, så vil jeg vælge familien, ikke?" (Iniyan: 4).

Når vi hører de uledsagede mindreårige asylansøgere fortælle om relationerne på centret og deres familier, har førstnævnte karakter af en midlertidig hjælpende hånd, der på bedste vis skal få dem igennem og ud på den anden side, hvor den egentlige tillidsfulde og stabile tilknytning er til familien. Dermed skal den daglige voksenkontakt ikke undervurderes eller negligeres. Den er en betydelig beskyttende faktor for de uledsagede mindreårige asylansøgere tilværelse og ventetid på børnecentret.

6.3.4.2 Venskaber og den svære kommunikation

Selvom de uledsagede mindreårige asylansøgere er omgivet af andre børn og unge alle døgnets timer føler vores informanter sig ofte alene. Det er interessant, hvordan de kan føle sig alene, når det stort set er umuligt at være i enerum. Som Sommerschild angiver, er det et vigtigt element i mestringen at have et godt netværk, der rækker ud over den familiære tilknytning. Vi er derfor interesserede i, hvorvidt informanterne oplever at være en del af et fællesskab på centret, samt hvad det i givet fald betyder for deres mestring. Vi spørger dem om de oplever at have venner på børnecentret. På nær Nithi fortæller de andre informanter ikke om tætte venskaber til andre unge på centret. Karim beskriver, hvordan hans forhold var til de andre uledsagede mindreårige asylansøgere, således:

"I maybe had some friends but not good friends. There were not so many good boys. There was no one, I could share personal things with. I don't trust them, and there were not anybody close to me. We never talked about our past" (Karim: 3).

Heller ikke Iniyan oplever de tætte venskabelige relationer. Som skrevet tidligere føler Iniyan ikke, at der er nogen andre end hans bror, der kender ham rigtigt. Han fortæller, at han taler med alle, men i lighed med Karim, omtaler han venskaberne som overfladiske. Han siger: *"Det eneste, vi snakker om, er maden, om man har spist, og om at vi skal spille billard og sådan. Det er det eneste, vi snakker om"* (Iniyan: 3).

Mallan fortæller, at han har én ven på centret: *"(...) he is a good boy. He is from Albania. He lives with me"* (Mallan: 5). Vi spørger lidt ind til forholdet mellem Mallan og hans albanske værelseskammerat. Vi spørger blandt andet om han betyder meget for Mallan. Til det svarer han: *"Yes I like him, but it's not..."* (Mallan: 7). Han uddyber ikke svaret, men kigger på os som om, vi har en fælles forståelse for, hvad han mener. Som vi hører det, føler både Karim, Iniyan og Mallan, at de har venner på børnecentret. Men som både Karim og Mallan indleder deres svar med, er der måske nærmere tale om, at andre uledsagede mindreårige asylansøgere minder om dem ved at være 'good boys', snarere end at de er karakteriseret som egentlige venner. De nævner alle, at venskaberne ikke bygger på et udbredt kendskab til hinanden, da de ikke taler om personlige forhold og dermed, som Iniyan siger, egentlig ikke kender hinanden. De er også alle enige om, at det ikke er de andre uledsagede mindreårige asylansøgere, de taler med, når de er kede af det.

Det, at Iniyan ikke har dybere venskaber, oplever han også som forårsaget af hans manglende kommunikative evner. Iniyan kan ikke tale engelsk, han fortæller, at han oplever, at hans begrænsede sprogkundskaber sætter en barriere for hans relationer på centret. *"Det er kommunikationen, der gør det svært. Jeg kan ikke det engelske sprog og så er det jo svært at tale med andre. Så nogle gange kommer jeg til at sidde for mig selv"* (Iniyan: 4).

De sproglige begrænsninger kan med henvisning til Luthar og Cicchetti ses som et udtryk for en risikofaktor på individuelt niveau. Faktorer på individuelt niveau kan karakteriseres som forskellige sociale og faglige kompetencer, men også som sindstilstande, personlighed, temperament og udseende (Luthar & Cicchetti, 2000: 858). Udover at være belastet af en sproglig barriere beskriver Iniyan også sig selv som en meget stille og indadvendt dreng, hvilket han ligeledes oplever som værende en udfordring for hans sociale udfoldelse og kommunikation med de andre på centret (Iniyan: 4).

Mallan har også set, hvordan især sproget kan være en barriere i forhold til at skabe kontakter og venskaber på børnecentret. Han fortæller os, hvordan han oplever, at hans værelseskammerat er begrænset af sin sproglige formåen. *“He can’t speak so much. Like Afghan boys, they can speak with each other. He doesn’t have it like them. But I can speak with him in English”* (Mallan: 5).

Værelseskammeraten er fra Albanien og er, ifølge Mallans udsagn, den eneste derfra. Han kan dog tale lidt engelsk ligesom Mallan og det skaber muligheden for en venskabelig relation mellem dem. Han modstiller deres situation med de afghanske drenge, der alle kan tale sammen og derved har nemmere ved at socialisere med hinanden på centret.

Til gengæld lader de mere eller mindre overfladiske venskaber til at have en betydning for at kunne komme igennem hverdagen på centret. Både Iniyan og Mallan nævner, at de spiller billard og fodbold med de andre drenge. De hygger sig, mens de spiller og det kan af og til få dem til at glemme, hvor triste, de måske er. Iniyan fortæller: *“Når jeg spiller sammen med andre, er jeg glad. Vi spiller fodbold og billard”* (Iniyan: 3). Når Mallan kommer tilbage fra skolen, er det første, han gør, at *“go outside and if I see that they play football I take my shoes and play with them”* (Mallan: 5).

Fysiske aktiviteter som fodbold og billard kræver heller ikke at deltagerne taler det samme sprog, hvorfor det er en nem form for samvær. De behøver ikke nødvendigvis at have dybe samtaler om fortid og følelser for at kunne være sammen. Måske er det at mødes om en fysisk aktivitet netop det, der gør, at de for en stund er fri for at tænke og føle. Og at kunne skabe dette frirum er måske mere vigtigt end så meget andet for netop denne gruppe unge mennesker.

6.3.4.3 Når venner bliver afgørende for mestring

Modsat de tre andre, har Nithi formået at skabe betydningsfulde relationer og venskaber på centret. Men Nithi skiller sig også på mange måder ud fra de andre informanter og det knytter sig sandsynligvis til særligt to ting. For de første fandt Nithi først ud af, at han havde familie i Danmark efter et år, hvilket leder til det andet forhold, at han var meget længere tid på børnecentret end de andre informanter har været eller skal være.

Nithi oplevede virkelig, hvordan det for ham var af stor betydning at være en del af et større fællesskab på centret, med den støtte og de værdier, de her kunne dele. I nedenstående citat taler han egentlig om Ali, den fiktive dreng, vi har skabt som en måde at bløde op for samtalerne med informanterne. Men det er dog tydeligt, at han trækker på sine egne erfaringer,

da vi spørger, hvordan han tror, Ali har det, da han skal bo på børnecenter fremfor hos sin onkel.

”Det er i hvert fald trist. Hmm, men det er en god ide på en måde, fordi han bor sammen med de andre unge, som er næsten på samme situation (...) For han er også ny og de andre er også nye (...). En eller to måneder det er fint nok, synes jeg, ja. Det er godt lige at møde nogle, der er i samme situation, i stedet for at komme lige ud til familien” (Nithi: 2).

Her ser vi de første tegn på, at Nithi er mere positiv omkring tilværelsen på børnecentret, end de andre informanter giver udtryk for. Han lægger dog ud med at sige, at det er trist og synd for Ali. Men derefter åbner han op for, at der også kan være fordele ved at være på børnecenter, når man er uledsaget mindreårig asylansøger. Nithi lægger vægt på, at det er vigtigt at møde nogle, der er i samme situation som en selv. Uledsagede mindreårige asylansøgere befinder sig i en helt særlig situation ved at være i et fremmed land uden deres forældre og netop dette fælles udgangspunkt finder Nithi en fordel i at dyrke. Her skal det huskes, at Nithi i det meste af sin tid på børnecentret ikke havde kendskab til sin herboende relativt perifere familie. Dette skabte muligvis et andet ønske om at skabe relationer og venskaber på centret, da hans fokus og engagement således ikke var et andet sted, nemlig hos familien. De erfaringer han husker, og som han fortæller os om, bliver således, at han og givetvis andre kan få meget ud af at opsøge de ligheder, der er mellem alle uledsagede børn og unge på et børnecenter.

Nithi synes at have fundet styrke i de relationer, han skabte på centret, særligt til de andre tamilske drenge. Han fandt glæde ved at tilbringe tid med andre, der talte samme sprog og som kom fra den samme kulturelle baggrund, som ham selv. Tætte relationer på centret vil dog altid være midlertidig og opbrud er derfor uundgåelige.

”Der er også en dreng fra Sri Lanka, der kom to uger før mig, men han flyttede hos sin familie efter seks måneder, så resten af de seks måneder var jeg alene, altså den eneste tamiler (...) ... der var et andet tidspunkt, hvor mine tre bedste venner flyttede ud på samme tidspunkt, så følte jeg mig sådan alene der” (Nithi: 3).

Der er intet, der varer evigt, når man bor på et asylcenter og de unge er hverken herre over eget, eller andres ophold. Nithi viser dog i den forbindelse, at han har en helt særlig styrke og en høj oplevelse af sammenhæng. Selvom han oplever at være alene ved at være den eneste tamiler, giver han udtryk for at forstå tilværelsens vilkår. Han ved, at det er sådan, det er, når man søger asyl og bor på et børnecenter. Det er en del af hverdagen, at opbruddet med dannede relationer

kan ske når som helst. Han fortæller os, at han fandt en måde at håndtere situationen på ved at investere energi og engagement i at få sin ændrede tilværelse uden sine tamilske ”brødre” at kunne støtte sig op af til at fungere. Vi spørger ham om han blev ked af det, da den anden tamilske dreng flyttede, hvortil han svarer: *”Jeg fik nogle bedste venner fra Afghanistan, så vi spillede (...) De vidste ikke, hvad cricket var, så jeg lærte dem at spille det. Vi havde det godt sammen”* (Nithi: 3).

Nithi vidste godt, at han var nødt til at finde andre venner og for ham skulle kulturelle og sproglige forskelle ikke stå i vejen for at danne nye venskaber. For Nithi opleves sammenholdet og venskaber som altafgørende for hans mestring og udfordringer som eksempelvis sproglige forskelle, håndteres gennem deltagelse i forskellige aktiviteter, der ikke kræver mange ord. Som vi vil komme nærmere ind på senere, er Nithi meget glad for at spille cricket. Han finder hurtigt ud af, at en del af de afghanske drenge også er interesserede i sporten og gerne vil lære at spille med ham. Det er her interessant at bemærke, hvordan der er en kontrast mellem især Karims og Nithis oplevelse af centret og ikke mindst de andre uledsagede mindreårige asylansøgere. Karim ser intet interessant eller positivt i de andre beboere på centret, hvilket kan være et udtryk for, hvor hårdt det har været for ham. For Nithi er ovenstående derimod et konkret eksempel på, hvordan fysiske aktiviteter og hans sociale kompetencer har kunnet skabe relationer og knytte bånd. Nithis håndtering af udfordringen ved at føle sig alene står ligeledes i kontrast til Iniyans. Iniyen synes, som vist, ikke at kunne finde tilstrækkelige ressourcer frem i forhold til at overkomme den udfordring, som den sproglige barriere er for ham.

Ud over at spillet gav Nithi venner, fik han også mulighed for at vise sine evner og lære dem fra sig. Han oplever dermed, at hans evner kan bidrage til at skabe et fællesskab med de andre drenge og høster derved accept blandt de andre, der drager nytte af Nithis kompetencer. Netop det at være til nytte og at kunne bidrage med noget i hverdagen er ikke noget, der fylder meget i de tre andres fortællinger om hverdagen på børnecentret. Men som sagt skiller Nithi sig meget ud fra de andre informanter og dette fokus på egne evner og det at kunne være noget, er blot ét eksempel på dette. Sommerschild påpeger dette forhold som en vigtig del af mestringens vilkår. Det, at kunne noget og ligeledes være til nytte, er væsentlige komponenter i skabelsen af et positivt selvværd, som er altafgørende for et individs mestringspotentiale (Sommerschild, 2000: 67). For Nithi er de aktiviteter og relationer, han indgår i på centret således positive for hans udvikling og selvværd og hertil håndtering af tilværelsens udfordringer.

Nithi nævner ikke fællesskabet og de værdier, der opstår mellem de på sin vis ligesindede uledsagede mindreårige asylansøgere på centret, som en pointe, der blot er værd at huske på, når det ikke er muligt at bo hos familien med det samme. Han modstiller det ligefrem med det at bo hos familien. Vi vil senere tage denne pointe op igen og reflektere over, hvorvidt det at have en herboende familie på nogle punkter kan gå hen at blive en risikofaktor for de uledsagede mindreårige asylansøgere, når de er tvunget til at bo på et børnecenter i seks måneder. Er det ligefrem nemmere at mestre sin tilværelse på et børnecenter, hvis man ikke har familie i Danmark?

6.4 Beskyttende faktorer

6.4.1 Kompetencer

Vi har i det ovenstående vist, hvordan informanternes familie og øvrige netværk, synes at være en støttende og beskyttende faktor for de unges mestringsmuligheder. Og dette til trods for de begrænsninger som livet som asylansøger og ikke mindst loven om seks måneder på børnecenter før privat indkvartering medfører i forhold til fastholdelse og udvikling af nære relationer. Som vi har været inde på, anvender Luthar betegnelsen beskyttende faktorer på individniveau, Antonovsky taler om ressourcer, der er til ens rådighed, som man selv har kontrol over, og Sommerschild skelner mellem en fremhjulpet og en selvudviklet selvværdsfølelse. Fælles for disse begreber er ideen om, at individer selv kan påvirke deres tilværelse gennem forskellige kompetencer, ressourcer og egenskaber. Vi vil i det følgende belyse, hvordan informanterne trækker på de personlige redskaber, der er til deres rådighed og som synes at give dem styrke til at håndtere deres hverdagsliv. Vi finder dette interessant, da vi, på trods af de mange udfordringer og belastende faktorer, som vi finder i informanternes fortællinger, oplever, at de klarer sig okay. Som vi tidligere har været inde på, kan vi ikke udtale os om informanternes fremtid, men derimod forholde os til det, de har valgt at fortælle os om deres tilværelse på børnecenter og for to af dem, tiden efter. Med henvisning til Antonovsky er individers oplevelse af sammenhæng og dermed placering på det kontinuum, der går fra et godt til et dårligt helbred, afhængig af de erfaringer, man gør sig gennem livet. Det er således vigtigt, om informanterne til trods for udfordringerne i tilværelsen oplever at kunne noget og at være til nytte for andre. Disse faktorer har stor indflydelse på deres selvværdsfølelse og dermed modstandskraft, nu og i fremtiden (Sommerschild, 2000: 67f).

6.4.2 At kunne noget og at drage nytte af det

Mallan er meget glad for at studere og han fortæller gerne om sine skolefaglige evner. Hans faglige styrker og ikke mindst videbegær synes at være en væsentlig beskyttende faktor for ham af flere grunde. Han nævner løbende, at han studerer hver dag og det lader til at fylde meget i hans hverdag. Vi spørger derfor ind til, om han er glad for det. Han svarer: *“Yes, I want to become a doctor”* (Mallan: 5). Der er således et mål med hans engagement i studierne, nemlig at blive uddannet læge en dag. Han fortsætter: *“If I feel sad, I go play and feel more happy. If I feel good, I go to my room and I’m studying”* (Mallan: 6). Mallan vælger at bruge sit overskud på studierne. Når han er glad, er det således den aktivitet, han foretrækker. Han ser det hverken som en straf eller pligt at skulle i skole. Lektier er noget, han ser frem til og noget, der kan bidrage til følelsen af selvværd. *“I go to school and when I come back at night I go up and open my book and see that today I studied this and this”* (Mallan: 8). Dagens skolearbejde er således ikke noget, der skal overstås, men derimod noget Mallan finder glæde og stolthed ved. Når han kommer hjem fra skolen og åbner bogen igen, glæder han sig over, hvad han har lært. Han oplever at få ros i skolen og er godt selv klar over, at han har gode skolefaglige kompetencer, hvilket han minder sig selv om, når han dagligt kigger på dagens indsats i bøgerne. Men til trods for Mallans evner i skolen, fortæller han, at det nogle gange kan være svært at holde koncentrationen i skolen, da det kan få ham til at tænke på sin fortid og sin bror, som stadig er i Sri Lanka. *“When I study I get more feelings”* (Mallan: 8). Hos søsteren er der dog en anderledes udtalt glæde omkring studierne. Mallans videbegær stimuleres, når han er på besøg hos sin søster.

“(…) when I go to my sister’s house, my sister have many books. I read a lot and make exercises. She gets very happy. Because she is not like that. But she is happy, that I want to study, she is very happy about me” (Mallan: 4).

På den måde kan fraværet af søsteren i hverdagen således ses som en begrænsning for udfoldelsen af eksempelvis Mallans faglige ressourcer, som han ellers bruger som mestringsredskab. Hos søsteren hjælpes de ad med at blive bedre til dansk. Mallan læser og laver øvelser, hvilket ikke mindst glæder søsteren. Han ved, at søsteren sætter pris på hans engagement og han nyder godt af den opmuntring og støtte, han får fra hende. Han oplever i det hele taget, hvordan det at være god i skolen giver ros og anerkendelse hos de voksne, han omgås. De skolefaglige kompetencer giver således Mallan en masse positiv voksenrespons, som styrker hans selvværd. Derudover giver det ham et frirum fra det kaos, der ellers præger hans liv og fra de andre uledsagede mindreårige asylansøgere, som omgiver ham alle timer i

døgnet. Her får han mulighed for fordybelse og udvikling, hvilket understøttes hos søsteren. At han samtidig har et mål med læsningen viser, at han evner at fokusere på fremtiden og det liv, der forhåbentlig venter forude. Han viser en forståelse for, at tiden på børnecentret er en periode i hans liv. Og en måde at komme igennem denne periode på er at fokusere på det, der skaber fremtiden. Han tager sagen i egen hånd og ved, at det kræver hårdt arbejde at blive læge i Danmark, men det stopper ham ikke. Han viser herved en høj oplevelse af sammenhæng: han forstår sin situation, han har troen på, at han kan finde løsningen og anvender både indre som udefrakommende ressourcer i denne sammenhæng. Og sidst men ikke mindst finder han mening i at gøre et forsøg på at ændre situationen (Antonovsky, 2000: 34-37). De skolefaglige evner synes altså for Mallan at udgøre en beskyttende faktor på individniveau. Men som Luthar påpeger, betyder det ikke, at en lignende evne ville have samme beskyttende funktion for eksempelvis Iniyan. Som vist har Iniyan svært ved at tænke på andet end sin bror, og tilværelsen for ham er på det tidspunkt, hvor vi taler med ham, præget af nedtrykthed og savnet til familien. Hans lyst til at tænke på eller at tale om andet er derfor meget lille. Eventuelle skolefaglige kompetencer synes derfor ikke at kunne gøre hverken fra eller til for Iniyan, hvorimod oplevelsen af, at personalet på skolen tager sig af ham og giver ham omsorg, synes mere beskyttende (Luthar & Cicchetti, 2000: 860).

Mallans evner i skolen viser sig også i hans usædvanlige evner inden for sprog. Da vi taler med ham, har han været i Danmark i fire måneder. På de fire måneder har han lært at tale flydende engelsk og er blevet meget dygtig til dansk. Han er så dygtig til det danske sprog, at vi spørger ham, om han mest lyst til, at samtalen skal foregå på dansk. Som vi tidligere har vist, drager han nytte af sine sproglige kompetencer ved eksempelvis at kunne kommunikere med sin værelseskammerat, som derved også drager nytte af Mallans evner. Den sproglige barriere kunne ellers ende med at isolere ham på centret. Derudover har de sproglige evner vist sig nyttige, når Mallan af og til kommer uden for børnecentrets område. Han fortæller eksempelvis, hvordan det efter to måneder i Danmark var lidt af en overvindelse at rejse med tog fra Sjælland til Jylland uden at kunne tale dansk eller engelsk. *"(...) the first time I couldn't speak English and only a little bit Danish. But I could go from Vipperød to Holstebro and to Skanderborg and to Silkeborg"* (Mallan: 10). Et tog gennem et fremmed land skulle ikke afholde Mallan fra at besøge sin søster. Dette er et eksempel på Mallans mod og selvstændighed. Han får en mulighed for at rejse over til sin søster. Det er en 'opgave', som stiller krav til hans mod og evner og som til trods for hans bekymringer, harmonerer med de

ressourcer og kompetencer, han oplever at have (Sommerschild, 2000: 67f & Antonovsky, 2000: 36). Han vælger at fortælle os om oplevelsen og det er svært ikke at bemærke den stolthed, det giver ham. Netop oplevelsen, af at de opgaver, der stilles, svarer til ens mulighed for at løse dem, giver ifølge Sommerschild næring til selvværdet og modstandskraften, hvorfor det anses for at være en vigtig komponent i mestringsvilkår.

Vi har tidligere vist, hvordan sport og sociale aktiviteter kan bidrage til udviklingen af venskaber og fællesskab. Men Karim er et eksempel på, at aktiviteter uden det sociale element også kan være nyttige. Karim har som vist svært ved at finde noget positivt at sige om sit ophold på børnecentret. Men han fortæller om en enkelt aktivitet, som han havde meget gavn af. Hvis lejligheden bød sig, det vil sige, hvis han fik lov at komme med, missede han nødig en tur i svømmehallen. Svømning er en sport, Karim altid har dyrket og som han er god til. *"The best thing was, that I went swimming a lot"* (Karim: 3). Han nævner det flere gange, og vi spørger derfor ind til, hvad han fik ud af at svømme. Han svarer: *"It was not like I could forget everything. But when I was swimming it was easier to forget, where I was and what had happened to me. When you swim you have to concentrate!"* (Karim: 3). I vandet oplever Karim, at der ikke er plads til de negative tanker. Han får en oplevelse af at være til stede her og nu, da han bruger sin energi og sine tanker på at svømme. I svømmehallen er der heller ikke hverken lyde eller lugte, der minder ham om, hvordan hans tilværelse rent faktisk er og det skaber et yderst tiltrængt frirum. Det er svært at sige, hvor meget denne kompetence reelt har betydet for Karims mestring. Men da han vælger at fortælle en hel del om det og da dette lille frirum står i kontrast til den elendighed og afmægtighedsfølelse, der ellers præger hans fortælling, fremstår denne aktivitet som en pusterum, der gav Karim mulighed for at lade op til tilværelsens mange udfordringer. Således bliver denne aktivitet et udtryk for, hvordan hans svømmefærdigheder kan hjælpe ham.

Nithi er som nævnt meget glad for at spille cricket. Han lærte de afghanske drenge at spille og dannede herigennem venskaber. Men det er lige så vigtigt for ham at kunne spille, efter at han er kommet ud af centret, da cricket er vejen til mere end venskaber.

"Jeg er meget glad for det, for jeg elsker cricket. Det gjorde jeg også, den gang jeg boede i Sri Lanka. Så når jeg spiller cricket så glemmer jeg alt, alle de dårlige minder. Hvis jeg ikke spiller cricket, så ser jeg det. Hvis der ikke er nogle kampe live, så ser jeg gamle kampe. Så bliver jeg glad. Så meget er jeg vild med cricket!" (Nithi: 5).

Nithi siger det meget tydeligt. Det, at kunne fordybe sig i en hobby eller interesse, giver plads til at glemme de dårlige minder, som tydeligvis fylder meget i informanternes tankesæt. Nithi har valgt, at sporten fortsat skal være en væsentlig del af hans liv og har meldt sig ind i en cricketklub. Det er en mulighed, han har fået efter at være flyttet ud fra centret. Han har således fået mulighed for at udvikle og dyrke sin interesse på et andet plan, end han kunne på centret. Cricket giver Nithi, ligesom svømningen giver Karim, et personligt frirum. Det skaber et rum for leg og udvikling og forhindrer samtidig, at de negative tanker fylder for meget. Aktiviteten dæmper et personligt ubehag og er samtidig en vigtig indgang til gode og tætte relationer. Sidst men ikke mindst giver det Nithi mulighed for at holde fast i noget, der ligeledes havde en vigtig plads i hans liv, da han boede i Sri Lanka. Det giver tryghed og minder ham om, hvem han var for snart mange år siden. Således bliver sporten og hans kompetencer her betydningsfulde for Nithis måde at møde og mestre sin modgang på.

Nithi synes generelt at mestre sin tilværelse som uledsaget mindreårig asylansøger godt. Tiden på børnecentret var en udfordring blandt andet grundet det voldelige miljø, men Nithi giver udtryk for, at han hele tiden har haft en strategi klar i forhold til, hvordan han skulle komme igennem denne periode. Som vi tidligere har været inde på, får Nithi efter et stykke tid på børnecentret mulighed for at flytte i sin egen lille bolig sammen med to tamilske drenge. Glæden ved at bo sammen med de andre tamilske drenge bliver dog ganske kort, da han, en måned efter, at de andre drenge er flyttet ud i huset til ham, får at vide, at han nu kan blive privat indkvarteret hos sine slægtninge i Odense. Men i hele fortællingen omkring dette ophold udviser Nithi en oplevelse af sammenhæng samt sociale kompetencer. Han erkender, at børnecentret ikke er det bedste sted for ham at være, men kender på daværende tidspunkt ikke til alternativet om at bo hos sine slægtninge i Danmark. Derimod ser han en anden mulighed i de små huse lidt væk fra centret og forstår, hvad det kræver at kunne flytte ud i et af dem.

”Der må kun bo dem, som har været der i mere en fire måneder og de skal også være mere end 17 år. Men jeg fik lov, da jeg kun var 16 år, fordi de syntes, at jeg klarede mit værelse godt og det var let at lave mad og sådan nogle ting” (Nithi: 3).

Han har forståelse for, at det kan betale sig at opføre sig ordentligt og formår at trække på de ressourcer han har til rådighed. Han er således bevidst om, at grunden til at han overhovedet fik mulighed for at flytte ud i huset, skyldtes hans evner til at klare sig selv og engagere sig i daglige gøremål som oprydning og madlavning. Det gør ham stolt og glad at fortælle om det. Han fortsætter:

"Jeg var alene der i ca. to uger, så kom der to nye. (...) De fik lov til det, fordi jeg var der og jeg også var fra Sri Lanka, ellers skal man blive der [på centret red.] fire måneder" (Nithi: 3).

Via sine sociale kompetencer hjælper han ligeledes de to andre tamilske drenge, ved at give dem mulighed for at flytte næsten direkte ud i huset sammen med ham. Han fortæller, at han er stolt over at kunne hjælpe de andre, hvilket, vi antager, har været et positivt bidrag til hans selvværdsfølelse.

Hele denne snak om huset og tiden med de andre tamilske drenge indledes af Nithi selv, efter at vi har været inde på emnet omkring de frustrerede og voldelige drenge. Han lader sig ikke slå ud og viser, at han har formået at håndtere sin tilværelse på en måde, der bidrog til en positiv forandring. Han giver generelt udtryk for, at han godt ved, at han må tage sagen i egen hånd, hvis han ønsker at ændre på tingenes tilstand.

"Helt fra starten af har jeg været vant til det at være selvstændig. Så jeg ved, at jeg er den eneste for mig. Så jeg har tænkt, at jeg ikke skal være afhængig af nogen. Jeg har taget sagen i egen hånd, for jeg tænker meget på fremtiden" (Nithi: 6).

I modsætning til de voldelige drenge, evnede han at opføre sig ordentligt og modent, hvilket resulterede i en bedre tilværelse. Herved oplevede han på egen krop, at det er værd at kæmpe for forandring, og at udfordrende situationer med tiden nok skal ændre sig til det bedre. Det er en vigtig erfaring at gøre sig, da det styrker hans oplevelse af 'meningsfuldhed', den vigtigste komponent i oplevelsen af sammenhæng ifølge Antonovsky.

Særligt Mallan og Nithis fortællinger indeholder mange eksempler på, hvordan de ved hjælp af personlige evner, ressourcer og kompetencer formår at klare de udfordringer, de møder i deres tilværelse. De møder begge modgang med erfaring og vished om, at de må tage udfordringen i egen hånd. De formår at finde de ressourcer frem, som de selv har kontrol over og synes hermed at mestre den modgang, de møder gennem kompetencer som gode skolefaglige, sproglige, såvel som sportslige evner og sociale kompetencer. De positive oplevelser, som brugen af disse kompetencer medfører, er vigtige bidragsydere til et styrket selvværd. Da vi kun i meget begrænset omfang har kendskab til informanternes liv, før de kom til Danmark, kan vi ikke udtale os om deres selvværd, før de kom. Men evnen til at kunne trække på relevante ressourcer i en tid, der er præget af seriøse belastningsfremmende faktorer, viser at de har tro på egne evner og er beslutsomme i forhold til at finde en mening med de udfordringer, de møder og dermed er engagerede i at forsøge at skabe forandring (Antonovsky, 2000: 36f).

Vi ser også en tendens til, at informanternes opfattelse af at have ressourcer til rådighed hænger sammen med deres oplevelse af at have stabile og fortrolige relationer i deres nærhed. De tilbyder på forskellig vis omsorg og støtte som vi generelt ser som en forudsætning for, at de oplever at kunne drage tilstrækkelig nytte af deres indre ressourcer. Luthar og Cicchetti understreger denne pointe på et teoretisk niveau, når de påpeger tilknytningens betydning for kompetence og ressourceudvikling hos et barn. *"(...) competence may be operationally defined in terms of development of a secure attachment with primary caregivers"* (Luthar & Cicchetti 2000: 858).

Denne pointe er, som vi tidligere har vist, tydelig i forhold til Mallans oplevelse af at kunne læse og udvikle sine sproglige kompetencer, når han er sammen med sin søster. Hun skaber en tryk ramme og støtter Mallan i hans faglige evner.

Det bliver ligeledes tydelig i Karims tilfælde, hvor han ser tilbage på tiden på centret og fortæller om eksempelvis skolen som ligegyldig og lærerne som dårlige. Efter at være flyttet fra børnecentret, tillægger han uddannelse og sit eget engagement i skolen en helt anden betydning, hvilket vi i fortællingen ser som et udtryk for, at han i trygge rammer synes at have et helt andet overskud. *"Going to school makes me happy now, because education is the most important"* (Karim: 4). Da han boede på centret uden den stabile tryghed og med familiens konstante fravær, oplevede han ikke at have de samme ressourcer til rådighed, til at udvikle hverken faglige eller sociale kompetencer.

7 Perspektiverende konklusion

Med udgangspunkt i besvarelsen af specialets hovedproblematik, der belyser fire uledsagede mindreårige asylansøgere oplevelser og mestringsstrategier gennem en tværgående analyse, ønsker vi i det følgende at præsentere undersøgelsens hovedfund. Kapitlet indeholder en kombineret konklusion, refleksion og perspektivering, da vi reflekterer over, hvordan pointer fra undersøgelsens to forskningsspørgsmål kan bidrage til at forstå og kvalificere forholdene for uledsagede mindreårige asylansøgere med herboende familie. Vi vil indledningsvis opsummere og reflektere over undersøgelsens hovedfund og afsluttende lade disse overvejelser indgå i nogle perspektiverende betragtninger omkring, hvad undersøgelsen kan bidrage med.

7.1 Ulogisk information sætter spor i mestringer

Nærværende undersøgelse viser, at der er en sammenhæng mellem det første møde med Danmark og asylsystemets regler og den efterfølgende håndtering af en tilværelse som uledsaget mindreårige asylansøger på et børneasylcenter. De tre informanter, der kom til Danmark i håbet om at kunne blive indkvarteret hos deres herboende familie, oplever, at selve konfrontationen med lovgivningens krav er uforståelig og uforklarlig. Informationen er så skuffende, at den i situationen vælter hele deres livsverden.

Der er stor forskel på, hvor hurtigt og i hvilken grad informanterne accepterer denne information og formår at sætte den ind i en større sammenhæng af deres tilværelse som asylansøger. Vi finder, at informanterne, der til trods for skuffelsen, forholdsvis hurtigt formår at finde lovgivningens konsekvenser kognitivt forståelige, hurtigere formår at acceptere de retlige rammers betingelser. De informanter, for hvem lovgivningens krav gennem længere tid fremstår som uforklarlige, synes derimod at være påvirket af dette i efterfølgende begivenheder. Med henvisning til Antonovsky skyldes dette, at når man ikke forstår, hvorfor ens situation er, som den er, er det vanskeligt at mobilisere tilstrækkelige ressourcer til at overkomme og håndtere udfordringer. Dermed er der risiko for, at efterfølgende situationer, eksempelvis muligheden for at besøge familien eller andre forhold, der relaterer sig til deres asylsag, ligeledes opleves som uforklarlige, uforudsigelige og tilfældige. Og at tilværelsen på børnecentret dermed generelt bliver desto sværere at håndtere.

Informanterne italesætter generelt situationen, hvor de bliver informeret om deres begrænsede muligheder for privat indkvartering, som uklar og frustrerende. Det er derfor relevant at reflektere over, om den måde, lovgivningen bliver forklaret på til de uledsagede mindreårige asylansøgere, er hensigtsmæssig. Vi kan af gode grunde ikke udtale os om, hvordan beskeden

er blevet overleveret, da vi ikke har overværet et sådant møde. Vi kan kun forholde os til de udsagn, vores informanter giver os. På baggrund af deres udtalelser ligger problemet øjensynligt i det faktum, at budskabet og indholdet i lovændringen opleves som værende ulogisk. Da alle informanter giver udtryk for, at børn bør være sammen med deres familie, er det svært for dem at finde situationen meningsfuld. Familien er jo i nærheden og er til rådighed, hvilket gør et ophold på børnecenter ulogisk. Spørgsmålet er, om informationen overhovedet kan forklares på en måde, der gør budskabet mere håndgribeligt, da budskabet i sig selv opleves som ulogisk? Lige meget, hvor udfyldende og detaljeret loven og dens konsekvenser bliver forklaret, vil argumenterne således aldrig give mening for dem. Derimod finder vi, at den manglende logik sætter spor i deres efterfølgende mestringsstrategier.

7.2 Et hårdt miljø er nedbrydende

Vi finder i undersøgelsen, at dagligdagen på børnecentret er præget af et hårdt og voldeligt miljø. Miljøet opleves som utrygt og uberegneligt og er en stor del af de belastende forhold, der fylder i informanternes tilværelse. Vi finder således, at det hårde miljø er en udfordring, når tilværelsen skal håndteres. Ingen af vores informanter fortæller om, at de er blevet tiltrukket af eller har været en del af de grupper, der skaber denne atmosfære. Til gengæld fortæller de, at de tager afstand fra de drenge, der skaber den ubehagelige stemning. Miljøet i sig selv fremstår således som en betydelig risikofaktor i deres tilværelse. Vi finder, at informanternes savn af omsorg og trykke rammer hos familien forstærkes yderligere ved den daglige konfrontationen med en tilværelse, der repræsenterer det modsatte.

Selvom nogle er bedre til at håndtere dette miljø end andre, får undersøgelsens resultater os til at reflektere over, om opholdet på børnecentret ligefrem kan hæmme udviklingen af modstandskraft, også for dem, der umiddelbart virker til at have mange ressourcer. Det er en teoretisk pointe fra analysen, at de interaktioner, børn har med deres omgivelser, positive såvel som negative, hele tiden er med til at forme og påvirke deres modstandsdygtighed. Og at selv de stærkeste børn bliver påvirket negativt af situationer, interaktioner og faktorer, der ikke er fremmede for barnets mestringssevner. Så selvom modstandsdygtighed, eller det Luthar og Cicchetti beskriver som en veludviklet resiliens, kan beskrives som indgroet og menneskeligt udviklede egenskaber hos barnet (Luthar et al., 2000: 544), vil barnet konstant være påvirket af miljøet omkring det. *"Many personal characteristics that may seem to reside in the child are in fact continually shaped by interactions between the child and aspects of his or her environment"* (Luthar & Cicchetti, 2000: 863). Set ud fra disse argumenter, kan selv de mest

ressourcestærke uledsagede mindreårige asylansøgere blive påvirket af en vedvarende udfordrende tilværelse. Dette er dog ikke en konklusion, vi kan drage fra vores undersøgelse, men vi ser, at alle informanterne bliver påvirket af de nedslående begivenheder som følge af miljøet på centret. Dette får os til at reflektere over, om denne pointe i sig selv er et argument for, at uledsagede mindreårige asylansøgere med herboende familier skal sparres for de belastninger og sårbarhedsskabende faktorer, som ifølge vores undersøgelse præger børnecentrene.

7.3 Den herboende familie giver tryghed, men kan også hæmme mestringen

Den herboende familie repræsenterer nogle forhold for informanterne, som kan være fremmende for deres håndteringsmuligheder. Vi finder, at den herboende familie er en beskyttende faktor i den forstand, at den kan skabe tryghed, omsorg og struktur samt at den minder børnene om deres kulturelle baggrund. Dette er en beskyttende faktor for børnene, når de besøger familien og taler med dem, men også rent mentalt gennem familiens støtte og opbakning. Familien repræsenterer ligeledes den fremtid, som informanterne drømmer om og som de kan se frem til, hvis de får ophold. Det virker betryggende for dem at kunne se og forestille sig, hvordan fremtiden kan udforme sig på den anden side af tilværelsen som asylansøger.

Men på trods af, at familien udgør en beskyttende og væsentlig faktor i informanternes mestringsstrategier, må vi også konkludere, at fraværet af familiens nærvær og usikkerheden omkring besøgstider og en eventuel privat indkvartering er så svær at håndtere, at familien for nogle kan udgøre en reel belastning i tilværelsen. Informanterne har svært at forstå og acceptere den afstand, der fysisk og psykisk skabes mellem dem og familien, når mange af de udfordringer og belastninger, de oplever i hverdagen, i deres forståelse, samtidig kunne løses ved at bo hos familien. En løsning, som er inde for rækkevidde, men som er uopnåelig grundet loven. Vi uddrager af vores analyse, at familien på denne måde kan udgøre en risikofaktor, der har afgørende betydning for håndteringen af tilværelsen på børnecentret for især Karim og Iniyar. Tanken om deres familie og det uretfærdige ved, at de ikke kan bo hos dem, bliver altoverskyggende for deres tankesæt. Det bliver meget tydeligt for dem, præcis hvad det er, de må undvære i hverdagen. Hvilket gør det endnu sværere for dem at fokusere på de ting i centertilværelsen, der kunne fremme deres mestringssevner. De oplever tilværelsen på centret som en udfordring, der alene begrænser dem i det, de gerne vil, og har i det hele taget svært ved

at se ud over denne forhindring. Dette begrænser dem i at have fokus på, at denne tilværelse er midlertidig, samt hvordan de kan få det bedste ud af opholdet.

Vi finder dog overordnet set belæg for at konkludere, at det at have en herboende familie er fremmende for informanternes mestringsmuligheder. Det ville dog være ensidigt, ubetinget at tillægge familiekonstellationen den afgørende betydning for deres mestringspotentialer. For Nithi, der ikke på forhånd kendte sin herboende familie, associeres familieenheden blot med et alternativ til boligformen på centret, men ikke med den tryghed, han har brug for. Nithis mestring er også afhængig af tryghed, fællesskab og stabilitet, han giver blot udtryk for at finde disse forhold i venskaber, som han skaber på og uden for centret.

Dette fund giver anledning til at reflektere over den betydning, familiekonstellation i det hele taget tillægges i forhold til børns behov. Dette ser vi eksempelvis i Børnekonventionen, hvor barnets trivsel og betingelser for en god opvækst læner sig op ad et idealbillede af familiekonstellationen. I henhold til vores undersøgelse kan vi konstatere, at den herboende familie opleves som den bedste boligløsning for størstedelen af vores informanter, men ikke for Nithi. Og dette har sandsynligvis at gøre med det forhold, at han ikke kendte familien på forhånd. Uden en på forhånd udviklet relation, kan det eksempelvis være svært at opnå tillid og tryghed i familien. Det er således ikke familiekonstellationens rammer, der i sig selv udgør de bedste rammer for at imødekomme de unges behov, men derimod det, den konkrete relation kan tilbyde det specifikke individ.

7.4 Den daglige voksenkontakt er afgørende

I samtalerne med de unge drenge fremkommer en generel antagelse om, at børn har brug for og søger voksne i det daglige. Til trods for at kammeratlige relationer til jævnaldrene tillægges stor betydning, er daglig voksenkontakt afgørende for de unges oplevelse af at kunne mestre tilværelsen på børnecentret. Voksne, der er tilknyttet et børneasylcenter, hvad enten det er som kontaktpersoner eller undervisere på skolen, bidrager positivt til de unges oplevelse af at kunne klare udfordringer så som bekymringer, der knytter sig til deres asylsag, savn til familien og den generelle håbløshed, der til tider præger en sådan tilværelse. Således giver de uledsagede mindreårige asylansøgere udtryk for, at voksenrespons på bekymringer såvel som på daglige gøremål i skolen og på centret opleves som en hjælpende hånd. Til trods for at medarbejdere på børneasylcentret ikke er de unges primære omsorgsgivere og ikke i samme grad som familien kan udgøre en tryk og stabil base, må deres tilstedeværelse ikke negligeres. De udgør en

væsentlig støtte ved at være fysisk tilstede i hverdagen, hvormed de bliver tilgængelige i modsætning til de unges familier.

7.5 Kompetencer giver selvværd og modstandskraft

Hvad enten det drejer sig om sproglige, sociale eller sportslige kompetencer, er der ifølge vores undersøgelse ikke tvivl om, at det at have kompetencer skaber gode forudsætninger for klare sig okay i en ellers udfordret tilværelse. Oplever de unge eksempelvis at kunne overkomme skolefaglige udfordringer, vil skolegang og lektier således blive en daglig aktivitet, som er værd at se frem til. Dette da opgaver i denne sammenhæng vil opleves som overkommelige og mulige at løse ved hjælp af egne evner. Succesoplevelser medvirker til en generel tro på egne evner, hvilke giver mod på at kaste sig ud i andre situationer i den tro, at den næste opgave eller udfordring ligeledes vil kunne overkommes. Det at 'kunne noget' giver dermed en følelse af at være i kontrol. Dette ser vi ved, at det særligt er de informanter, der giver udtryk for deres evner, der samtidig ikke italesætter udfordringer som uoverkommelige, men derimod som en opgave, de agter at løse.

Kompetencer inden for sport synes ligeledes at være nyttige i forbindelse med en tilværelse på et børneasylcenter. Dagene kan virke lange og stiller krav om, at de unge selv kan udfylde tiden. Informanterne oplever de fysiske aktiviteter som en konstruktiv form for tidsfordriv. Det er sjovt at være aktiv med de andre drenge. Og aktiviteter som fodbold, svømning og cricket bliver et frirum i hverdagen, hvori det er muligt at få en pause fra de tanker og udfordringer, der ellers præger tilværelsen som uledsaget mindreårig asylansøger.

Derudover ser vi, at kompetencer kan skabe venskaber. Sproglige kundskaber kan således overkomme den barriere, der opstår på centrene, ved at de unge repræsenterer så mange forskellige nationaliteter. Samme funktion ser vi, at kendskab til og evner inden for sport kan have i det, at en aktivitet kan knytte bånd på tværs af kulturelle forskelle. Vi ser, at kompetencer i overensstemmelse med Sommerschields model over mestringens vilkår, bidrager til et øget selvværd, hvilket giver modstandskraft til at mestre sin livssituation.

Vi finder dog, at livet på et børnecenter giver svære betingelser for at skabe og udvikle kompetencer og evner, hvilket særligt skyldes det hårde miljø og savnet af familien. Det ses eksempelvis ved, at vores informanter giver udtryk for, at det kan være svært at fordybe og koncentrere sig, da negative tanker og bekymringer er det, der fylder i bevidstheden. Vi ser i den forbindelse eksempler på, at Karim og Mallan i familiære omgivelser har nemmere ved at

finde ro til at fordybe sig, og at særligt de skolefaglige kompetencer synes at blomstre i trygge og stabile rammer.

Det er vigtigt at være bevidst om, at der med et unuanceret fokus på kompetencernes betydning, kan være risiko for at andre væsentlige forhold overses eller negligeres. Når Mallan på 12 år giver udtryk for at have mange evner og således udviser overskud i forhold til sprog og skolefaglige udfordringer, er der risiko for, at det overskygger det faktum, at han er et barn, der kæmper med mange følelsesmæssige udfordringer. Han har mistet stort set hele sin familie og er rejst til Danmark uden primære omsorgspersoner. Når han til trods for dette fremstår som en stærk dreng, der synes at mestre de udfordringer, han møder, kan princippet om, at børn bør vokse op i stabile, trygge og familiære rammer træde i baggrunden. Han synes at klare det fint, hvorfor han ikke umiddelbart ser ud til at tage skade af seks måneder væk fra sin eneste familiære omsorgsperson. Dermed kommer forholdene på børneasylcentret ligeledes til at fremtræde mere acceptable. Men som vi er inde på tidligere, finder vi, i lighed med Luthars generelle teoretiske pointe, at selv den stærkeste er i fare for at knække sammen i et destruktivt miljø, som der ifølge vores undersøgelse må siges at være på børneasylcentre i Danmark. Børnene lever i en tilværelse, som de oplever, bygger på et ulogisk grundlag og som udfordrer alle deres tænkelige kompetencer ved at påføre dem adskillige belastninger, som i forsøget på at håndtere dem, tærer på energien og overskuddet. Dermed peger vores undersøgelse i retning af, at forholdene for uledsagede mindreårige asylansøgere ikke er i tråd med princippet om, at børn har ret til at vokse op under forhold, der støtter barnets udvikling, personligt og i forhold til uddannelse (jf. kapitel 3 'Retlig status – barn eller asylansøger? '). Det skal i den forbindelse bemærkes at børnenes situation i forvejen er præget af belastende oplevelser og sårbarhedsskabende faktorer. De er alle flygtet fra en kaotisk og for nogle livsfarlig tilværelse, hvilket oplevelserne på børnecentret skal ses i lyset af. Det ændrer dog ikke ved det faktum, at tilværelsen her ligeledes opleves belastende og udfordrende.

7.6 Fare for at blive objekt i sit eget liv

Et af de temaer, der lægges særligt vægt på i alle informanternes fortællinger, er, hvordan de oplever at have ringe medbestemmelse og indflydelse i deres eget liv. De oplever, at beslutninger tages hen over hovedet på dem, og at deres synspunkter tillægges meget lidt betydning i denne sammenhæng. Det gælder således i forhold til deres asylsag, men udtrykkes også af de tre informanter, der er blevet direkte ramt af lovændringen, i forhold til deres ønske om bo hos og besøge deres herboende familie. Dermed giver informanterne udtryk for, hvordan

udlændingelovens vage bestemmelser om inddragelse af asylsøgende børns synspunkter, opleves af de mindreårige selv. Men det er ikke kun i forbindelse med deres asylsag og boligplacering, at de uledsagede mindreårige asylansøgere føler sig uden for indflydelse. Tilværelsen på et børnecenter associeres med at være tilfangetaget. De unge bestemmer ikke, hvem de skal dele værelse med, hvornår og hvad de skal spise, og der er dagligt en uvished omkring, hvorvidt de skal med på en af ugens udflugter. De tre af vores informanter, som enten er flyttet ud af centret eller har været på besøg hos den herboende familie giver udtryk for, hvor stor kontrasten er i denne sammenhæng. Hos familien er der en anden forudsigelighed og en mulighed for at præge deres tilværelse, hvilket ifølge Antonovsky er afgørende for, at de unge ikke ender med at blive objekt i deres eget liv. Vi ser i Karim og Iniyans fortællinger tegn på det, de oplever som konsekvenserne af manglende indflydelse på eget liv. Savnet af familien og den uforståelighed, der ligger i, at de skal bo på børnecentret trods ønsket om det modsatte, påvirker dem i en sådan grad, at de har svært ved at føle, at det giver mening at forsøge at påvirke deres eget liv i en ønskelig retning. Dette belaster deres oplevelse af at have mulighed for at klare sig godt, hvilket netop er betinget af følelsen af selvbestemmelse. Vi ser således, hvordan de har mistet deres engagement i tilværelsen på børnecentret, da de oplever, at 'det kan være lige meget'. Hermed ses konsekvenserne af en tilværelse, der hverken i nutid eller fremtid synes meningsfuld. Tilværelsen på et børnecenter får mere karakter af en standby tilværelse, som sætter de unges udvikling i bero.

Med henvisning til Kathrine Vitus' undersøgelse af asylsøgende børns ventetid på asylcentre, synes vores informanter netop at leve i ventetid, der i sig selv ikke giver nogen mening. De venter, som alle andre asylansøgere på at få en afgørelse i deres asylsag, men dette overskygges af ventetiden og længslen efter at blive indkvarteret hos deres herboende familie. Det er på baggrund af undersøgelsen vores opfattelse, at det særligt er denne venten, der skaber en følelse af håbløshed og manglende tro på fremtiden.

7.7 Er lovændringen hensigtsmæssig?

Hvis hensigten med lovændringen har været at belaste i forvejen udsatte børn og unge yderligere, er det i henhold til vores undersøgelse lykkedes. Hvis den danske stat ikke finder grund til at tage særligt hensyn til børn, der har mistet størstedelen af deres primære omsorgspersoner, så er der ingen grund til at ændre på forholdene og mulighederne for disse børn og unge. Tages der derimod udgangspunkt i det børnesyn, vi i Danmark i henhold til serviceloven og Børnekonventionen bryster os af at have, er der derimod grund til bekymring.

Størstedelen af de uledsagede mindreårige, der søger asyl i Danmark er mellem 15 og 17 år, og er i en fase af deres liv, hvor voksenlivet tager sit udspring. Men i henhold til vores undersøgelse, synes de ikke at blive støttet i deres personlige udvikling. Derimod synes de mindreårige asylansøgere at have behov for konstant at kunne aktivere og udnytte evner og kompetencer til det yderste, for at modvirke de belastninger, som asyltilværelsen medfører. De unge har brug for veludviklede evner og ressourcer også efter, at der er faldet afgørelse i deres asylsag, hvad enten denne tilværelse er i deres oprindelsesland eller i Danmark. Vi finder i undersøgelsen, at tilværelsen på børneasylcenter for denne gruppe unge kan opleves så belastende, at der kan være behov for efterfølgende støtteforanstaltninger. Dette anser vi ikke blot som kritisabelt rent børnefagligt, men også som et forhold, der burde overvejes på et samfundsplan. I henhold til det børnesyn, vi angiveligt har i Danmark, burde vi støtte deres udvikling fremfor at forhindre den. Af den grund er det svært at forstå, hvorfor den danske stat finder det acceptabelt at udsætte denne sårbare gruppe af børn og unge for yderligere belastninger ved at indkvartere dem på børneasylcentre. Det fremstår i vores øjne som en unødvendig belastning for den gruppe, der har herboende familie, som er godkendt til at have den unge boende. Det er i den forbindelse væsentligt at bemærke, at de, der har familie i Danmark oftest ender med at blive placeret i samme kommune som den herboende familie, efter de har fået opholdstilladelse (Dansk Flygtningehjælp, 2005 & Dyhr, 2014c). Hermed tilskrives familien i et vist omfang betydning i forhold til boligplacering af den unge, hvilket således er i tråd med antagelsen om, at den unge, i det omfang det er muligt, bør vokse op i et miljø, der understøtter barnets netværk og hermed religiøse, kulturelle og sproglige baggrund. Dette hensyn hersker ikke i udlændingeloven og synes dermed ikke gældende i den periode, hvor børn er asylsøgende, hvilket lovændringen omkring de ændrede muligheder for privat indkvartering er et konkret eksempel på. Når den uledsagede mindreårige har fået ophold og overgår til kommunen, vil han eller hun derimod skulle opbygge et forhold til den herboende familie, samt forsøge at finde sig tilrette i det ”rigtige” samfund. Dette samtidig med, at tiden på børnecentret og de belastninger det måtte have medført, skal bearbejdes og håndteres.

I Danmark tilbydes uledsagede mindreårige asylansøgere en tilværelse, der for nogle kan være så påvirket af savnet til den herboende familie, at de opgiver at finde mening med tilværelsen og dermed oplever at stå på sidelinjen i deres eget liv. Der kan dog argumenteres for, at livet som uledsaget asylansøgende barn i Danmark bygger på principper fra nationale så vel som internationale børnerettigheder i forhold til, at de tilbydes et sted at bo, at de får mad hver dag og at de har ret til skolegang. Men ifølge vores undersøgelse synes deres tilværelse og de vilkår

de tilbydes i Danmark at være på kanten med ånden i Børnekonventionen. Det faglige niveau i asylskolerne er lavere end på de danske folkeskoler, hvorfor asylsøgende børn ikke får adgang til videregående uddannelse på lige fod med andre børn i Danmark. Derudover vægter ideen om, at asylansøgere skal opholde sig på et asylcenter højere end forståelsen af, at børn bør vokse op i et familiemiljø. Deres liv og hermed personlige udvikling sættes i den forstand på standby i op til et halvt år.

Logikken i udlændingeloven bygger i dag mere på hensynet til grænsekontrollen, frem for hensynet til barnet, hvilket lovændringen er et tydeligt eksempel på. På baggrund af nærværende undersøgelse finder vi derfor belæg for at sige, at de nye omstændigheder for privat indkvartering bør revurderes og at hensynet til asylsøgende børn bør vægte lige så højt som hensynet til andre børn i Danmark.

Referencer

Bøger

Andersson, Hans E.; Henry Ascher, Ulla Björnberg & Maritta Eastmond (red.) (2010) *Mellan det förflutna och framtiden. Asylsökande barns välfärd, hälsa och välbefinnande*. Göteborg: Göteborgs Universitet, Centrum för Europaforskning

Antonovsky, Aaron (2000): *Helbreddets mysterium. At tåle stress og forblive rask*. Hans Reitzels Forlag, København

Bak, Maren (2013): Barndom och migration. I M. Bak & K. von Brömssen (red.): *Barndom og migration*. Umeå. Boréa Bokforlag.

Brinkmann, Svend & Lene Tanggaard (2010): Interviewet: Samtalen som forskningsmetode. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (red.): *Kvalitative metoder. En grundbog*. Hans Reitzels Forlag, København

Christie, Helen Johnson (2000): Mestring som styrende begreb. I H. Sommerschild, B. Gjørum & B. Grøholt (red.): *Mestring som mulighed i mødet med børn, unge og forældre*. Gyldendalske Boghandel, København

Committee on the Rights of the Child (2005): General Comment no. 6. Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin. Final unedited version. Thirty-ninth session, 17 May – 3 June 2005

Gehl, Ingrid & Karen-Asta Bo (2011): Samtaler med børn. I K. Bo, J. Guldager & B. Zeeberg (red.): *Udsatte børn – et helhedsperspektiv*. Akademisk Forlag, København

Gjørum, Bente (2000): Mestring som styrende begreb. I H. Sommerschild, B. Gjørum & B. Grøholt (red.): *Mestring som mulighed i mødet med børn, unge og forældre*. Gyldendalske Boghandel, København

Guldager, Jens (2011): Helhedssyn – teori og modeller på børnefamilieområdet. I K. Bo, J. Guldager & B. Zeeberg (red.): *Udsatte børn – et helhedsperspektiv*. Akademisk Forlag, København

Halkier, Bente (2010): Fokusgrupper. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (red.): *Kvalitative metoder. En grundbog*. Hans Reitzels Forlag, København

Hannemann, Nina (2003): *Fokus på anbragte børn og unge med anden etnisk baggrund end dansk*. UFC, Udviklings- og Formidlingscenter for socialt arbejde med unge.

Højberg, Henriette (2007): Hermeneutik. I L. Fuglsang & P. B. Olsen (red.): *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne. På tværs af fagkulturer og paradigmer*. Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg

James, Alison; Chris Jenks & Alan Prout (1999): *Den teoretiske barndom*. Gyldendal, København

- Juul, Søren (2010): Solidaritet, anerkendelse, retfærdighed og god dømmekraft. En kritisk analyse af barrierer for sammenhængskraft i velfærdssamfundet. Hans Reitzels Forlag, København
- Juul, Søren (2012): Hermeneutik. I S. Juul & K. B. Pedersen (red.): *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori. En indføring*. Hans Reitzels Forlag, København
- Justitsministeriet (1992): *Uledsagede flygtningebørn i Danmark*. Rapport afgivet af en af Justitsministeriet nedsat arbejdsgruppe, oktober 1992
- Kampmann, Jan (2003): Barndomssociologi – fra marginaliseret provokatør til mainstream leverandør. *Dansk Sociologi*, nr. 3, side 79-93
- Keselman, Olga (2013): När ensamkommande barn ska berätta. I M. Bak & K. von Brömssen (red.): *Barndom og migration*. Umeå. Boréa Bokforlag
- Kristensen, Catharina Juul (2007): Interview med enkeltpersoner. I L. Fuglsang, P. Hagedorn-Rasmussen & P. Bitsch Olsen (red.): *Teknikker i samfundsvidenskaberne*. Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg
- Luthar, S. Suniya & Dante Cicchetti (2000): The construct of resilience: Implications for interventions and social policies. I *Development and Psychopathology*, 12, 857-885, Cambridge University Press, USA
- Luthar, S. Suniya; Dante Cicchetti & Bronwyn Becker (2000): The Construct of Resilience: A Critical Evaluation and Guidelines of Future Work. I *Child Development*, Volume 71, Number 3, 543-562
- Muiznieks, Nils (2014): Report by Nils Muiznieks. Commissioner for Human Rights of the Council & Europe – Following his visit to Denmark from 19 to 21 November 2013. Marts 2014, Strasbourg
- Red barnet (2010): Det sværeste var at være ensom... Udfordringer for uledsagede flygtningebørn i Danmark
- Schultz Jørgensen, Per (2011): Forord. I K. Bo, J. Guldager & B. Zeeberg (red.): *Udsatte børn – et helhedsperspektiv*. Akademisk Forlag, København
- Skytte, Marianne (2002): Anbringelse af etniske minoritetsbørn – om socialarbejders vurderinger og handlinger. Socialhögskolan, Lunds Universitet, Lund
- Smith Nielsen, Signe; Marie Nørredam, Karen Louise Christiansen & Allan Krasnik (2011): Trivsel. I K. Vitus & S. S. Nielsen (red.): *Asylbørn i Danmark. En barndom i undtagelsestilstand*. Hans Reitzels Forlag, København
- Sommerschild, Hilchen (2000): Mestring som styrende begreb. I H. Sommerschild, B. Gjørum & B. Grøholt (red.): *Mestring som mulighed i mødet med børn, unge og forældre*. Gyldendalske Boghandel, København

Svendsen, Grete (2013): *Traumatiserede flygtninge og socialt arbejde*. 2. udgave ved M. Blauenfeldt & S. Priskorn, Hans Reitzels Forlag, København

Vitus, Kathrine & Hilde Lidén (2013): Asylsökande barn i Norge och Danmark. I M. Bak & K. von Brömssen (red.) *Barndom og migration*. Umeå. Boréa Bokforlag.

Vitus, Katrine (2011): Ventetid. I K. Vitus & S. S. Nielsen (red.): *Asylbørn i Danmark. En barndom i undtagelsestilstand*. Hans Reitzels Forlag, København

Lovgivning

Lov nr. 1093 om social service, af 5. september 2013

Udlændingeloven. Lovbekendtgørelse nr. 984 af 2. oktober 2012

Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier (Vejledning nr. 3 til serviceloven), socialudvalget 2010-11

Internet

Asylbørn Ud Nu 2012: *Asylbørn i Danmark – vores ansvar*. 12.06.12. Set d. 25.07.14 på asylboerneneudnu.dk (www.goo.gl/70Lc2D)

Center for Udsatte Flygtninge 2014: *Barnets tarv? Debatmøde i Dansk flygtningehjælp*. Juni 2014. Set d. 25.07.14 på flygtning.dk (www.goo.gl/oj5fEK)

Dansk Flygtningehjælp 2005: *Uledsagede mindreårige asylansøgere*. Marts 2005. Set d. 15.08.14 på flygtning.dk (www.goo.gl/CoiYmf)

Den2radio 2014: *Drømmen om Europa*. Udsendelse d. 24. – 30. Maj 2014. Hørt d. 18.07.14 på den2radio.dk (www.goo.gl/HDDDeeg)

Information 2008: *Flere og flere asylbørn forsvinder i Danmark*. 11.08.08, set d. 14.05.14 på information.dk (www.goo.gl/KsrfnJ)

Justitsministeriet 2012a: Bred aftale: Øget fokus på udrejse – nye muligheder for asylansøgere. 19.09.12. set d. 19.05.14 på jm.dk (www.goo.gl/9m1G4g)

Justitsministeriet 2012b: Øget fokus på udrejse – nye muligheder for asylansøgere. Set d. 19.05.14 (www.goo.gl/YX982S)

Masson B. (2013) *Røde kors asylcenter i Jægerspris lukker*. 22.01.2013. Set d. 14.05.14 på frederikssund.lokalavisen.dk (www.goo.gl/lQxLrX)

Petersen, O. C. 2012: *Flygtningehjælpen glad for asylaftale*. 13.06.12. Set d. 20.05.14 på dr.dk (www.goo.gl/ZZajwU)

Røde Kors 2013: Høringssvar. Vedr. Udkast til lovforslag om ændring af Udlændingeloven, Kildeskatteloven samt Integrationsloven. D. 11.01.13. Set d. 20.05.14 på rodekors.dk (www.goo.gl/sLvzKo)

Røde Kors 2014a: *Asylansøgere på flugt uden mor og far*. Set d. 14.05.14 på rodekors.dk (www.goo.gl/rxlyQv)

Røde Kors 2014b: Ofte stillede spørgsmål om asylarbejdet. Set d. 14.05.2014 på rodekors.dk (www.goo.gl/HLyNah)

Statens net: *Beskrivelse af den nuværende danske procedure*. Pligtarkiv. Set d. 05.05.14 på statensnet.dk (www.goo.gl/4Otd17)

Udlændingestyrelsen 2011: Nyhedsbrev til kommunerne og KL april 2011. *Nye regler for uledsagede mindreårige*. Set d. 11.06.14 på nyidanmark.dk (www.goo.gl/bPWpQi)

Udlændingestyrelsen 2012: *Uledsagede mindreårige asylansøgere*. Senest opdateret d. 01.10.12. Set d. 21.05.14 på nyidanmark.dk (www.goo.gl/C68XKV)

Udlændingestyrelsen 2014a: *Tal på udlændinggeområdet pr. 31.07.2014*. Set d. 05.08.14 på nyidanmark.dk (www.goo.gl/H2GugA)

Udlændingestyrelsen 2014b: *Hvor ligger centrene?* Senest opdateret d. 05.03.14. Set d. 01.05.14 (www.goo.gl/LjDXtX)

Interviews og samtaler

Dyhr, Jens 2014a: Interview 27.02.14

Dyhr, Jens 2014b: Interview 03.04.14

Dyhr, Jens 2014c: Interview 16.07.14

Mørch, Maja R. 2014: telefonsamtale 23.04.14

English summary

Why can't I live with my sister?

In the spring of 2013 a new asylum agreement was implemented in the Danish Aliens Act. The agreement contains the possibility for asylum seekers in Denmark to live outside the asylum centres after a period of six month. With this amendment the conditions for unaccompanied minor asylum seekers changed. Before, unaccompanied minor asylum seekers with family living in the country could stay with their family as soon as arriving to Denmark. This was an opportunity if it was in the best interest of the child. Now they have to live in an asylum centre for six month while their application is being processed before they can live with their family. This new situation demands that unaccompanied minor asylum seekers have the competences to handle these circumstances.

The first part of this thesis address the rights of unaccompanied minor asylum seekers in Denmark compared to other children in Denmark. We point out examples concerning the academic level in the asylum schools and how it is generally much lower than in Danish elementary schools. These differences hold the unaccompanied minor asylum seekers from having access to higher education in the same extent as Danish children. In addition we find that the Danish Alien Act is concerned about the fact that asylum seekers should stay in asylum centres. This dominates the idea that children should grow up in a family environment. This is in spite of the fact, that this particular right normally characterize the Danish Act on Social Services and the UNCRC.

The second, and primary, part of the thesis is based on qualitative analyses of interviews with four unaccompanied minor asylum seekers. They all have family in Denmark, but due to the amendment in the Aliens Act, they are held from staying with the family in a period of up to six month. We are interested in how these children experience and handle their situation. In this matter we include the theoretical perspectives of Suniya S. Luthar, Aaron Antonovsky and Hilchen Sommerschild, and their theories of coping and resilience.

We find that the minors activates and use different coping strategies in their attempt to withstand some of the adverse factors that life in an asylum centre offers. We find that these coping strategies depend on their sense of coherence.

Especially a tough and violent environment where drugs and alcohol sometimes dominates the atmosphere at the centre seems to be hard to handle. This life is far from the life they had expected with their family in Denmark. We also find that their experiences of being put aside in their own life are another dominating vulnerability factor.

Despite these vulnerable factors, we find that our informants are handling their life situation okay. They seem to be able to use different internal and external resources, which helps them to activate and use their coping strategies. Especially the fact that they have family living in the country, who offers them comfort and mentally support, seem to be a protective factor for the unaccompanied minors. For example the family reminds them of their cultural background. But the lack of this protective factor in the every day life is on the other hand very hard to accept and deal with. The fact that the family live close to them, and at the same time are unavailable due to the amendment is hard to understand and deal with. In extension to this, we find that the longing for the family may become so dominant that it can hinder their coping skills.

To cope with the absence of the family, we find that the minors use the adults affiliated with the center. These employees give them somewhat care and adult presence in their everyday life. In addition we find that competences like social skills, sports and activities are important and works as pastime and as a break from the serious and severe situation that dominates their life as unaccompanied minor asylum seeker.

Overall, we find that these minor asylum seekers have a life that requires great coping skills in a life already characterized by uncertainty, anxiety and traumatic experiences. Hereby we find it hard to explain the logical reasons why these children should be exposed to further adversities in an asylum centre. Based on our study, it seems that the logic of the Aliens Act are more based on considerations of border control, than to the interest of the child. These considerations lead us to the conclusion that the new circumstances for accommodations for unaccompanied minor asylum seekers with family living in the country should be reviewed. Concerns for the child and interests of the child should be the same for children seeking asylum and Danish children.

Bilag

Bilag 1: 'Standard for tilsyn med privat indkvartering'

Dansk Røde Kors, Asylafdelingen

02 september 2010

***Standard for
tilsyn med privatindkvartering af
uledsagede mindreårige asylansøgere***

Indledning

Det er Dansk Røde Kors' vision at uledsagede mindreårige asylansøgere får mulighed for at opholde sig i et for dem passende sociokulturelt og familiepræget miljø i præasylfasen.

Med henblik på at opfylde denne vision har Asylafdelingen valgt en strategi, hvor

- uledsagede mindreårige asylansøgere bliver indkvarteret hos herboende slægtninge i den udstrækning, det er muligt, og det samtidig vurderes, at opholdet tjener barnets bedste.
- de indkvarterede mindreårige bliver tilbudt de samme ydelser som centerindkvarterede børn og unge.
- de indkvarterede mindreåriges sociale netværk bliver styrket.
- plejefamiliens opgave støttes ved regelmæssig råd og vejledning, undervisning og supervision.

I tilknytning til strategien er der udarbejdet en standard for tilsyn med privatindkvartering af uledsagede mindreårige asylansøgere med følgende delmål:

Områdespecifikke mål

- Asylafdelingen skal sikre at etableringen af den enkelte privatindkvartering af en uledsaget mindreårig asylansøger forløber efter de udstukne retningslinjer (jf. afsnit 1 i Bilaget *Retningslinier for privatindkvartering af uledsagede mindreårige asylansøgere*).
- Asylafdelingen skal efter en undersøgelse af familieplejen baseret på for-samtaler med barnet og hjemmebesøg ved familien kunne sandsynliggøre, at indkvarteringen vil være til gavn for den uledsagede mindreårig. Det skal sikres, at der sker en matchning af barn og familie.
- Det sikres endvidere, at de kommunale myndigheder har udstedt en godkendelse til den familie hvor barnet søges privatindkvarteret ved, i medfør af Servicelovens bestemmelser og anvisninger, således at der som minimum foreligger en intet til hinder erklæring fra den kommunale myndighed.
- Uledsagede privatindkvarterede 7-17 årige skal som minimum have et undervisningstilbud, der svarer til det, der tilbydes centerindkvarterede i den undervisningspligtige alder – enten lokalt eller på det center, de er tilknyttet (jf. retningslinjernes punkt 2.1).
- Uledsagede privatindkvarterede i alderen mellem 17 og 18 år skal tilbydes undervisning i minimum samme omfang som tilbuddene til de 17-25 årige centerindkvarterede - enten i form af kommunale tilbud lokalt eller på det center, de er tilknyttet.
- De yngste børn skal tilbydes økonomisk støtte til indskrivning i socialpædagogiske foranstaltninger og skolefritidsordninger, og deltagelse i fritidsaktivitet i organiseret form skal søges fremmet.
- Børn med særlige behov skal henvises til behandling og særlige støtteforanstaltninger svarende til de tilbud som centerindkvarterede får - eksempelvis hos speciallæge, psykolog, psykiater, eller støttepersonindsats via støttepuljen.
- Asylafdelingen skal besøge og føre fleksibelt tilsyn med den enkelte uledsagede mindreårig asylansøger i den privatindkvartering – som udgangspunkt 4 gange årligt med ca. tre måneders intervaller, indtil den mindreårig fylder 18 år.
- Tilsynet indbefatter en kontrol af barnets forhold, målt på udvikling og adfærd, skolegang, sundhedstilbud, reelle opholdssted, opfølgning på foreskreven behandling, henvisning til fritidsaktiviteter, venskaber og andre relevante forhold.
- Der arrangeres to årlige workshops for de uledsagede mindreårige og deres plejefamilier, med mulighed for grupperådgivning og erfaringsudveksling, samt undervisning i relevante emner. Workshoppen har et aktuelt og relevant fagligt

indhold, der tilpasses målgruppen. Workshopen tilbyder netværksstyrkende rammer og aktiviteter. Workshopformen veksler mellem faglige, sociale og rekreative tilbud. Workshopen er rettet mod de privatindkvarterede unge, fra de er ca. 14 år og opefter, samt deres familier.

- Asylafdelingen orienterer de privatindkvarterede mindreåriges plejeforældre om repræsentantordningen, kvalificerer de interesserede og knytter de egnede af dem til ordningen.
- Familiernes indsats søges kvalificeret både ved individuel undervisning og supervision, og ved tilbud om deltagelse i forskellige erfaringsudveksling møder.
- Der skal være særlig opmærksomhed på plejefamilier, der godkendes til at have et barn under 14 år boende.
- Hvis den uledsagede mindreårige får tilkendt asyl, skal socialkonsulenten sikre at overleveringen til opholdskommunen forløber i overensstemmelse med de udstukne retningslinjer (jf. retningslinjernes afsnit 3).
- Forinden den uledsagede mindreårige fylder 18 år, vurderes det om den unge skal have et efterværns lignende tilbud i tilfælde af, at han eller hun får afslag på asyl (jf. lov om social service § 76).
- Har barnet eller den unge fået fastsat en udrejsefrist, skal det sikres, at der er et reelt tilbud om støtte til en dialog med udlændingemyndighederne om forberedt hjemrejse(dette gælder også, for den unge der er fyldt 18 år efter indrejsen).

Organisation og strukturelle rammer:

- Tilsynet udføres af Asylafdelingens socialkonsulent, der har kontor i bygning 2 på Sjølsmark og refererer til sekretariatschefen.

Involvering af frivillige:

Der søges involveret frivillige i lokalområde til at støtte barnet eller den unge eksempelvis med lektier og deltagelse i fritidsaktiviteter

Resultatkrav:

- Alle privatindkvarterede mindreårige skal have modtaget et skoletilbud.
- Der skal være gennemført en forsamling med barn og et hjemmebesøg ved familien, således at det kan sandsynliggøres, om det vil være i barnets interesse at blive privatindkvarteret

Bilag 2: 'Brev fra Røde kors til Justitsministeriet'

Justitsministeriet
Att: Ane Røddik

18. November 2013

Uledsagede mindreårige asylansøgere adgang til privat indkvartering og indkvartering i hybler

Loven, der implementer asylaftalen har nu været i kraft i snart et halvt år, og Røde Kors glæder sig over de nye muligheder som det giver for asylansøgerne. Vi er godt i gang med at etablere selvstændige boliger, vi har iværksat en række initiativer på undervisnings- og aktiveringsområdet og arbejder målrettet med at iværksætte arbejdsmarkedsforberedende projekter.

Når asylaftalens implementeringsfase er ovre til september 2014, vil vi foretage en samlet evaluering af aftalens gennemførsel, men er desværre allerede nu blevet opmærksom på problemstillinger, der har alvorlige konsekvenser for uledsagede mindreårige asylansøgere, og som vi ser os nødsaget til at gøre opmærksom på. Det drejer sig om forringet adgang til privat indkvartering og manglende mulighed for indkvartering i hybler.

Adgang til privat indkvartering

Privat indkvartering af uledsagede af mindreårige hos herboende familie har fungeret uafhængigt af det øvrige system for privat indkvartering i snart 20 år, og Røde Kors har en særlig enhed, der arbejder med etablering af indkvarteringerne og tilsyn med og rådgivning til de familier, der tager imod og børnene, der flytter ud.

Efter at loven, der implementerer asylaftalen trådte i kraft den 2. maj i år, er Røde Kors' ansøgninger om privat indkvartering blevet afslået af Udlændingestyrelsen, under henvisning til, at de unge som vi har søgt for, ikke opfylder asylaftalens betingelse om at have 6 måneders ophold i landet. Vi er meget forundrede over, at lovændringen skulle medføre forringede vilkår for denne helt særlige gruppe, og finder, at det strider imod asylaftalens hensigt om at forbedre vilkårene for de uledsagede mindreårige.

Målgruppen af uledsagede mindreårige asylansøgere, der ansøger om privatindkvartering, er ofte et udsnit af de mest sårbare blandt de udsatte, nemlig de yngste børn og pigerne. Der er i denne gruppe jævnligt brug for, at privat indkvartering kan foregå meget hurtigt efter indgivelse af asylansøgningen, da særligt de små børn har brug for et trygt alternativ til centerindkvartering eller anbringelse.

I gruppen af børn, der hidtil er indkvarteret privat, er der flere, for hvem det at kunne opholde sig ved slægtninge i kendte overskuelige familiemæssige rammer har medført en betydelig stabilisering af deres generelle psykosociale situation, og dermed har det forebygget en negativ udvikling og marginalisering af børnene og dermed senere behov for ekstra støtteindsats. Alle ansøgninger om privatindkvartering sker på baggrund af en konkret vurdering af, hvad der tjener barnets bedste.

Privat indkvartering af uledsagede mindreårige er et væsentligt element i at give de yngste og mest udsatte et passende tilbud, og hvis det ikke kan finde sted tidligere end 6 måneder efter

indrejsen, vil alternativet for mange af de pågældende børn være voldsomt omkostningstunge foranstaltninger, der samtidig helt vil mangle den tryghed, der følger af at kunne være i familiemæssige rammer.

Røde Kors' børnepsykologer er ikke i tvivl om, at det forhold, at de unge har kontakt til herboende familie, der både kan og vil påtage sig at indkvartere dem, samtidig med, at formalia forhindrer dette i at blive gennemført, kan være decideret traumatiserende for dem. Vi har lige nu en sådan ansøgning om privat indkvartering fra en dreng fra Syrien, der er så påvirket af, at han ikke kan blive privatindkvarteret hos sin herboende familie, at vores fagpersoner er alvorligt bekymrede for hans psykiske helbred.

På samme måde står den manglende adgang til at blive privat indkvarteret i de såkaldte 0-kommuner i vejen for, at de der har familie, der ønsker at påtage sig at indkvartere dem i en sådan kommune, per automatik er afskåret fra at flytte dertil. For de unge er dette meget indgribende og virker vilkårligt og uforståeligt.

For at give dig et indtryk af omfanget af sager vedrørende privat indkvartering af uledsagede mindreårige asylansøgere, kan det oplyses, at der samlet set blev godkendt 18 ansøgninger ud af 24 i 2012, heraf var de to yngste børn født i henholdsvis 2006 og 2004.

Adgang til indkvartering i hybler

Røde Kors har i en årrække haft etableret hybler til de ældste uledsagede mindreårige som supplement til centerindkvartering. Hyblerne er typisk lejede huse eller lejligheder, der ligger i tilknytning til eller i geografisk nærhed til centret, og opfattes som en del af dette.

I forbindelse med ikrafttræden af asylaftalelovens ændringer af udlændingeloven har Udlændingestyrelsen oplyst, at styrelsen anser hyblerne for at være en form for selvstændig bolig i asylaftalens forstand, og at de procedurer, der skal følges for at flytte i selvstændig bolig derfor også gælder for de unge, vi gerne vil indkvartere i hyblerne.

Røde Kors er ikke enig i denne fortolkning af hyblernes status. Vi anser dem for at være et pædagogisk tilbud, der er en del af centerindkvarteringen, og med et sigte, der alene retter sig mod de unges trivsel og udvikling af hverdagsfærdigheder.

Det er vores erfaring, at muligheden for at indkvartere i hybler er overordentlig gavnligt for de unge, da der er mere ro og uforstyrret hverdagsliv end på centret. Vi har ofte oplevet, at unge der ikke trives sammen med mange andre, og som har stået for konflikter og mange indberetninger på centret, i høj grad har profiteret af denne indkvarteringsform.

Det er endvidere vores oplevelse, at mængden af hærværk og konflikter er lavere i hyblerne, og at de unges behov for psykolog og sygeplejerske og er lavere end hos de, der er indkvarteret på centret. Generelt kan man sige, at de unge i hyblerne udviser stor grad af ansvarlighed, de overholder aftaler og viser ansvar for eget liv.

Efter Røde Kors' opfattelse strider den manglende adgang til privat indkvartering og indkvartering i hybler med asylaftalens fokus på styrkelse af tilbud til unge, herunder unge uledsagede mindreårige, og findes heller ikke at være i overensstemmelse med aftalens særlige afsnit om varetagelse af særlige hensyn til uledsagede mindreårige og sårbare i øvrigt.

Samlet skal Røde Kors opfordre til, at hensynet til børnenes tarv og trivsel mens de er asylansøgere får den nødvendige vægt, og at de uledsagede mindreårige undtages fra asylaftalelovens betingelser for så vidt angår indkvartering. Efter vores opfattelse, vil en sådan undtagelse være helt i overensstemmelse med asylaftalens hensigt om at forbedre forholdene for uledsagede mindreårige asylansøgere.

Røde Kors ser frem til at høre ministeriets tilbagemelding på problemstillingerne, og står meget gerne til rådighed for en videre dialog om dette.

Med venlig hilsen

Maja Rettrup Mørch
Sekretariatschef
Tlf. 3527 8604 / mra@redcross.dk

Bilag 3: 'Mailkorrespondance'

Til:

asyl.visumkontoret@jm.dk

15. april 2014 12:04

Til rette vedkommende

Efter telefonisk kontakt med Marie Louise fra asyl- og visum kontoret skriver jeg hermed på denne mail og håber at I vil besvare den.

Min specialemakker og jeg er netop ved at skrive vores speciale i Socialt Arbejde ved Aalborg Universitet i København. Vores emne er uledsagede mindreårige asylansøgere og privat indkvartering hos herboende familier.

Med asylaftalen *Øget fokus på udrejse – nye muligheder for asylansøgere*, er det med visse forbehold og en række forpligtelser blevet muligt for asylansøgere i Danmark at bo og arbejde uden for asylcentre. De skal dog have været bosat seks måneder på et asylcenter først.

Dansk Røde Kors har gjort os opmærksomme på, at denne lovændring har haft indvirkning på en praksis, der har eksisteret i over 20 år. I mange år har de uledsagede mindreårige asylansøgere, der kom til Danmark og samtidig havde herboende netværk, haft mulighed for at blive privat indkvarteret hos dem, mens deres asylsag blev behandlet.

Med lovændringen er de uledsagede mindreårige dog nødt til at bo seks måneder på et børnecenter (eller indtil deres asylsag er afgjort), før de kan komme ud til deres netværk i Danmark.

Vi er bekendt med, at der har været dialog mellem Dansk Røde Kors og Justitsministeriet angående denne nye praksis, men mangler stadig svar på følgende spørgsmål:

1. Har det hele tiden været hensigten at de uledsagede mindreårige skulle være indbefattet af den lov, der siger, at alle asylansøgere skal bo seks måneder på et asylcenter før de kan bo alene eller indkvarteres privat?
2. Hvad er baggrunden for at de uledsagede mindreårige er omfattet af dette forhold?
3. Har Justitsministeriet haft grund til at være utilfredse med den praksis, der hidtil har fået de uledsagede mindreårige asylansøgere hurtigst muligt ud at bo hos herboende familie eller netværk (selvfølgelig efter godkendelse)?
4. Har Justitsministeriet overvejet en særlov, der fritager de uledsagede mindreårige asylansøgere at skulle bo seks måneder på et børnecenter, hvis de har godkendt netværk i Danmark, som de kan blive privat indkvarteret hos?

Vi ser frem til at høre fra jer og håber at I vil hjælpe med at besvare ovenstående spørgsmål.

Med venlig hilsen

Line Sophia Jensen, Cand. Stud. i Social Arbejde

Line Sophia Jensen
Lje11@student.aau.dk

JUSTITSMINISTERIET

Udlændingefaldningen

Dato: 26. maj 2014
Kontor: Asyl- og Visumkontoret
Sagsbeh: Adam Ahmed Fathi
Ahmed Abdel Khalik
Sagsnr.: 2014-951-0454
Dok.: 1156710

Justitsministeriet har modtaget Deres e-mail af 15. april 2014 om indkvartering af uledsagede mindreårige asylansøgere.

Justitsministeriet kan i den anledning henvise til vedlagte lovforslag nr. L 130 om ændring af udlændingeloven, kildeskatteloven og integrationsloven (Adgang for asylansøgere til at arbejde og bo uden for asylcentre m.v. samt overdragelse af en del af politiets sagsbehandling i den indledende fase af asylprocessen til Udlændingestyrelsen).

Hvis De har spørgsmål om den praktiske anvendelse af reglerne, skal ministeriet henvise Dem til at rette henvendelse til Udlændingestyrelsen, Rymsgade 53, 2100 København Ø, tlf.: 35 30 88 88.

Med venlig hilsen

Adam Abdel Khalik

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Bilag 4: 'Orienteringsbrev'

København den 7.april 2014

At være uledsaget asylansøger i Danmark

Vi er to piger, der studerer på Aalborg Universitet og som netop er ved at skrive vores afsluttende opgave, vores speciale. Røde Kors har gjort os opmærksomme på en ændring i dansk lovgivning, som påvirker uledsagede mindreårige asylansøgere. Den nye lov siger, at alle asylansøgere skal bo seks måneder på et asylcenter, før de kan komme ud at bo på egen hånd eller hos herboende familie. Det betyder også, at de uledsagede asylansøgere, der kommer til Danmark med en forestilling om, at de kan komme ud at bo hos deres slægtninge, er tvunget til at vente seks måneder eller indtil deres asylsag er afgjort. Vi er bekymrede for, om det kan få negative konsekvenser for de uledsagede børn og deres herboende familier.

I samarbejde med Røde Kors er vi derfor interesserede i at undersøge, hvordan det opleves at komme til Danmark som uledsaget asylansøger. Nogle bor på et børnecenter, andre bor hos deres familie her i Danmark og nogle prøver begge dele.

Vi skriver til dig, da vi meget gerne vil høre om dine oplevelser i Danmark. Du kan give os et indblik i livet som uledsaget asylansøger, herunder hvordan det er at bo på et børnecenter og hvordan det er at bo hos slægtninge i Danmark. Din historie kan være med til at sætte fokus på et vigtigt emne, og på en u hensigtsmæssig lov, der kan skabe mange dilemmaer for dig og dine herboende relationer. Hvis dine herboende relationer har lyst til at fortælle, hvordan de synes at forløbet har været, vil vi meget gerne tale med dem også.

Dine fortællinger vil indgå i specialet og du vil, hvis det ønskes, efterfølgende få et eksemplar tilsendt. Alle navne bliver anonymiseret.

Hvis du har lyst til at tale med os om din situation, vil vi meget gerne mødes. Det er op til dig, hvor vi skal mødes og hvornår på dagen det skal være. Vi regner med, at det tager en times tid. Hvis det gør dig mere tryk skal du være velkommen til at have en ledsager med.

Vi håber at du har lyst til at dele dine oplevelser med os.

Mange hilsner

Maria & Line, cand.stud. i socialt arbejde, Aalborg Universitet

København den 7. april 2014

About being an unaccompanied minor asylum seeker in DK

We are two girls who are studying at Aalborg University in Copenhagen. Right now, we are writing our final paper. Danish Red Cross organisation has told us about a change in Danish legislation affecting unaccompanied minor asylum seekers.

The new law says that all asylum seekers must stay six months in an asylum center before they can live outside on their own or with nonresident family. That means that the unaccompanied asylum seekers who come to Denmark expecting to stay with their relatives right away, are forced to wait six months or until their cases are being settled. We are worried that it may have negative consequences for the unaccompanied children and their relatives.

In cooperation with Danish Red Cross, we are therefore interested in examining how coming to Denmark as an unaccompanied asylum seeker is experienced. Some live in a children's center, others live with their family here in Denmark and some experience both.

We would love to hear about your experiences in Denmark. You can give us a glimpse of life as unaccompanied asylum seeker, including how it feels to live in a children's center and how it is to live with relatives in Denmark. Your story can help bringing attention to an important issue and how the law is affecting unaccompanied children. If your relatives would like to talk to us about their experiences too, it will be much appreciated.

Your stories will be used in our paper and if you like, we will give you a copy of the finale paper. Your name will be anonymised.

If you want to talk to us about your situation, we'd love to meet. It's up to you how we will meet and what time of day it should be. We estimate that it takes about an hour. If you like you are welcome to bring a friend or a family member.

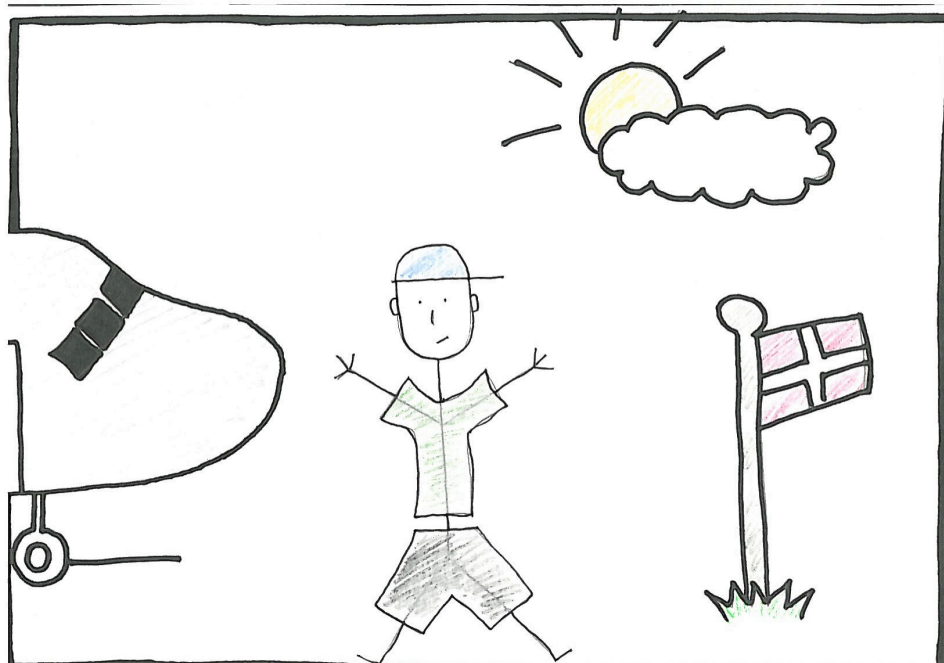
We hope that you like to share your experiences with us.

Best regards

Maria & Line, cand.stud., social studies, Aalborg University

Bilag 5: 'Illustrationer'

Ali 1

Ali 2

Ali 3

